

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Н. І. Корпач

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДИТЯЧИХ ТА МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Навчально-методичний посібник

Видання друге, змінене й доповнене

Рекомендовано вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Луцьк
Вежа-Друк
2015

УДК 37.013.42(075.8)
ББК 74.66я73-9
К 68

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 11 від 28 травня 2015 р.;
наказ № 131-з від 10 червня 2015 р.)*

Рецензенти:

Недужко Ю. В. – доктор історичних наук, професор кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів ВППО;

Мартіросян Л. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Остапйовський О. І. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Корпач Н. І.

К 68 Теорія і практика соціально-педагогічної діяльності дитячих та молодіжних організацій : навч.-метод. посіб. / Надія Іванівна Корпач. – Вид. 2-ге, змін. й доповн. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 188 с.

ISBN 978-966-2276-54-1

У навчально-методичному посібнику висвітлено теоретико-методичні аспекти дитячого і молодіжного руху, соціально-педагогічну діяльність сучасних дитячих та молодіжних організацій, питання взаємодії навчально-освітніх закладів із ними. Уміщено запитання та завдання для самостійної роботи, тести для самоконтролю, індивідуальні навчально-дослідні завдання, питання для підсумкового контролю, джерела й літературу, додатки.

Для викладачів, соціальних педагогів, учителів та керівників громадських організацій.

УДК 37.013.42(075.8)
ББК 74.66я73-9

ISBN 978-966-2276-54-1

© Корпач Н. І. , 2015
© Маліневська І. П. (обкладинка), 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти дитячого та молодіжного руху в Україні	6
1.1. Основні поняття дитячого та молодіжного руху.....	6
1.2. Історичні аспекти розвитку молодіжного руху	15
1.3. Дитячі та молодіжні організації як чинник соціалізації дитини....	26
1.4. Зміст, форми, методи та принципи діяльності дитячих організацій.....	33
РОЗДІЛ 2. Соціально-педагогічна діяльність сучасних дитячих та молодіжних організацій	43
2.1. Теоретико-методичні засади діяльності окремих сучасних дитячих та молодіжних організацій.....	43
2.2. Неформальний молодіжний рух як система молодіжних субкультур.....	58
2.3. Громадські організації як чинник вирішення соціальних проблем сім'ї, дітей та молоді.....	65
РОЗДІЛ 3. Взаємодія соціального педагога з сучасним дитячим та молодіжним рухом	72
3.1. Особливості взаємодії соціального педагога з дитячими та молодіжними громадськими організаціями.....	72
3.2. Поради щодо створення молодіжних та дитячих громадських організацій.....	76
РОЗДІЛ 4. Методичні матеріали для здійснення соціально-педагогічної діяльності у дитячих організаціях	86
4.1. Екологічні ігри вартівців (членів Екологічної варті).....	86
4.2. Ігри кроксівців... (членів КРОКСу).....	88
4.3. Пластові ігри.....	92
4.4. Приклади застосування методики колективних творчих справ (КТС)	95
РОЗДІЛ 5. Законодавчі акти щодо створення та функціонування дитячих і молодіжних організацій	101
5.1. Закон України № 4572-УІ від 22. 03. 2012 р. «Про громадські об'єднання»	101
5.2. Закон України від 01. 12. 1998 р. № 281-ХІУ «Про молодіжні та дитячі громадські організації».....	143
5.3. Постанова Кабінету Міністрів України від 19. 12. 2012 р. № 1209 «Про реєстрацію символіки громадського об'єднання».....	148
5.4. Порядок реєстрації символіки громадського об'єднання	148

Методичні вказівки й питання для підсумкового контролю.....	155
Індивідуальні навчально-дослідні завдання.....	155
Питання для підсумкового контролю.....	157
Глосарій	160
Джерела та література.....	162
Додатки.....	169

ВСТУП

Пропоноване видання передбачає забезпечення студентів за напрямом підготовки 6.010106 «Соціальна педагогіка» теоретико-практичними матеріалами для формування знань основних періодів розвитку молодіжного руху; особливостей діяльності сучасних дитячих та молодіжних організацій; неформальних молодіжних груп й умінь застосовувати форми і методи роботи у дитячих організаціях; визначати основні причини, умови та фактори виникнення неформальних підліткових груп; налагоджувати співпрацю з громадськими об'єднаннями для вирішення соціальних проблем сім'ї, дітей та молоді, що сприятиме підвищенню їхнього професійного рівня й ефективності соціально-педагогічної діяльності.

Навчально-методичний посібник складено відповідно до змісту програм навчальних дисциплін «Теорія та методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України» і «Соціально-правові основи діяльності дитячих та молодіжних організацій» напряму підготовки 6.010106 «Соціальна педагогіка» ОКР «бакалавр». Ця кваліфікація передбачає готовність такого фахівця співпрацювати з громадськими організаціями й використовувати їхній досвід у соціально-педагогічній діяльності, оскільки дитячі та молодіжні громадські організації в Україні – один з найбільш важливих чинників реалізації молодіжної політики в цілому та вирішення проблем молоді людини зокрема.

Мета навчальних курсів – ознайомити майбутніх соціальних педагогів з: понятійним апаратом у дитячому та молодіжному русі; історичними аспектами його розвитку; особливістю соціалізації особистості в сучасних дитячих та молодіжних організаціях; неформальним молодіжним рухом; шляхами взаємодії соціального педагога з дитячими та молодіжними організаціями для вирішення соціальних проблем сім'ї, дітей та молоді.

Водночас з теоретико-практичним матеріалом у посібнику розміщено запитання та завдання для самостійної роботи, тести для самоконтролю, індивідуальні навчально-дослідні завдання, питання для підсумкового контролю, глосарій, джерела та літературу, додатки.

Сподіваємося, що посібник буде корисним не лише майбутнім соціальним педагогам, а й стане певним методичним ресурсом для викладачів, учителів, керівників дитячих та молодіжних організацій.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИТЯЧОГО ТА МОЛОДІЖНОГО РУХУ В УКРАЇНІ

1.1. Основні поняття дитячого та молодіжного руху

Дитячий та молодіжний рух України не є абсолютним явищем вітчизняного соціуму й має історичний досвід існування. Зародження українського молодіжного руху розпочалося ще у XVI–XVIII ст. («молодечі» церковні братства, новіціат при Базиліанському ордені в уніатській церкві тощо). Інтенсивно розвивалися різноманітні громадські структури на початку XX століття («Січ», «Сокіл», «Луг», «Пласт», «Червоний піонер Західної України» та ін.). Із приходом радянської влади увесь спектр громадських структур молодіжного руху був зведений лише до двох організацій – комсомольської та піонерської. Проблеми дитячого руху і його історії в радянський період відображено у працях Н. К. Крупської та учених-педагогів Н. К. Гончарової, Ф. Ф. Корольова, В. С. Ханчина, В. Г. Яковлева і багатьох інших.

У працях Н. К. Крупської розкриваються мета і завдання дитячого руху, принципи, на яких він будує свою діяльність. Проаналізувавши досвід скаутизму, Н. К. Крупська рекомендувала використовувати його форми і методи, які приваблюють дітей і підлітків, в піонерському русі, однак ідеологія і зміст діяльності піонерської організації докорінно відрізнялася від скаутської.

Подальший розвиток теорії дитячого руху відбувався у декількох напрямках:

– удосконалення діяльності піонерської організації (наукові праці В. В. Лебединського, К. Д. Радіної, Б. Е. Ширвіндта, А. П. Шпони);

– соціально-психологічні аспекти піонерської роботи та питання підготовки керівників піонерських колективів (наукові праці А. А. Деркача);

– напрями діяльності піонерської організації та форми роботи у ній (дослідження С. А. Шмакова, В. С. Безрукової, Т. Н. Мальковської, З. А. Ходоровської та ін.).

Після проголошення Верховною Радою України Акта про незалежність нашої держави розпочався період організаційного оформлення новостворених чи відроджених організацій як складових частин молодіжного руху.

Вагомий внесок щодо поширення знань із проблем молодіжного руху в сучасній Україні внесли: А. Булавін, В. Головенько, Н. Головатий, А. Корнієвський, М. Пашко, В. Прилуцький. Активно досліджуються різноманітні аспекти молодіжного руху на місцевому рівні (С. Диба, Ю. Жданович, О. Лісовець, М. Окаринський, Ю. Поліщук).

Зокрема, докладною працею Ю. Поліщука є монографія «Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні». Значну увагу в ній приділено висвітленню проблеми діяльності молодіжних товариств у ХІХ–ХХ століттях та формам її організації. Проаналізовано соціалізаційний та виховний потенціал громадських молодіжних об'єднань кінця ХХ – початку ХХІ століть, запропоновано й обґрунтовано концепцію їхньої соціально-педагогічної діяльності.

У теорії молодіжного руху сьогодні використовують такі поняття, як: «молодіжний рух», «дитячий рух», «молодіжна громадська організація», «дитяча громадська організація». Характеризуючи поняття «молодіжний рух», дослідники виділяють п'ять підходів до цього поняття, а саме:

- 1) зв'язок із світовим революційним рухом;
- 2) ототожнення молодіжного руху з комсомолом;
- 3) ототожнення молодіжного руху лише з молодіжними організаціями;
- 4) сприймання молодіжного руху як певної частини молоді;
- 5) молодіжний рух – соціальна громадсько-політична активна молодь.

З огляду на те, що останній підхід на сьогодні найбільш доцільний, різні автори по-своєму трактують це поняття. Зокрема, О. Л. Арефєв підкреслює, що «молодіжний рух» – це масова форма вираження соціальної активності молоді, яка спрямована на зміну (чи збереження і зміцнення) системи усталених суспільних відносин.

В. А. Луков розуміє під поняттям «молодіжний рух» спосіб самодіяльної участі молоді у процесі зміни і спадкоємності поколінь через специфічні колективні форми її соціальної активності.

Більш точно визначає молодіжний рух Є. І. Косенко, який під цим терміном розуміє масову організовану соціально-політичну активність, спрямовану на реалізацію і специфічних вимог і цілей молодого покоління, і цілей інших громадських груп, об'єднань, інтереси яких відповідають інтересам молоді.

Дитячий же рух є складовою частиною молодіжного руху. О. В. Лісовець стверджує, що терміни «дитячий рух» і «молодіжний рух» вживають на означення декількох явищ:

1) сукупності дій і діяльності усіх організацій та об'єднань, до складу яких входять діти і молодь, як загального соціального явища на певній території (дитячий та молодіжний рухи України, регіону, області, району, міста);

2) соціальної активності дітей і молоді певної спрямованості, змісту діяльності (піонерський рух, скаутський рух, екологічний рух тощо). Рівень скоординованості значною мірою визначається створенням і статутним оформленням певних структур типу асоціацій, федерацій, союзів та наявністю відповідних координаційних (управлінських) органів – рад, комітетів, бюро;

3) форми об'єднання з обмеженим ступенем формалізації: нефіксованість складу учасників та нерегламентованість зв'язків між ними; наявність лише ядра постійних учасників та ініціативного (координувального) органу, який переважно складається з дорослих та визначає зміст і форми діяльності учасників руху, представляє їхні інтереси у відносинах із державними органами, установами та іншими громадськими організаціями».

Варто зауважити, що в науково-педагогічній літературі немає чіткого розмежування понять «дитяча громадська організація», «молодіжна громадська організація». По-перше, часто щодо одних і тих самих організацій уживають терміни і «дитяча організація» і «молодіжна організація». Трамбування терміна «дитячі організації» ґрунтується на тому, що у своєму складі такі громадські інститути налічують дітей. До них належать: Асоціація скаутів України, «Пласт», Спілка Української Молоді, Українське дитячо-юнацьке товариство «Січ», «Екологічна варта» й ін.

По-друге, відповідно до статутних документів цих організацій, їх членами можуть бути діти, підлітки та молоді люди віком від 14 до 35 років. Крім того, молодіжні організації можуть мати у своїй підструктурі дітей віком 6–15 років, і, навпаки, – членами дитячих організацій є молоді люди віком, старші 18 років.

По-третє, у Законі України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» у статті 5 наголошено, що членами молодіжних громадських організацій можуть бути особи віком від 14 до 35 років, а членами дитячих громадських організацій – особи віком від 6 до 18 років. Неповнолітні віком до десяти років вступають до дитячих

громадських організацій за письмовою згодою батьків. Кількість дорослих у молодіжних і дитячих громадських організаціях не має перевищувати 10 % загальної кількості її членів. У складі виборних органів молодіжних та дитячих громадських організацій кількість осіб старшого віку не може перевищувати третину членів виборних органів.

З огляду на зазначене вище, Ю. Поліщук, досліджуючи соціально-педагогічну діяльність молодіжних організацій, зазначає, що, відповідно до вікового складу й аналізу конкретної діяльності, згадані організації можна вважати «різновіковими громадськими молодіжними об'єднаннями соціально-педагогічного спрямування».

Отож, у науковій літературі існують різні підходи до визначення терміна «молодіжна організація» та «дитяча організація». Нормативні визначення дитячої і молодіжної громадських організацій наведено у Законі України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998). Зокрема:

– «Молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших суспільних інтересів» [4];

– «дитячі громадські організації – об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства» [4].

Населення України виявляє сьогодні високу довіру громадським організаціям. За даними Державної служби статистики України на початок 1995 року діяло 26 всеукраїнських та міжнародних громадських організацій то на початок 2000 р. – 47, на початок 2005 р. – 144, початок 2011 р. – 237. Усе частіше спостерігається процес регіоналізації молодіжного руху. Упродовж 2001 – 2010 рр. у країні у 2,6 разу (з 3540 до 9331) зросла кількість місцевих структур.

Процес регіоналізації – позитивне явище, оскільки сприяє успішнішій реалізації соціальної політики, наближує молодіжні й дитячі організації до особистості та вирішення її проблем.

Зважаючи на постійне зростання кількості громадських дитячих та молодіжних організацій в Україні, постає проблема їх класифікації, виокремлення основних груп чи типологій. Нині існує декілька підходів до визначення критеріїв класифікації дитячих та молодіжних

організацій: марксистський, психологічний, юридичний, ідеологічний та ін. Відповідно до них громадські дитячі та молодіжні організації класифікують за їхніми організаційними формами, кількісним і якісним складом, суб'єктом створення, громадським статусом тощо.

О. Лісовець стверджує, що за виконуваними функціями, характером, напрямом діяльності сучасні дитячі організації в Україні поділяють на такі групи: організації, орієнтовані на комплексне виховання та саморозвиток особистості дитини (піонерські, скаутські, козацькі); організації, в яких визначено пріоритетний напрям діяльності (екологічні, туристичні, спортивні, військово-патріотичні); організації, які орієнтуються на навчальну діяльність (шкільні, учнівські).

В. Кулик класифікує молодіжні об'єднання за характером діяльності:

- молодіжні філії політичних партій;
- громадсько-політичні організації молоді;
- молодіжні релігійні організації;
- молодіжні фахові об'єднання, організації за інтересами;
- благодійні фонди для молоді та молодіжні благодійні фонди;
- національні молодіжні організації;
- студентський рух;
- молодіжні партії.

Детальну класифікацію громадських молодіжних об'єднань пропонує Ю. Поліщук. Орієнтуючись на пріоритет діяльності, особливості світоглядних позицій, національний і віковий склад, він виокремлює такі групи громадських молодіжних організацій:

- організації, спрямовані на поглиблення демократичних процесів та побудову громадянського суспільства в Україні;
- саморозвивальні та самовиховні;
- професійні;
- правозахисні;
- науково-дослідницькі;
- зорієнтовані на розвиток міжнародного співробітництва з молоддю інших країн;
- волонтерські;
- соціальної взаємодопомоги;
- об'єднання студентської молоді;
- об'єднання жіночої молоді;
- мистецько-культурологічні;

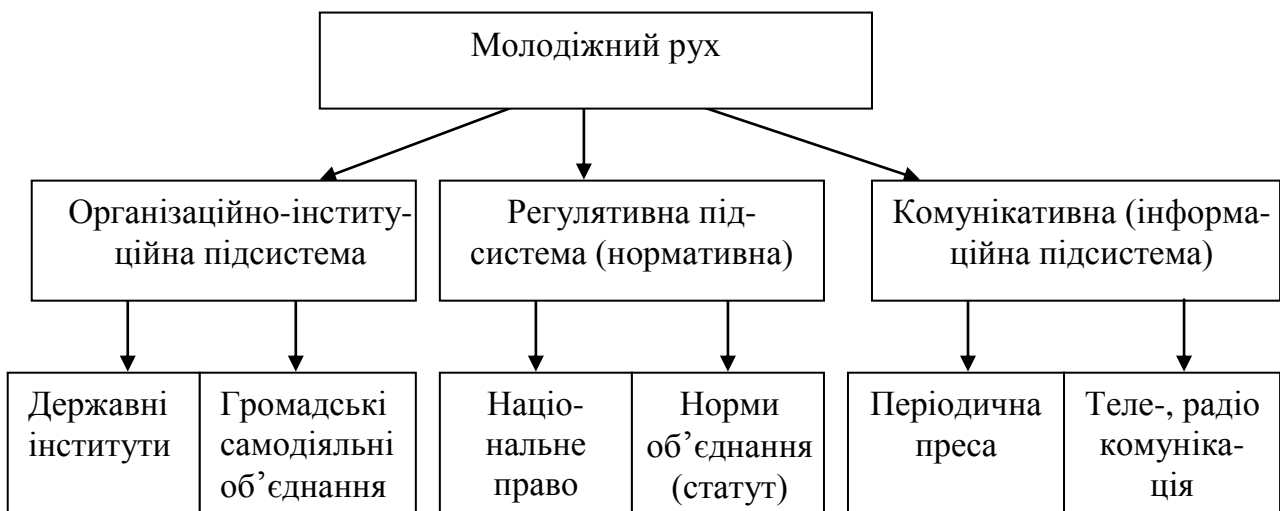
- фольклорні;
- екологічні;
- історично-просвітницькі;
- патріотичні;
- об'єднання національних меншин;
- спортивно-туристичні;
- об'єднання світського характеру, але релігійної спрямованості;
- релігійні;
- об'єднання молоді окремих підприємств.

Ю. Поліщук також окремо виділяє чотири групи об'єднань, які займаються виховною роботою з дітьми та підлітками:

- виховні і саморозвивальні;
- спортивно-туристичні;
- екологічні;
- патріотично-виховні.

Аналіз різних наукових підходів до класифікації громадських дитячих та молодіжних організацій дає змогу побачити спектр сучасного дитячого і молодіжного руху, виділити тенденції та перспективи його розвитку.

Аналізуючи структуру молодіжного руху, слід зазначити, що найважливішими її компонентами є організаційно-інституційна, регулятивна, комунікативна підсистеми.

Дитячі та молодіжні організації належать до організаційно-інституційної підсистеми, аналізуючи яку, потрібно відзначити, що громадські, самодіяльні структури провідні та найбільш значимі в ній.

На думку більшості ювенологів, громадська структура молодіжного руху складається з таких громадських об'єднань:

– союзи, спілки, асоціації, рухи й ін. (серцевина молодіжного руху);

– різноманітні громадські молодіжні та дитячі фонди (Дитячий фонд України, Благодійний фонд підтримки робітничої та селянської молоді, Український фонд студентів, Фонд «Молода Україна»);

– аматорські клуби за інтересами, котрі різняться і напрямками (культурологічні, спортивні й ін.), і формами діяльності;

– молодіжні об'єднання, які не мають чітко вираженої організаційної структури, програмних документів (неформальні групи);

– релігійні молодіжні об'єднання;

– молодіжні секції, філії, «крила» при дорослих громадських організаціях та партіях;

– молодіжні підприємства, госпрозрахункові установи, які функціонують при громадських молодіжних організаціях, а також окремі об'єднання молоді, які здійснюють виробничу, комерційну діяльність не у межах громадських об'єднань, наприклад, молодіжний туризм;

– студентські об'єднання (профспілкові організації студентів, фахові студентські організації та об'єднання за інтересами, органи студентського самоуправління).

З'ясуємо, які ж функції виконують громадські організації у суспільстві. Функція – це роль, значення, призначення чогось. Спираючись на це визначення, можна припустити, що соціокультурні функції молодіжних організацій – це становлення особистості, засвоєння нею соціокультурного досвіду конкретного суспільства.

Дослідники молодіжного руху виділяють три основні педагогічні функції, властиві молодіжним організаціям:

– розвивальну (забезпечення громадянського, етичного становлення особистості дитини, розвитку його соціальної творчості, умінь взаємодіяти з людьми, висувати й досягати значущі для всіх і кожного цілі);

– орієнтаційну (забезпечення умов для орієнтації дитини в системі соціальних, етичних, політичних цінностей);

– компенсаторну (створення умов для реалізації потреб, інтересів, актуалізації можливостей дитини, які не можуть реалізуватися без педагогічного впливу організації для усунення дефіциту спілкування і співучасті).

Суспільні трансформації упродовж двох десятиліть із-поміж усіх виховних інститутів чи не найбільше змінили дитячі та молодіжні

громадські об'єднання, вплинувши на власне підвалини їх функціонування та соціальний статус:

- на місці єдиної організації постали численні;
- на зміну політичним цілям прийшли моральні орієнтири;
- масовість перестала бути обов'язковою;
- простір діяльності організацій розширився за межі установ.

Будучи історично явищем суспільним, дитячі об'єднання здатні виступати порівняно самостійним чинником розвитку особистості, суб'єктом виховного процесу. Виховання в дитячих організаціях через залученість дитини в різноманітні види діяльності та спілкування спрямоване на узгодження її інтересів з інтересами інших людей, суспільства загалом, на особистісне становлення дитини як громадянина.

Запитання та завдання для самостійної роботи

1. Які основні педагогічні функції виконують дитячі та молодіжні організації?
2. Доведіть чи спростуйте твердження, що дитячий рух – це складник молодіжного руху.
3. Порівняйте статистичні дані зареєстрованих дитячих та молодіжних організацій у 2008 р. та 2014 р.
4. Які основні структурні компоненти молодіжного руху?

Тести для самоконтролю

1. Автором монографії «Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні» є: 1) С. Диба; 2) Ю. Поліщук; 3) О. Лісовець.
2. Проблеми дитячого руху в радянський період відображено у працях: 1) Н. Крупської; 2) М. Чепіль; 3) В. Лебединського; 4) Ю. Жданович.
3. Терміни «дитячий рух» і «молодіжний рух» вживають на означення декількох явищ: 1) сукупності дій і діяльності усіх організацій та об'єднань, до складу яких належать діти та молодь, як загального соціального явища на певній території; 2) соціальної активності дітей і молоді певної спрямованості, змісту діяльності; 3) форми об'єднання з обмеженим ступенем формалізації.
4. Членами дитячих громадських організацій можуть бути особи: 1) віком від 6 до 18 років; 2) віком від 10 до 14 років; 3) віком від 8 до 15 років.

5. Членами молодіжних громадських організацій можуть бути особи: 1) віком від 16 до 18 років; 2) 14 до 35 років; 3) віком від 14 до 28 років.

6. Кількість дорослих у дитячих громадських організаціях має перевищувати: 1) 5 % загальної кількості її членів 2) 10 % загальної кількості її членів; 3) 15 % загальної кількості її членів; 4) членами організації є тільки діти.

7. Критерії класифікації дитячих та молодіжних організацій засновані на таких підходах: 1) марксистському; 2) психологічному; 3) юридичному; 4) ідеологічному 5) особистісному.

8. Основні педагогічні функції, властиві молодіжним організаціям: 1) розвивальна; орієнтаційна; компенсаторна.

Джерела та література

1. Головенько В. А. Український молодіжний рух : історія та сьогодення / В. А. Головенько, О. А. Корнієвський. – К. : Наук. думка, 1994. – 112 с.

2. Гончарова Т. Дитячі громадські організації України – на захисті прав та інтересів дітей / Т. Гончарова // Початк. шк. – 2000. – № 8. – С. 11–16.

3. Диба С. Г. Педагогічні умови соціалізації учнівської молоді в скаутських організаціях (вітчизняний і зарубіжний досвід) : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Диба Світлана Григорівна. – К., 2005. – 233 с.

4. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua

5. Кравчук В. Держава і молодіжні організації в громадянському суспільстві / В. Кравчук // Теорія держави і права. – 2003. – № 12. – С. 65–67.

6. Криворучко Ю. Молодь як суспільний чинник формування громадянського суспільства України. Громадянське суспільство як здійснення свободи: центрально-східноєвропейський досвід / Ю. Криворучко; за ред. А. Карася. – Л. : [б. в.], 1999. – С. 309–316.

7. Лісовець О. В. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями / О. В. Лісовець // Вісн. Глухів. держ. пед. ун-ту. Сер. : Педагогічні науки. – Випуск 15. Ч. II. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. – С. 118–121.

8. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні / Ю. Й. Поліщук ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль ; ТНПУ, 2005. – 432 с.

1.2. Історичні аспекти розвитку молодіжного руху

Історію українського молодіжного руху дослідники умовно поділяють на чотири періоди: перший – період зародження молодіжного руху; другий – становлення молодіжного руху; третій – комсомольсько-піонерський; четвертий – відродження молодіжного руху України, його становлення як складного суспільного явища, різноманітного за політичними, структурними ознаками, формами роботи з молоддю. Охарактеризуємо їх.

Перший період – зародження молодіжного руху (з часу появи молодіжних об'єднань і до кінця XIX ст.). Організоване життя української молоді цього періоду пов'язане з діяльністю братств. Братства у XVI – XVII століттях носили яскраво виражений характер національно-релігійних громадських організацій українських православних міщан і відігравали значну роль у суспільно-політичному й культурному житті. При братствах функціонували окремі «молодечі», або «младенческіє» братства для молодих людей («Юнацьке братство» при Острозькій академії, «Юнацьке Братство» у Замості, «Братство Благочестивих і Благородних Младенцов у мисті Тернополі обитаючих» та ін.).

На початку 1861 р. у Галичині виникло перше студентське товариство «Січ» (1861–1863), яке діяло без статуту і швидко розпалося. У 1868 року засновано «Просвіту», яка упродовж всієї діяльності займалася видавничою справою. У цей період з'явилися гуртки на базі вищих навчальних закладів та різних «земляцтв», котрі займалися самодопомогою та культурним збагаченням студентської молоді. У 1870–1871 роках діяла Академічна Бесіда та допомогове товариство «Дружний Лихвар».

Отож, можна констатувати, що до кінця XIX ст. у результаті тривалої еволюції, зміни форм і методів діяльності зародилися громадські структури українського молодіжного руху. Діяльність дитячих і молодіжних організацій першого періоду розвитку молодіжного руху здебільшого спрямовувалася на розв'язання загальнонаціональних питань – проблем соціальної справедливості, національного самовизначення.

Другий період – становлення молодіжного руху тривав з кінця XIX століття до середини 20-х років (на території Західної України, Буковини та Закарпаття до кінця 30-х років) XX ст. Молодіжний рух на початку XX ст. характеризувався кількісними змінами та об'єднанням з робітничим класом у політичній боротьбі. Революційна Українська Партія (Харків, 1900 р.) стала першою політичною школою масової революційної української молоді.

Молодіжний рух другого періоду розвитку складався з десятків молодіжних об'єднань різноманітних за політичними та іншими уподобаннями. Зокрема, молодіжні організації початку XX ст. дослідники поділяють на п'ять груп:

1) молодіжні організації, що сповідували комуністичну, соціалістичну ідеологію (Комуністична Спілка Молоді України (КСМУ), піонерська організація України, Комуністична Юнацька Спілка (КЮС), Українська Комуністична Робітнича Юнацька Спілка (УКРЮС), Єврейська Комуністична Спілка Молоді (Євкомол), Комуністична Спілка Учнівської Молоді (Комсоуч));

2) молодіжні організації та інші структури, засновані на певній національній ідеології (Євкомол, національні українські, російські, єврейські скаутські організації тощо);

3) рух учнівської молоді («Союз учащейся молодежи» (Київ, Одеса, Харків, Херсон), кременчуцька Спілка революційної молоді-учнів («Ревуч»), уже названий Комсоуч та багато інших);

4) релігійні молодіжні організації (тихоновці, обновленці, УПАЦ (динківці-автокефалісти), «Ружанці» тощо);

5) неполітичні молодіжні об'єднання (Спілки Селянської Молоді, «Просвіта» тощо).

З кінця XIX ст. і до початку 40-х рр. XX ст. відбувався процес становлення молодіжного руху Західної України. Виникненню молодіжних товариств сприяли відповідні соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови, які склалися тоді на Західній Україні. Великий внесок у розвиток молодіжного руху внесли такі організації: Пожежно-руханкове товариство «Сокіл» (1894–1939 рр.), Пожежно-спортивне товариство «Луг» (1925–1939 рр.), Товариство «Орли» – Католицька Акція Української Молоді (КАУМ) (1933–1939 рр.), Союз Української поступової молоді імені М. Драгоманова «Каменярі» (1930–1939 рр.), Волинський союз сільської молоді (1922), Молодіжне товариство «Пласт» (1912–1930 рр.) тощо. Охарактеризуємо окремі з них детальніше.

Найбільш відомою та значимою і для молоді, і молодіжного руху загалом був Пласт – молодіжна організація, що будувала свою роботу на засадах скаутизму й традицій українського козацтва. Під час розбудови організації сформувалося три напрями її діяльності:

- військово-підготовчий (організатор І. Чмола), де молодь вчилася стріляти зі зброї, сигналізувати, стежити й виконувати далекі військові марші з вправами;
- фізичного загартування (засновник П. Франко);
- усебічного розвитку особистості, виховання національно свідомих громадян (засновник О. Тисовський).

Офіційна дата заснування Пласту – 12 квітня 1912 р., коли при академічній гімназії у Львові пластовий гурток, який очолював Олександр Тисовський, прийняв присягу.

Особливу роль у піднесенні рівня добробуту молоді відігравав Волинський союз сільської молоді, створений 1922 р. з ініціативи і польської громадськості, і прогресивної частини українців, що прагнули до економічного розвитку і процвітання рідного краю. Метою діяльності союзу було загальноосвітнє і професійне просвітництво молоді, виховання у юнаків і дівчат любові до праці, формування культурного і професійно-освіченого господаря і свого господарства, і села.

Волинський союз сільської молоді (ВССМ) свою діяльність здійснював за такими напрямками:

1. Формування у молоді національної свідомості і самосвідомості.
2. Благодійницька та суспільно корисна праця.
3. Пропаганда здорового способу життя.
4. Пропаганда серед молоді народних обрядів, звичаїв, традицій і фольклору.
5. Налагодження ефективної співпраці між молоддю різних національностей.

1930 року виникло молодіжне об'єднання Союз Української поступової молоді ім. М. Драгоманова «Каменярі». Члени спілки свою діяльність зосереджували на фізкультурно-спортивних й освітніх заняттях: організували культурно-освітні та фізично-культурні заходи; самоосвітні гуртки за різними галузями знань; проводили літературні, вокально-музичні вечори та концерти, театральні аматорські вистави тощо. У кожному місцевому осередку товариства реалізовувалася самоосвітня програма, по завершенню якої кожний її член мав скласти три іспити, а неграмотні – навчитися читати і писати.

З огляду на зазначене вище, можна констатувати, що для другого періоду розвитку українського молодіжного руху характерно: об'єднання дитячого та молодіжного руху з робітничим класом у політичній боротьбі; кількісне збільшення громадських молодіжних об'єднань; якісні зміни у формах їх діяльності; поява цілої низки об'єднань, які на перше місце у своїй діяльності виносили суто молодіжні проблеми; виникнення організацій за національною ознакою.

Третій період – комсомольсько-піонерський. Він тривав з кінця 20-х (на території Західної України, Буковини, Закарпаття – з кінця 30-х) до середини 80-х років ХХ ст. Упродовж цього періоду молодіжний рух Радянської України був представлений лише комсомольською та піонерською організаціями. Традиції українського молодіжного руху частково розвивалися в українській діаспорі.

Цей період історії дитячого та молодіжного руху характеризується функціонуванням на території України єдиної молодіжної організації – Всесоюзної Ленінської комуністичної спілки молоді та єдиної дитячої організації – Всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна.

1921 року у Москві за пропозицією ЦК РКП(б) комсомол починає створювати перші піонерські загони. З початку 20-х років дитячі Комуністичні групи виникають і в Україні. Рада Дитячих депутатів у Катеринославі, «Юний Спартак» у Харкові, «Дитячий інтернаціонал» у Києві, інші дитячі організації дістали однакову назву «Юні спартаківці», а згодом – піонери.

9 травня 1922 р. за рішенням Всеросійської конференції комсомолу утворено *Всесоюзну піонерську організацію імені В. І. Леніна* – масову самодіяльну комуністичну організацію дітей та підлітків віком 10–14 років.

Піонери України ввійшли до складу єдиної піонерської організації 1924 р. За дорученням комуністичної партії повсякденною діяльністю піонерської організації керував ВЛКСМ. Комуністичне виховання піонерів комсомол здійснює разом зі школою, у співдружності з професійними спілками, творчими, оборонними та іншими громадськими організаціями й державними установами.

Мета діяльності піонерської організації така: ідейне формування особистості дитини, виховання відданості справі комунізму, любові до радянської батьківщини, інтернаціоналізм. Уся її робота будувалася за такими напрямками:

– гартування активних будівників комунізму. На честь знаменних подій, ювілеїв, партійних з'їздів проводилися марші піонерських загонів, огляди, експедиції;

– військово-патріотичне виховання школярів. Піонери залучалися до загонів червоних слідопитів, прикордонників, міліції, до участі у Всесоюзній військово-спортивній грі «Зірниця», створюються музеї революції, бойової і трудової слави;

– трудове виховання. У піонерських колективах прищеплювалася любов до праці, проводилася профорієнтаційна робота. Діяли загони тимурівців, «зелених» та «блакитних» патрулів, піонерських супутників учнівських виробничих бригад. Піонери брали участь у різноманітних формах сільськогосподарської праці: учнівських виробничих бригадах, таборах праці і відпочинку, піонерських колгоспах, піонерських лісництвах, а також спільно з дорослими на полях і фермах;

– виховання у дітей почуття національної гідності радянської людини, повагу до всіх націй і національностей. Піонерська організація співпрацювала з дитячими організаціями понад 80-ти країн, була активним членом Міжнародного комітету дитячих та юнацьких організацій, ініціатором міжнародних конференцій, зустрічей, першого дитячого міжнародного фестивалю «Хай завжди буде сонце» (Артек, 1977).

– фізичне виховання дітей. Десятки піонерів нагороджено медалями «За відвагу на пожежі», «За відзнаку в охороні державного кордону СРСР», «За врятування потопельників»;

– естетичне виховання (відвідання музеїв, театрів, різноманітні екскурсії).

Характерними ознаками у дитячому русі цього періоду були:

– єдність політичної мети і завдань, закріплених у Девізі, Присязі та Законах юних піонерів;

– єдність основних напрямів, програм діяльності, виражених в акціях, різноманітних конкурсах, змаганнях, маршах загонів і дружин;

– єдність часу (позаурочний і середовища (школи) в діяльності;

– вікові межі для членів організації унеможлилювали природне «вирощування» власних кадрів і збереження першості в рядах організації;

– централізація управління дитячою організацією, здійснювана комсомолом, а з 1957 року – радами піонерських організацій за дорученням комсомолу;

- єдність символів, ритуалів і форми;
- масовість й обов'язковість для дітей віком 10–14 років.

У 1990 р. (на XI республіканському зльоті піонерів) піонерську організацію в Україні було реорганізовано і створено нову дитячу організацію – Спілку піонерських організацій України (СПОУ).

Створення спілок робітничої молоді розпочалося в Україні з 1917 р., які 1919 р. об'єдналися в Комуністичну спілку робітничої молоді України. З 1924 р. вона отримала назву Ленінська комуністична спілка молоді України (ЛКСМУ). Членами цієї організації була молодь віком 14–28 років.

На початку створення комсомольська організація була декларована як незалежна в організаційному відношенні до Компартії України, з власною структурою, нормами членства, керівними органами. Комсомол України акумулював демократичні традиції дореволюційного періодів, зарекомендував себе активною політичною силою, що прагнула до побудови соціалізму, суспільства, ідеалами якого стануть свобода, рівність і братерство. Починаючи з 20-х років, ЛКСМ була надійно вмонтована у партійно-державну структуру, розпочала копіювати в організації внутрішньоспілкового життя основні принципи партійного будівництва ВКП(б). У травні 1920 р. на II з'їзді КСМУ зазначалося, що комсомол працює під керівництвом партії і 1922 р. на V з'їзді РКСМ з програмних документів спілки зникає положення про її автономність. Характерними ознаками комсомолу все більше стають одержавленість, жорсткий централізм, дуже суворі дисципліна, безапеляційне підпорядкування більшовицькій партії, командно-адміністративній системі усього устрою свого життя. З комсомолу ВКП(б) переважно формувала свої ряди.

Наприкінці 20-х р. комсомольці беруть активну участь у створенні індустріального потенціалу України та працюють на великих будівництвах: зведенні Дніпровської гідроелектростанції, Харківського тракторного заводу, металургійних комбінатів «Запоріжсталь», «Криворіжсталь», «Азовсталь», Краматорського машинобудівного заводу та багато ін. Велика увага приділяється змаганням в усіх видах діяльності.

Під час Другої світової війни членів ВЛКСМ героїчно проявили себе і на фронтах війни, і в тилу. Післявоєнний період – це період трудових перемог (відновлення міст, освоєння цілих земель Казахстану, у Сибіру – на освоєнні газових і нафтових родовищ,

будівництві БАМу), розвитку різноманітних форм роботи з молоддю й організація роботи студентських будівельних загонів включно.

Крім того, що молодь інтенсивно залучалася до суспільно-політичної діяльності, до участі в суспільно-корисних справах ВЛКСМ та піонери України брали на себе виховні функції й організовували дозвіллеву діяльність дітей. Здобутком комсомольсько-піонерського періоду було створення матеріальної бази для виховання дітей та молоді – саме у цей період розгорнулося масштабне будівництво палаців піонерів, станцій юних техніків, юних натуралістів, дитячих залізниць, парків, клубів тощо.

Дослідники молодіжного руху відзначають те, що упродовж історії свого становлення комсомол, як піддатливий інструмент партії, почасти відігравав негативну і навіть ганебну роль. Він брав участь у:

- боротьбі за більшовицькі темпи колективізації сільського господарства й ліквідації заможних селян («куркульства як класу»);
- «походах за урожай»;
- боротьбі з церквою;
- пошуку ворогів у власних лавах, ставивши перед собою завдання очистити від ворожих, політично сумнівних елементів, репресіях проти молоді.

У 80-х рр. ХХ ст. ВЛКСМ переживала організаційну кризу, стало зрозуміло, що системи роботи в організації потребує структурного й ідеологічного реформування, у результаті чого у жовтні 1991 р. ХХІІ з'їзд ВЛКСМ оголосив про саморозпуск організації.

Таким чином, ще з самого початку свого існування комсомол та піонерія стали єдино можливою формою дитячого та молодіжного руху. Комсомольська й піонерська організації стали філіями комуністичної партії та взяли на себе функції держави у вихованні молодого покоління у дусі вірності комуністичним ідеалам.

Варто також зазначити, що досить активно молодіжні організації діяли в українській діаспорі. Потреба згуртування серед заокеанської еміграції стимулювали українців до створення цілої мережі власних релігійних, братсько-допомогових, освітніх, господарських і громадянсько-політичних організацій у нових країнах поселення.

Першим таким об'єднанням, що мало власний Статут і програму, було *Українське Академічне Товариство «Січ»*, яке створили студенти у Відні 1868 р. Своєю активною роботою упродовж багатьох років ця організація залишила значний слід в українському студентському житті. «Січ» не була політичною організацією, завжди

мала нечисельний склад (найбільше членів у ній було в 1922 та 1923 рр., коли вона об'єднувала відповідно лише 398 та 327 осіб), однак відіграла певну роль у розвитку суспільних процесів і мала великий вплив і на віденських українців, і на жителів Галичини.

1922 р. у Празі створено *Центральний Союз Українського Студентства (ЦЕСУС)*, який об'єднував студентські організації еміграції та Західної України, Буковини і Закарпаття. Союз проводив і внутрішню, і зовнішню діяльність. Для її організації він мав такі відділи: економічний, міжнародних відносин, культурно-суспільного виховання й видавництва. На внутрішній ділянці своєї діяльності ЦЕСУС надавав допомогу незаможним студентам; допомагав їм у правових питаннях; координував працю окремих студентських організацій; інформував українців про умови навчання; проводив видавничу діяльність тощо. Своєю зовнішньою діяльністю ЦЕСУС пробивав для українців «вікно в Європу».

Важливе місце у молодіжному русі української діаспори займає *Пласт*. Організація, яка зародилася в Галичині 1912 р. і відіграла там значну роль у молодіжному русі, після заборони польським урядом його діяльності на Волині (1928 р.), а в 1930 році – на всіх українських землях під Польщею, продовжував існувати в підпільній формі та розвиватися в еміграції.

Різноманітні організації пластунів почали виникати 1921 р. у Чехо-Словаччині, а 2 листопада 1930 р. – у Празі відбувся 1-й з'їзд Союзу Українських Пластунів-Емігрантів (СУПЕ). На з'їзді, в роботі якого взяли участь представники 11-ти куренів, було прийнято Статут СУПЕ, обрано керівні органи. Згідно зі Статутом СУПЕ, мета пластового виховання полягала у піднесенні духовних, фізичних та моральних сил української молоді в еміграції, об'єднанні всіх українських пластунів (пластунок) на чужині, репрезентуванні українського Пласту. Під керівництвом СУПЕ українська пластова організація поширилася окрім Чехо-Словаччини ще і в Югославії, Бельгії, Великобританії, Франції, США, Канаді, де короткочасно діяли менші чи більші пластунські групи.

Іншою найбільш активною у громадському русі української еміграції є *Спілка Української Молоді (СУМ)*. СУМ брав і бере активну участь у загально-національних святкуваннях, відзначенні національних річниць та різних політичних маніфестаціях, проведенні масових акцій на оборону українських політичних і релігійних в'язнів та ін. Один лише СУМ 1986 р. мав 260 гуртків

самодіяльності (серед них 25 хорів, 50 співочих гуртків, понад 50 танцювальних груп, 20 мандалінових оркестрів, декілька капел бандуристів, театральних груп) і 150 спортивних груп.

Заслугує на увагу *Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ)*, створена 18 червня 1950 р. ініціативною групою молоді у Нью-Йорку та багато інших організацій.

По-різному проявили себе молодіжні об'єднання в діаспорі, проте вони зробили головне – зберегли і розвивали традиції українського молодіжного руху, збагатили його новими формами та методами діяльності. Після здобуття незалежності такі молодіжні організації діаспори як СУМ, Пласт встановили тісні контакти зі спорідненими організаціями в Україні та готові допомогти українському народові у розбудові незалежної держави.

Четвертий період – відродження молодіжного руху України. Бере початок із середини 80-х рр. ХХ ст. і триває до сьогодні. Це період становлення молодіжного руху як складного суспільного явища, різноманітного за політичними, структурними ознаками, формами роботи з молоддю. Учені – ювенологи визначають, що цей період розвитку молодіжного руху найцікавіший та пропонують таку його структуру:

Перший підетап (1980–1989 рр.) характеризується як неформальний рух. Саме в цей період закладено відповідні умови для створення широко організованого молодіжного руху – виникли Український культурологічний клуб, Товариство Лева, студентське об'єднання «Громада» та ін. Значна частина молодіжних об'єднань того часу утворена на основі спільних інтересів у галузі мистецтва, культури, науки, екологічних, релігійних та суспільно-політичних проблем.

Другий підетап (1989–1990 рр.) характеризується поширенням масових молодіжних та студентських громадсько-політичних рухів та виникненням масових молодіжних громадсько-політичних організацій (Сою українського студентства (СУС), Спілка української молоді (СУМ).

Третій підетап (1991–1992 рр.) характеризується ідеологічною, політичною та організаційною кризою організованого молодіжного руху. Проголошення державної незалежності викликало масовий вихід частини молоді із молодіжних об'єднань та виникнення такого явища як «припартизація» молодіжних структур і масового розпаду молодіжних громадсько-політичних рухів.

Четвертий підетап (1993–1996 рр.) – період пошуку та становлення організаційних форм роботи в молодіжному середовищі й налагодження механізмів діалогу між молоддю і державною владою. У цей час набувають значного поширення молодіжні філії при політичних партіях, у студентському середовищі поширюється ідея створення незалежних студентських профспілок.

П'ятий підетап (1996–1999 рр.) – значної популярності набула ідея створення єдиного репрезентанта інтересів молодіжного руху перед державою та міжнародними організаціями (УНКМО). У цей період спостерігається активізація участі активістів різних молодіжних організацій у виборчих кампаніях, органах місцевого самоуправління тощо.

Шостий підетап триває з 1999 р. до сьогодні. Нині діють різноманітні культурницькі, національні, спортивно-виховні, наукові, громадські й громадсько-політичні молодіжні організації та неформальні молодіжні об'єднання.

Отож, сучасний організований молодіжний рух, пройшовши певні періоди розвитку, перебуває на новому етапі свого існування, який передовсім характеризується активною участю молоді як окремої соціально-демографічної групи з власними економічними, соціальними та політичними інтересами.

Питання і завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувавши особливості розвитку молодіжного руху, складіть власну періодизацію його розвитку.
2. Що є рушійною силою, на вашу думку, у розвитку молодіжного руху?
3. Що спільного прослідковується у скаутському та піонерському рухах?
4. Проаналізуйте періодичну пресу щодо висвітлення питань молодіжного руху третього і четвертого періодів його розвитку.

Тести для самоконтролю

1. Другий період розвитку молодіжного руху в Радянській Україні тривав: 1) із середини 20-х рр. ХХ ст. до середини 80-х рр. ХХ ст.; 2) з кінця ХІХ ст. до середини 20-х рр. ХХ ст.; 3) з ХVІ ст. до кінця ХІХ ст.; 4) з поч. ХVІІІ ст. до кінця ХХ ст.; 5) з середини 80-х рр. ХХ ст. до кінця 90-х рр. ХХ ст.

2. Укажіть хронологічні межі другого періоду розвитку молодіжного руху в Західній Україні: 1) XVI ст. – кінець XIX ст.; 2) з кінця XIX ст. до кінця 30-х рр. XX ст.; 3) поч. 40-х рр. XX ст. – середина 80-х рр. XX ст.; 4) сер. 80-х рр. XX ст. – кінець 90-х рр. XX ст.; 5) середина 20-х рр. XX ст. – середина 80-х рр. XX ст.

3. Третій підетап молодіжного руху (1989–1990 рр.) характеризується: 1) як неформальний рух; 2) ідеологічною, політичною та організаційною кризою організованого молодіжного руху; 3) поширенням масових молодіжних і студентських громадсько-політичних рухів та виникненням масових громадсько-політичних організацій.

4. Першими громадськими молодіжними структурами у XVI–XVIII ст. були: 1) церковні братства; 2) школи; 3) монастирі; 4) церкви; 5) губернії.

5. «Просвіта» заснована у: 1) 1868 р.; 1875 р.; 3) 1869 р.

6. Молодіжний рух у роки революції та громадянської війни поділявся на такі групи: 1) молодіжні організації, які сповідували комуністичну, соціалістичну ідеологію; 2) молодіжні організації та інші структури, які будувалися на певній національній ідеології; 3) рух учнівської молоді; 4) релігійні молодіжні організації; 5) неполітичні молодіжні об'єднання.

7. Офіційним засновником Пласту в Україні є: 1) П. Франко; 2) І. Чмола; 3) О. Тисовський.

8. Союз Української поступової молоді ім. М. Драгоманова «Каменярі» виник у: 1) 1919 р.; 2) 1930 р.; 3) 1990 р.

9. Піонери України увійшли до складу єдиної піонерської організації у: 1) 1919 р.; 1920 р.; 1924 р.

10. У третьому періоді розвитку молодіжного руху діяли: 1) комсомольська організація; 2) піонерська організація; 3) «Січ»; 4) «Сокіл»; 5) «Пласт».

11. Положення про автономність КСМУ зникає у: 1) 1922 р.; 2) 1990 р.; 3) 1919 р.

12. Комуністична Спілка Робітничої Молоді створена на I з'їзді КСМРУ у: 1) 1918 р.; 2) 1919 р.; 3) 1920 р.

13. Всесоюзна піонерська організація імені В. І. Леніна будувала свою діяльність за такими напрямками: 1) гартування активних будівників комунізму; 2) військово-патріотичне виховання школярів; 3) трудове виховання; 4) виховання у дітей почуття національної гідності та повагу до всіх націй і національностей; 5) фізичне виховання дітей; 6) естетичне виховання.

Джерела та література

1. Веселкова республіка : зб. програм.-метод. матеріалів. – К. : СПОУ. – 1993. – 96 с.
2. Головенько В. А. Український молодіжний рух : історія та сьогодення / В. А. Головенько, О. А. Корнієвський. – К. : Наук. думка, 1994. – 112 с.
3. Крижанівська О. О. Таємні організації в громадсько-політичному житті України (масонський рух у XVIII – на початку ХХ ст.). – К. : Вид. «Аквілон-Прес», 1996. – 276 с.
4. Охрімчук Р. Дитячі об'єднання України / Р. Охрімчук., А. Зайченко, Л. Шелестова // Шкільний світ. – 2004. – черв. (№ 21–23). – 128 с.
5. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні / Ю. Й. Поліщук ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – 432 с.
6. Теория и методика пионерской и комсомольской работы в школе / под ред. В. В. Лебединского. – М. : Просвещение, 1982. – 431 с.
7. Ширвиндт Е. Б. Система деятельности пионерской дружины / Е. Б. Ширвиндт. – М. : Просвещение, 1975. – 98 с.

1.3. Дитячі та молодіжні організації як чинник соціалізації дитини

На сучасному етапі суспільного розвитку проблема соціалізації особистості надзвичайно актуальна, передусім це стосується соціалізації підлітків, тому що саме в цей період життя людини закладаються основи особистості, її здатність адекватно оцінювати суспільні процеси, уміння застосовувати набутий досвід для організації своєї життєдіяльності.

На соціалізацію дитини значний вплив мають спадковість, середовище, її особиста роль у процесі саморозвитку, самоудосконалення, самореалізації. У сучасному молодіжно-підлітковому середовищі відбуваються певні негативні процеси, поглиблюються морально-ціннісні деформації, а брак позитивного впливу та належного контролю з боку сім'ї, школи, державних структур призводить до того, що діти потрапляють у стихійно сформоване середовище ризику, набувають шкідливих звичок, що пояснюється психологічною готовністю підлітків до активної діяльності, яка часто характеризується невизна-

ченістю цілей, недостатністю життєвого досвіду, непослідовністю, невмінням спрямувати енергію в потрібне русло.

Відродження і подальший розвиток національної системи виховання передбачає обов'язкове використання можливостей соціалізації дітей і юнацтва засобами громадських організацій, членами яких вони є. Саме тому в Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття» ставиться стратегічне завдання – об'єднання зусиль державних і громадських інституцій у вихованні молоді, сприяння діяльності дитячих та молодіжних організацій.

Такий підхід не випадковий, адже дитячі організації використовують потенціал вільного часу дітей, залучаючи їх до активної соціальної діяльності. Вони здатні викликати зацікавленість дітей до проблем суспільного розвитку, державного будівництва, спонукати молоде покоління до самостійного осмислення соціальних проблем і пошуку способів їх вирішення. Дитяча організація стає стимулом для саморозвитку, соціально-культурної інтеграції, особистісної самореалізації дитини у соціумі та забезпечує успішність її соціалізації.

Сутність соціалізації полягає в тому, що вона є процес і результат розвитку та самозміни людини під час набуття нею соціального досвіду. Дитячі організації охоплюють ту частину життєвого простору дитини, через яку пролягає її дорога у суспільство, вони є специфічним інститутом соціалізації дітей, унікальним соціальним простором, особливість виховного впливу якого полягає у тому, що він створює умови для засвоєння підлітками соціального досвіду (комплексу знань, умінь, навичок, потрібних для успішного особистісного і соціального становлення та подальшого розвитку) і реалізації потреб (найважливішою з яких є потреба в самореалізації, самовираженні, самоствердженні, самопізнанні і соціальному визначенні) і здібностей на основі своїх інтересів.

Процес соціалізації у молодіжних організаціях ґрунтується на системі соціальних зв'язків і відносин, засвоєнні членами організації соціального досвіду й перетворенні цього досвіду у власні установки, орієнтації, знання, навички, уміння.

Проблеми соціалізації особистості відображені і в зарубіжних, й у вітчизняних дослідженнях. Поняття «соціалізація» (від лат. *socialis* – суспільний) сьогодні широко вживається у філософських, соціологічних, психологічних і педагогічних дослідженнях. Найбільш цінний для соціально-педагогічної діяльності задля соціалізації дитини у

дитячих організаціях – підхід із соціально-педагогічних та педагогічних позицій.

Зміст поняття «соціалізація» із соціально-педагогічних та педагогічних позицій, який ми систематизували, подаємо у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

**Визначення соціалізації
із соціально-педагогічних та педагогічних позицій**

№ з/п	Зміст соціалізації	Дослідник
1	Зіставляючи поняття «виховання» і «соціалізація», виховання трактується як складова частина соціалізації.	О. Бодальов
2	Соціальне виховання як частина процесу соціалізації становить цілеспрямоване управління процесом громадянського формування особистості.	М. Гур'янова
3	Виховання як складова частина соціалізації покликана упорядковувати стихійні впливи.	В. Давидов
4	Процес соціалізації відбувається під впливом спеціально створених у процесі виховання умов і під впливом стихійних зовнішніх чинників.	Н. Заверико
5	Активне відтворення особистістю набутого соціального досвіду у своїй діяльності та спілкуванні. Соціалізація може відбуватися і в умовах виховання, тобто цілеспрямованого формування вихованця, і в умовах стихійного впливу на особистість.	І. Зверєва
6	Процес засвоєння індивідом соціального досвіду, системи соціальних зв'язків та відносин. Відтворення цих відносин, під час яких формується неповторна особистість.	А. Капська
7	Педагогічно керований процес, спрямований на передачу дитині соціального досвіду, науки, мистецтва суспільного життя – суспільних уявлень, ідеалів, цінностей і норм, алгоритмів, стандартів і принципів, адекватних форм поведінки, звичок і традицій, способу та стилю життя, життєвих мотивацій та потягів, формування готовності до виконання життєво необхідної сукупності ролей.	Н. Лавриченко
8	Процес взаєморозуміння, взаємовідносин із суспільством, у які індивід вступає в процесі формування як особистість.	М. Лукашевич

На думку багатьох учених, та, зокрема, І. Зверєвої, А. Капської соціалізація – це активне відтворення соціального досвіду. Соціалізація неможлива без активної участі самої людини у процесі засвоєння загалу цінностей, понять і навичок, на основі яких складається її повсякденне життя. Процес соціалізації з педагогічних позицій характеризується входженням індивіда в соціальне середовище, що супроводжується спеціально організованим педагогічним впливом на особистість.

Серед усіх процесів, що впливають на соціалізацію дитини, І. Фришман, Л. Байбородова, А. Волохов виділяють *стихийні, соціально-регульовані і педагогічно-регульовані впливи*.

Педагогічно регульовані впливи передбачають: проектування соціальних відношень, соціальну взаємодію, стимулювання соціальної діяльності, соціальних захист. Тому *мета педагогічної діяльності, спрямованої на соціалізацію особистості дитини – формування готовності до соціальних дій*.

Значний вплив на специфіку соціалізації дитини у дитячих організаціях має мета її діяльності. *Мета діяльності дитячої організації має два аспекти:*

– *перший* – мета, яку ставлять перед собою діти, котрі об'єдналися в організацію;

– *другий* – винятково виховна мета, яку ставлять перед собою дорослі, що створили цю організацію для дітей.

Розглядаючи *перший* аспект, слід наголосити, що добровільне об'єднання дітей в організацію можливе лише тоді, коли вони вбачають у ній перспективу цікавого життя, можливість задоволення своїх інтересів.

Другий аспект передбачає створення в організації таких умов, які забезпечать успішну соціалізацію дитини.

Відповідно до складових частин педагогічного компоненту процесу соціалізації особистості дитини в дитячій організації, дослідники виділили педагогічні задачі, які вирішують дорослі в процесі взаємодії з дітьми:

- формування соціальних потреб, мотивів, інтересів;
- проектування соціальної поведінки;
- створення умов для соціальної діяльності;
- корекція соціальної поведінки.

Оскільки дитячі організації – важливий фактор соціалізації особистості, то взаємодія соціального педагога і дитячого об'єднання,

будучи обов'язковою умовою успішного здійснення виховання молодого покоління, може бути не чим іншим, як співпрацею між ними.

Отже, сутність соціалізації полягає в тому, що вона є процесом і результатом розвитку та самозміни людини під час набуття нею соціального досвіду. Дитячі організації охоплюють ту частину життєвого простору дитини, через яку пролягає її дорога у суспільство. Вони є специфічним інститутом соціалізації дітей, унікальним соціальним простором, особливість виховного впливу якого полягає в тому, що він створює умови для засвоєння підлітками соціального досвіду (комплексу знань, умінь, навичок, потрібних для успішного особистісного й соціального становлення та подальшого розвитку), реалізації потреб (найважливішою з яких є потреба в самореалізації, самовираженні, самоствердженні, самопізнанні й соціальному визначенні), здібностей на основі своїх інтересів.

Залучення дітей до участі в дитячих та молодіжних організаціях дасть можливість досить ефективно формувати соціально значимі характеристики дитини.

На сучасному етапі суспільного розвитку суспільства соціалізації особистості у дитячих організаціях сприяє:

1. Відносно незалежний статус дитячих організацій від державних соціальних інститутів, що дає змогу прогностично орієнтувати дітей на характер їхніх соціальних відносин у майбутньому;

2. Добровільний характер залучення дітей у соціальні відносини, що дає змогу здійснювати їхню соціалізацію, залежно від інтересів і потреб дитини, спираючись на індивідуальні якості особистості.

З огляду на специфіку роботи в дитячих організаціях, можна виділити три основні компоненти ефективності соціалізації дитини: *когнітивний* – інтеріорізація соціального досвіду; *мотиваційний* – прагнення до участі в соціальних відносинах; *діяльнісний* – участь у пошуку способів реалізації своїх можливостей.

Кожен із зазначених компонентів відображається в емпіричних показниках. Інтеріорізація соціального досвіду має такі показники:

- наявність знань про різні типи соціальних відносин;
- усвідомлення залежності свого успіху від розвитку суспільних відносин;
- знання особливостей соціального спілкування.

Прагнення до участі в соціальних відносинах вимірюється такими показниками:

- потреба до соціального спілкування в різних групах дітей і дорослих;
- спрямованість на досягнення результатів у соціальній діяльності;
- адекватна оцінка своєї участі у діяльності.

Участь у пошуку способів реалізації своїх можливостей передбачає такі показники:

- участь у соціально значимій діяльності;
- прояв ініціативи й активності у діяльності;
- творчий підхід до діяльності.

Оскільки мета педагогічної діяльності, спрямованої на соціалізацію особистості дитини, – це формування готовності до соціальних дій, то сформована готовність до соціальних дій є інтегративним критерієм ефективності процесу соціалізації.

Отже, аналіз науково-педагогічної літератури дає підставу однозначно стверджувати, що формальні об'єднання дітей та молоді – це надзвичайно потужний чинник їхньої соціалізації. Соціалізуючись, дитина не тільки збагачується досвідом, а й реалізує себе як особистість, впливаючи на життєві обставини й інших людей – формує активну життєву позицію.

Питання і завдання для самостійної роботи

1. У чому полягає особливість соціалізації дитини у дитячій організації?
2. Що передбачає інтеріоризація соціального досвіду?
3. Охарактеризуйте інтегративний критерій ефективності процесу соціалізації?
4. Розробіть комплексну ігрову програму, спрямовану на соціалізацію особистості.

Тести для самоконтролю

1. Сутність соціалізації полягає в тому, що: 1) вона є процес і результат розвитку та самозміни; 2) дитина долучається до спільної діяльності для вирішення конкретних задач; 3) задовольняє потреби підлітка у рівноправності з дорослими.
2. На соціалізацію дитини впливають такі процеси: 1) стихійні; 2) соціально регульовані; 3) педагогічно регульовані.
3. Основні критерії ефективності соціалізації дитини у дитячих організаціях: 1) когнітивний; 2) мотиваційний; 3) діяльнісний.

4. Педагогічно регульовані процеси дитячої організації передбачають: 1) проектування соціальних відношень; 2) соціальну взаємодію; 3) стимулювання соціальної діяльності; 4) соціальний захист.

5. Мета діяльності дитячої організації передбачає такі аспекти: 1) мета, яку ставлять перед собою діти, які об'єдналися в організацію; 2) виховна мета, яку ставлять перед собою дорослі, які створили цю організацію для дітей; 3) масове залучення дітей та молоді до організації.

6. Когнітивний критерій ефективності соціалізації дитини передбачає: 1) творчий підхід до діяльності; 2) наявність знань про різні типи соціальних відносин; 3) усвідомлення залежності свого успіху від розвитку суспільних відносин; 4) знання особливостей соціального спілкування.

7. Сутність виховання у дитячій організації полягає у: 1) змісті діяльності дитячих організацій; 2) розвитку мотиваційно-ціннісної сфери людини.

8. Джерелом змісту діяльності дитячих організацій має бути: 1) потреби та інтереси дітей; 2) моральні цінності; 3) можливість вибору особистого шляху; 4) участь дітей в економічній діяльності.

Джерела та література

1. Диба С. Г. Ціннісно-нормативна основа соціалізуючої діяльності у скаутській організації / С. Г. Диба // Рідна шк. – 2003. – № 1. – С. 25–27.

2. Заверико Н. В. Особливості соціалізації підлітків і молоді в умовах сучасності / Н. В. Заверико // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2005. – № 1. – С. 30–35.

3. Кирпичник А. Г. Социальная работа в сфере детского движения / А. Г. Кирпичник // ТИМ. – М. : [б. и.], 1995. – Спецвыпуск. – 104 с.

4. Лісовець О. В. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями / О. В. Лісовець // Вісн. Глухів. держ. пед. ун-ту. Сер. : Педагогічні науки. – Випуск 15. Ч. II. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. – С. 118–121.

5. Мальковская Т. Н. Воспитание социальной активности старших школьников / Т. Н. Мальковская. – Л. : [б.и.], 1973. – 159 с.

6. Мальцева Е. А. Педагогика детского движения : учеб. пособие / Е. А. Мальцева, Н. М. Костина. – Ижевск : [б. и.], 2000. – 516 с.
7. Охрімчук Р. Концепція дитячого руху в Україні / Р. Охрімчук, Л. Сніцар, Л. Шелестова, О. Кравченко, А. Зайченко // Шкільний світ. – 2006. – № 48 (368). – С. 11–17.
8. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні / Ю. Й. Поліщук ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – 432 с.
9. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / за ред. А. Й. Капської. – К. : [б. в.], 2000. – 264 с.
10. Участие детей и молодежи в процессах принятия решений // А. Купцова, Е. Сакович, Т. Кондрашевская [и др.] – К. : «ИМГ «АртБат» : «Такі справи», 2002. – 112 с.
11. Корпач Н. І. Теорія і практика соціально-педагогічної діяльності дитячих та молодіжних організацій : навч. метод. посіб. / Н. І. Корпач.–Луцьк : Волин. мистецька агенція «Терен», 2011. – 108 с.

1.4. Зміст, форми, методи та принципи діяльності дитячих організацій

Сьогодні, коли Україна будує громадянське суспільство, постає потреба у вихованні вільної, соціально відповідальної особистості з високими моральними цінностями, політичною культурою, критичним мисленням та здатністю до суспільної діяльності.

Особливої уваги заслуговує вивчення змістових аспектів діяльності дитячих організацій. Адже зміст виражає сутнісне, головне, визначальне у явищі. Сутність виховання полягає в розвитку мотиваційно-ціннісної сфери людини. Цінності у вихованні – ті орієнтири, які визначають спосіб діяльності та спілкування вихователя і вихованців, значимості, відповідні потребам розвитку людини і як члена суспільства, і як особистості. Ціннісні орієнтації людини формуються у різних видах діяльності, тому дуже значну увагу слід приділяти змісту діяльності.

У сучасній науці питання змісту діяльності дискусійне. На думку С. Шацького, зміст діяльності дитячих організацій – саме життя дітей, наповнене грою, потребою рухатися та переживати. Аналізуючи змістовий аспект життя дитячої колонії, він виділяє такі напрями: фізична праця, гра, мистецтво й соціальне життя дітей.

В. Кашуб наголошує на тому, що гуманістична сутність дитячих організацій вимагає нових підходів до змісту їхньої діяльності, тому дуже важливо формувати такі моральні якості, як: совість, сором, скромність, співчуття, жаль, порядність, безкорисливість, непримиренність до зла, любов, відповідальність за свої справи і слова. Усі вони, разом, допоможуть підліткові у процесі духовного сходження до вищих людських цінностей. На думку педагога, усі види діяльності молодіжних формувань – трудова, естетична, розумова, соціальна – мають пронизуватися моральністю.

Уточнюючи пріоритет цінностей як орієнтирів виховання, С. Поляков називає такі цінності: *людина, родина, батьківщина, людство*. Взаємозумовленість цих цінностей сприяє об'єднанню навколо них усіх видів діяльності дітей. Тоді ціннісна мотивація лежить в основі діяльності молодіжних організацій і об'єднань.

Джерело змісту діяльності молодіжних об'єднань та організацій має зумовлюватися з їхньою метою – соціалізацією дитини: підготувати дітей до праці й життя в нових соціально-економічних умовах, до політичної діяльності; сформувати культуру демократичних відносин; підготувати до взаємин у духовній сфері. З огляду на це пропонуються такі напрями у змісті:

- участь дітей в економічній діяльності;
- підготовка до участі в політичній діяльності;
- формування моральних цінностей і освоєння світової та національної культури;
- соціальний захист дітей.

Відмова від уніфікації діяльності молодіжних організацій дає змогу визначити принципи вибору змісту їхньої роботи:

- можливість брати участь у суспільному й політичному житті країни;
- урахування потреб й інтересів безпосереднього оточення дітей (насамперед, це боротьба за кожного, хто потрапив у проблемну ситуацію, незалежно від того, чи є він членом об'єднання. Піклування про школу, мікрорайон, людей, які потребують допомоги, праця на користь людям);
- урахування потреб й інтересів кожної дитини (об'єднання створює можливості розвитку особистості кожного, залучає у діяльність, відповідну його інтересам і потребам, розвиваючи суспільні інтереси).

Сучасний етап розвитку дитячого руху характеризується переходом від єдиної дитячої організації до дитячих організацій із різноманітними цілями, ідеологічними орієнтирами, формами та методами роботи.

Метод, у перекладі з грецького, означає «шлях», «спосіб» – спосіб досягнення мети. Більшість дослідників, аналізуючи проблему методів діяльності дитячих організацій, використовують загальнопедагогічні методи: самовиховання – самонавіювання, самоосуд, самоаналіз; методи формування свідомості – приклад, переконання, навіювання; методи організації діяльності – прогнозування, тренування, формування громадської думки; методи стимулювання діяльності – заохочення, схвалення, гра.

Дослідники піонерської роботи відзначають, що вона ґрунтувалася на традиційній класифікації методів виховання – переконання, вправа, стимулювання. До них зазвичай додавалось доручення і змагання, гра трактувалася як принцип піонерської роботи і як її метод.

У науковій літературі простежуються спроби виділити специфічні методи діяльності дитячих організацій: метод відкритого діалогу, метод конкурсності, метод театралізації, метод гри, які певною мірою, відображають специфіку діяльності дитячих організацій, що проявляється в таких характерних ознаках:

- орієнтація на соціальну творчість, що розвивається на основі соціально значимих справ;
- орієнтації тільки на позитивні результати й емоції;
- спільній діяльності дітей і дорослих.

Методи виховання в дитячому об'єднанні переважно орієнтовані на масову й колективну діяльність. Розглядаючи діяльність дитячого колективу як товариську співпрацю дітей і дорослих, заслуговує на увагу методика колективної творчої діяльності, яку запропонував І. П. Іванов. Вона виникла в надрах дитячого руху, найбільш повно відповідає цілям і принципам діяльності дитячих організацій, тому що в основі цієї методики лежить:

- колективна організаторська діяльність;
- колективна творчість;
- колективна постановка мети;
- співдружність поколінь;
- ситуації-взірці;
- емоційне насичення колективного життя;
- суспільне спрямування діяльності колективу.

Базовий компонент методики – це колективна організація діяльності, тобто такий спосіб її організації, за якого всі члени колективу залучаються до процесу планування, підготовки, виконання й аналізу спільних справ. Така методика роботи формує в учнів навички побудови

ефективних міжособистісних відносин у колективі, уміння вирішувати завдання, беручи до уваги інтереси і кожного члена колективу, і справи в цілому.

Показником рівня розвитку колективного мислення є колективна творчість, що дає можливість спілкуватися у колективі не за шаблоном, не за заданим сценарієм, а з вигадкою, фантазією, імпровізацією, грою, відкриває нове саме для цих дітей, для цього колективу.

Будь-яка діяльність має починатися з попереднього цілеутворення. У цій методиці – це колективна постановка мети. Діти та дорослі спільно виробляють мету колективного життя. Колективне цілеутворення має два напрями: вироблення загальної довгострокової мети та визначення конкретних дій на певний період часу.

Обов'язковий компонент методики – ситуації-взірці. Це обмежений у часі (від декількох годин до місяця) відрізок колективного життя, у якому діти та дорослі живуть підвищено інтенсивним, напруженим колективним життям згідно з принципами демократизації, гуманізму, творчості.

Особливе значення надається емоційній насиченості колективного життя, тобто набору засобів, спеціально спрямованих на збільшення емоційної напруги, збудження почуттів єднання, довіри, душевного підйому. Ці засоби поділяються на дві групи – символи та обряди. Символами є значки й емблеми, форма і девізи, символічні жести. Обряди, як прийнята форма поведінки у конкретних ситуаціях, тісно пов'язані з емоційним життям колективу та сприяють духовному єднанню учасників діяльності.

Характерним компонентом технології називають суспільне спрямування діяльності колективу. Важливо, щоб діти у процесі діяльності, здійснюваної на користь людям, розуміли стан цих людей і хотіли допомогти їм. Важливо, щоб у роботі поряд з формуванням в учнів таких якостей, як творчість, відповідальність, діловитість, комунікативність, розвивався і гуманістичний, моральний сенс діяльності.

Сутність методики колективного творчого виховання – формування особистості у процесі суспільно корисної, соціально значимої індивідуально-особистісної діяльності, яка для дитини – спосіб самоствердження.

Методика КТД спрямована на залучення до діяльності кожного учасника колективу, орієнтуючись на спільне вироблення дітьми і дорослими мети колективу, використовуючи водночас різноманітні види виховного впливу, вирішує виховні завдання непомітно для вихованців.

Основа КТД є – це колективні творчі справи (ігри, творчі свята, фестивалі, турніри, виставки тощо).

Справи колективні, оскільки їх задумують, планують, готують, реалізують, оцінюють спільно вихованці та вихователі, разом шукаючи найкращі шляхи виконання життєво важливих завдань. Така діяльність, окрім того, творча, оскільки її не можна організовувати відповідно до певної догми чи шаблону, слід завжди обирати різні варіанти її проведення, виявляти нові можливості учнів, тому, що ці заходи є частиною їхнього життя. КТС цінна тим, що кожний має доручення, певну роль і відповідає за певну ділянку підготовки справи.

Докладніше розглянемо етапи організації колективної творчої справи.

Етап I. Попередня робота колективу, або колективне цілеутворення: визначення теми, мети, завдань майбутньої діяльності, висування перспектив перед учнями, вироблення у них переконання в суспільній значущості та доцільності майбутньої діяльності, захоплення усіх загальною справою.

Етап II. Колективне планування справи: обговорення різноманітних пропозицій, варіантів плану, конкурс на кращу розробку плану, визначення оптимального для наявних умов варіанту, підбір матеріалу, складання запитань-завдань, вибір ради справи. На цьому етапі головна роль відводиться дітям.

Етап III. Колективна підготовка справи: розподіл доручень між учасниками, визначення завдань мікроколективам, вибори відповідальних, проведення анкети, організація контролю за виконанням завдань.

Етап IV. Проведення справи: зміст і методика проведення справи залежать від її форми, мети і завдань: збір, ділова гра, конференція, диспут, ярмарок тощо.

Етап V. Колективний аналіз КТС.

Етап VI. Найближча післядія: виконання рішень, прийнятих після аналізу справи.

Оскільки Україна крокує демократичним шляхом розвитку, у контексті якого передбачається формування творчої, соціально активної, життєво компетентної особистості, існує потреба у формах і методах, які сприяють розвитку самостійного критичного мислення, ініціативи, творчості дітей підліткового віку: бесідах; іграх; дискусіях; дебатах (у формі телевізійного ток-шоу, симпозіуму, парламентських слухань); пошуковій діяльності; екскурсіях до музеїв; конкурсах українських

пісень та народних прикмет; зустрічах із представниками місцевої влади, з видатними людьми; екскурсіях на господарські підприємства тощо.

Проаналізувавши методи виховання у діяльності дитячих організацій, можна стверджувати, що їхня специфіка визначається такими характерними особливостями діяльності дитячих організацій: способом організації діяльності дітей, в основі якої лежить соціальна рольова гра; способом співпраці та взаємодії самих дітей, дітей і дорослих. Найефективніше виконання тої чи іншої соціальної ролі відбувається саме у процесі ігрової діяльності.

Гра – це не імітація життя, це дуже серйозна діяльність, яка дає змогу дитині самоствердитися, самореалізуватися. У процесі гри вона вибирає для себе те, що найбільш близьке їй і відповідає її моральним цінностям та соціальним установкам. Ставши учасником дитячої організації, дитина у грі визначає для себе різні соціальні ролі, часто змінюючи одну роль іншою. Отже, гра стає одним із основних факторів соціального розвитку особистості.

У спільній діяльності відбувається взаємнозбагачення дітей, тому що кожна дитина приносить у колектив свій індивідуальний досвід, здібності, інтереси й водночас усе це засвоює. Дитині відкривається можливість осмислити себе як особистість.

У контексті ігрової діяльності потрібно розглядати і проблему взаємодії та співпраці дорослих і дітей в організації. Співпраця у грі припускає, з одного боку, рівність прав дорослих і дітей, а з іншого – різницю у їхніх обов'язках. Звичайно, дорослі завжди у прихованій або відкритій формі виступатимуть організаторами гри, особливо на перших етапах. Як більш досвідчені й мудрі, вони можуть підказати ідеї гри, додаючи їй глибший моральний, пізнавальний характер, але у процесі самої гри, дотримуючись єдиних для усіх правил, однакові ігрові ролі, дорослі й діти стають партнерами, їхні відносини набувають співсуб'єктного характеру. Навіть та діяльність, яка не завжди цікава, проте дуже важлива, за допомогою гри активізує та зацікавлює дітей. Через гру дорослим легше коригувати відносини між ними, прищеплювати їм навички самоорганізації. Те, що у повсякденному житті діти сприймають як повчання, нав'язування, вимога з боку дорослих, у грі приймається як правило, яке придумали разом дорослі й діти. У цій ситуації діти його виконують добровільно й усвідомлено.

Співробітницькі відносини корисні й вигідні усім: дітям, батькам, педагогам. Для дітей дорослі – помічники у вирішенні організаційних і

матеріальних проблем, у виконанні творчих завдань, коли недостатньо власного досвіду. Важко обійтися, особливо у комплексній грі, без мудрої поради, підказки, участі дорослих. Коли потрібно поповнити свої знання, знайти відповідь на важке запитання, вирішити складну ситуацію, перебороти перешкоду – на допомогу прийдуть дорослі.

Гра стимулює взаємодію і самих дорослих. Саме вона може змінити їхнє ставлення одне до одного, стати основою для розвитку співробітництва, розкрити можливості подальших контактів і спонукати до спільних дій у вирішенні виховних проблем. Крім того, гра допомагає дорослим знайти ці проблеми і стимулює прагнення підвищити свою педагогічну культуру.

Отже, співробітництво дорослих і дітей у грі – важливий спосіб виявлення і вирішення комплексу педагогічних проблем у соціалізації дитини.

Варто зазначити, що методи як способи досягнення мети обумовлюються принципами діяльності дитячих організацій.

Принципи діяльності дитячих організацій – це основні вимоги, які забезпечують формування у дітей та підлітків соціального досвіду й готовності до його розвитку. Вони впливають на вибір змісту, форм, методів роботи та мають визначальний вплив на практичну діяльність дитячих організацій.

Щодо визначення принципів діяльності дитячих організацій у сучасній науково-педагогічній літературі немає єдиного підходу.

А. Г. Кірпічнік виділяє такі принципи діяльності й функціонування дитячих організацій:

- самоврядування як засіб, що забезпечує функціонування об'єднання;
- самореалізація як мета долучення особистості до діяльності об'єднання;
- самоорганізація як механізм, який формує об'єднання дітей і підлітків;
- самодіяльність як спосіб існування об'єднання;
- соціальна реальність як змістове джерело організованої дитячої самодіяльності та сфера реалізації дитячої активності.
- підтримка дорослих, яка передбачає відповідальність дорослих за педагогічні наслідки організованої дитячої самодіяльності;
- щораз активніше долучення дітей до суспільних відносин як спосіб становлення особистості в дитячому об'єднанні.

Названі принципи діяльності дитячих організацій аналогічні до загальнопедагогічних принципів виховання. Однак діяльність дитячих

організацій має характерні особливості, визначальні при організації їхньої діяльності й відповідно, до вибору методів діяльності.

Для дитини в підлітковому віці досить важливе значення має суспільно корисна, соціально значима, індивідуально-особова діяльність, яка є способом самоствердження для дитини. Беручи участь у свідомій діяльності, дитина вирішує життєво важливі завдання: пізнає себе, утверджується в середовищі однолітків, визначається у виборі майбутньої професії; утворює коло свого спілкування, вступає у взаємостосунки.

У цьому контексті заслуговують на увагу принципи діяльності дитячих організацій, які визначила Е. Мальцева, яка характеризує дитячу організацію як простір засвоєння дітьми досвіду соціальних відносин і проявляються у таких аспектах:

- громадський характер об'єднання дітей і їхньої діяльності в організації;
- добровільна участь дітей в організації;
- долучення дітей до суспільно корисної, соціально значимої, індивідуально-особистісної діяльності;
- активність і самодіяльність у дитячих об'єднаннях;
- єдність колективних та індивідуальних видів діяльності;
- ігрова основа діяльності;
- партнерство й співробітництво дорослих в освоєнні дітьми соціального досвіду.

Отже, зміст діяльності молодіжних організацій має відповідати потребам суспільства й особистості – підготувати дітей до життя та праці в громадянському суспільстві. Методи, які використовуються в діяльності дитячих організацій, мають свою специфіку, що проявляється в характерних лише для дитячої організації способах співпраці дітей та дорослих, а також у способах організації діяльності на ігровій основі. Методи діяльності дитячих організацій залежать від мети та принципів їхньої діяльності.

Питання для самостійної роботи

1. Що є джерелом змісту діяльності молодіжних об'єднань та організацій?
2. Які переваги методики колективних творчих справ?
3. Яка роль дорослого у діяльності дитячого об'єднання?
4. Розробіть алгоритм виконання колективної творчої справи.

Тести для самоконтролю

1. Сутність методики колективного творчого виховання полягає: 1) у формуванні особистості в процесі суспільно-корисної, соціально значимої, індивідуально-особистісної діяльності; 2) вчитель і учень однаково відповідають за виконання поставлених завдань.

2. Хто увів у педагогічну науку поняття методики колективного творчого виховання 1) І. П. Іванов; 2) С. Т. Шацький; 3) Є. В. Тітов; 4) Л. І. Божович; 5) С. Д. Поляков.

3. Гра у дитячій організації – це: 1) можливість виділитися; 2) здійснення своєї мрії; 3) серйозна діяльність, яка дає змогу дитині самоствердитися, само реалізуватися.

4. Співробітництво дітей і дорослих у ДО – це: 1) взаємодія партнерів у процесі спільної діяльності, спрямована на досягнення загальної мети; 2) виконання дітьми усіх вимог, які висувають дорослі.

5. Основою КТД є: 1) колективні творчі справи; 2) проведення справи; 3) колективна підготовка справи.

6. Принципи діяльності дитячих організацій – це: 1) показник рівня розвитку колективу; 2) обов'язковий компонент методики; 3) основні вимоги, які забезпечують формування у дітей та підлітків соціального досвіду й готовності до його розвитку.

7. В основі Методики колективної творчої діяльності лежить: 1) колективна організаторська діяльність; 2) колективна творчість; 3) колективна постановка мети; 4) співдружність поколінь; 5) ситуацій-взірці; 6) емоційне насичення колективного життя; 7) суспільне спрямування діяльності колективу.

8. Показники рівня розвитку колективного мислення такі: 1) колективна творчість; 2) колективна організація діяльності; 3) аналіз спільних справ.

9. Основні етапи організації колективної творчої діяльності: 1) попередня робота; 2) колективне планування справ; 3) збори – диспут; 4) колективна підготовка справи; 5) проведення справи; 6) прес-конференція; 7) колективний аналіз; 8) найближча післядія.

Джерела та література

1. Іванов І. П. Методика комунарського виховання / І. П. Іванов. – М. : Просвещение, 1990. – 144 с.

2. Кашуб В. Высшая ценность – ребенок / В. Кашуб // ТИМ. – М. : [б.и.], 1995. – Спецвыпуск. – С. 20–21.

3. Кирпичник А. Г. Социальная работа в сфере детского движения / ТИМ. – Спецвыпуск. – М. : [б. и.], 1995. – 104 с.

4. Мальцева Е. А. Педагогика детского движения : учеб. пособие / Е. А. Мальцева, Н. М. Костина. – Ижевск : [б. и.], 2000. – 516 с.

5. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні / Ю. Й. Поліщук ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – 432 с.

6. Шацкий С. Т. Избранные педагогические сочинения : в 2-х т. / С. Т. Шацкий ; под ред. Н. П. Кузина. – М. : Педагогика, 1980. – Т. 2. – С. 10–16.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ ДИТЯЧИХ ТА МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

2.1. Теоретико-методичні засади діяльності окремих сучасних дитячих та молодіжних організацій

Серед різноманітних дитячих та молодіжних громадських організацій сьогодні активну діяльність ведуть Національна скаутська організація «Пласт», Федерація дитячих організацій України, Українське дитячо-юнацьке товариство «Січ», «Екологічна варта», «КРОКС», «Асоціація Гайдів» та ін. Їхні виховні системи спрямовані на любов до природи, зміцнення фізичного здоров'я, шанобливого ставлення до сім'ї, рідного краю та країни загалом. Розглянемо основні аспекти їхньої діяльності.

Всеукраїнська спілка дитячих громадських організацій «Федерація дитячих організацій України» (2002 р.) – це правонаступниця Федерації дитячих організацій (Спілки піонерських організацій) України, створена 27 вересня 1999 р., яка своєю чергою була реорганізована зі Спілки піонерських організацій України (СПОУ), заснованої 21 листопада 1990 р.

ФДО України – це добровільна неполітична всеукраїнська спілка дитячих громадських об'єднань, до якої належать піонерські організації з усіх регіонів України, всеукраїнські дитячі громадські організації «КРОКС», «Школа безпеки».

До ФДОУ можуть вступати діти, підлітки і дорослі, незалежно від національності, соціального походження, ставлення до релігії. Прийом дітей віком від 10 років здійснюється на загальних зборах членів первинного дитячого колективу за згодою батьків.

Основна структурна ланка ФДОУ – первинний колектив, створений за бажанням дітей, підлітків і дорослих за місцем проживання чи навчання та за наявності дорослого організатора-вожатого.

Символіка. Символ ФДОУ – емблема, прапор, девіз, салют, галстук, значок, пісня, талісман. У кожен із символів закладено свою ідею, пов'язану з історією, традиціями чи сьогоденням.

Емблема-символ ФДОУ – веселка, що символізує чисте, життєрадісне, щасливе дитинство, незалежність ФДО України від будь-яких політичних партій, рухів, запропонована 1990 р. у процесі дебатів щодо створення СПОУ.

ФДОУ має свій прапор (семиколірний, веселковий), стяг (жовто-блакитний з текстом: на жовтому полотні – Федерація дитячих організацій України; на блакитному полотні *Девіз ФДОУ* – «За Батьківщину, добро і справедливість»).

Салют (підняття над головою праву руку) – привітання і традиційний знак вірності організації.

Галстук ФДОУ (веселковий) – символізує щасливе, життєрадісне дитинство, а три кінці галстука – єдність понять із назви програми ФДОУ «Я – родина – Батьківщина». Кожна організація, об'єднання, що входять до складу ФДОУ, мають право самостійно визначати розміри, колір галстука, власне ставлення до його носіння.

Значок – знак належності до ФДОУ – діти можуть носити разом із галстуком або замість нього. Значок круглої форми, його носять переважно на лівому боці грудей. Галстук і значок вручають на церемонії вступу до організації.

Пісня ФДОУ – «Веселкова» (слова В. Гутник та О. Кононенко, музика О. Жилінського). У первинного колективу може бути своя загонова пісня або просто улюблені пісні.

Атрибути – це сурма, барабан, форма, знаки розрізнення і шеврони на рукаві з елементами веселкової символіки, які вказують про доручення чи становище дитини у загоні (лідер, юнкор тощо).

Талісман ФДОУ – зображення лелеченяти, яке використовується на програмних значках, вимпелах як символ щастя, радості, добробуту та здоров'я у кожній оселі.

Кожна організація – член ФДОУ, дружина, загін можуть мати власні атрибути, що не суперечать ідеології Федерації. Усі організації – члени ФДОУ мають власні прапори, значки, емблеми, галстуки.

Ритуали. Основні моменти в житті загону дружини супроводжують ритуали: прийом у члени організації; збір-прощання з первинною організацією; піонерське вогнище; лінійка.

Збір як вищий орган самоврядування загону має певні права, зокрема приймати в організацію чи виключати з неї тощо. На зборі, який відбувається за активної участі кожного члена організації, ланкам дають завдання, доручення, оцінюють роботу ланок і окремих дітей, виносять подяки і догани. Збір – це сворідне закінчення певного етапу життя первинної організації і початок нового етапу роботи.

Лінійка – загальне шикування загону, дружини. Вони бувають робочі й урочисті. Лінійки збирають перед початком важливої справи, для підбиття підсумків. Урочисті лінійки проводять з нагоди

святкування важливої для колективу дати, державного свята чи події у житті ФДО України. Основні елементи лінійки: шикування загонів, ланок; здача рапортів; підняття й опускання прапора; повідомлення та виступи.

На урочистій лінійці виносять прапор первинної організації, підіймають Державний прапор України, прапор ФДОУ, виконують Державний гімн та пісні ФДОУ.

Організація приймає низку програм, які успішно реалізуються. Зокрема, програма «Я – родина – Батьківщина», прийнята 1990 р. Ця програма об'єднує три складники:

– програму «Я» розроблено задля виховання у дитини віри у власні сили, таланту, здібностей, бажання творити добро; вироблення у неї уміння розділяти радість чи горе з іншими, вирішувати свої проблеми самостійно, бути наполегливою, відповідальною; навчити обстоювати власну думку відкрито, переконливо, дбати про своє здоров'я, зовнішній вигляд, розвивати творчі, інтелектуальні та фізичні здібності;

– програма «Родина» орієнтована на шанування родини, знання родоводу, повагу до старших та піклування про молодших, хворих, тих, хто потребує уваги, підготовку до сімейного життя;

– програма «Батьківщина» спрямована на вивчення та примноження звичаїв і традицій своєї Вітчизни, шанування її історії та сьогодення, прагнення жити в мирі та злагоді з іншими національностями, збереження рідної природи.

У межах програми «Я – родина – Батьківщина» на І Зльоті СПОУ 1992 р. було прийнято сім програм-орієнтирів (за кольорами веселки), які дають змогу кожному обрати справу до душі, реалізувати свої здібності, проявити себе.

1. «Червона калина» (червоний колір). У програмі передбачено роботу щодо збереження та примноження традицій і звичаїв українського народу, вивчення історії рідного краю, його культурного минулого та сьогодення, розвитку народного мистецтва. Діти беруть участь у фольклорних, етнографічних фестивалях «Червона калина»; вечорах української пісні, гумору, казки; пошуково-пізнавальній експедиції «Мій край – земля моїх дідів»; «Від діда прадіда»; іграх «Козацькому роду нема переводу», «Козацькі забави» та ін.

2. «Лідер» (помаранчевий колір). Програма спрямована на розвиток організаторських здібностей, уміння дітей обстоювати власний погляд, формувати світогляд, прагнення змінити своє життя на краще,

згуртування однодумців навколо спільної праці. Діти долучаються до конкурсних програм: «Піонер – значить перший», «Лідер», «День самоврядування», «День підприємництва»; туристичних походів; проблемних круглих столів, диспутів, вікторин.

3. *«Берегиня»* (жовтий колір). Програма спрямована на зміцнення сімейних стосунків, вивчення дітьми свого родоводу, родинних традицій і свят, виховання поваги та любові до батьків, рідних, друзів. У межах програми проводяться конкурси: «Тато, мама і я – піонерська сім'я», «Поле чудес», КВК між сім'ями, «Кохання з першого погляду», діти малюють своє родовідне дерево, організують вечори до «Дня матері» тощо.

4. *«Краю мій лелечий»* (зелений колір). У межах програми прищеплюється любов до рідного краю, захисту довкілля. Діти беруть активну участь у природоохоронних експедиціях, екологічних десантах, акціях «Дощ», «Лелека», «Чистота», «Екологічна турбота», операціях зі збереження малих річок, ялинок, порятунку мурашників тощо.

5. *«Повір у себе»* (блакитний колір). Програма спрямована на виявлення і розвиток творчих та індивідуальних здібностей дитини, виховання кращих людських якостей, уміння творити добро, бути милосердним, небайдужим до чужої біди. У межах цієї програми проводяться конкурси і свята, ярмарки дитячих виробів. Діти беруть участь у тимурівській роботі, щорічному Всеукраїнському фестивалі дитячої творчості «Повір у себе» і конкурі дитячої естрадної пісні «Слов'янський Базарчик», відвідують інтернати для інвалідів, самотніх людей, дають благодійні концерти тощо.

6. *«Помагай»* (синій колір). Реалізують програму через трудове виховання. Діти вчаться майструвати, опановують нові спеціальності, привчаються до виконання домашньої роботи, збирають металобрухт, макулатуру, лікарські рослини, допомагають старшим, здобувають основи економічних знань, намагаються самостійно заробляти гроші. Проводять трудові акції, ярмарки саморобок, операції «Чистодвір», «Чистота і порядок», «Бумеранг», організують «Бюро добрих послуг», майстерні, різноманітні заходи – «Татова майстерня», «Мамина вишиванка».

7. *«Котигорошко»* (фіолетовий колір). Програма спрямована на фізичне виховання дітей. З 1998 р. проводиться всеукраїнська гра-випробування «Котигорошко», яка стала практичною перевіркою вміння дітей діяти в екстремальних ситуаціях. Завдання гри-

випробування: за допомогою ігрових ситуацій сприяти формуванню в дітей комплексу навичок й умінь діяти індивідуально та колективно у будь-яких екстремальних ситуаціях; виховувати працелюбність, чесність, відвагу, дисциплінованість, увагу до ближнього; сприяти розвитку фізичної культури, загартованості дітей; виховувати здатність приходити на допомогу людям, за потреби діяти обізнано, зважено, спокійно, особисто і колективно. Досить активно всі зазначені вище програми реалізуються в Українському дитячому центрі «Молода гвардія».

1996 р. на травневому пленумі КР СПОУ прийнято рішення про реалізацію додаткових творчих програм-орієнтирів «Канікули» і «Ми дружимо». Програма «Канікули» спрямована на оздоровлення дітей у дитячих таборах в Україні та за її межами.

Програми «Ми дружимо» спрямована на творчу співпрацю українських дітей з їх ровесниками за кордоном. Федерація є постійним членом Міжнародної спілки дитячих громадських організацій СПО-ФДО, до складу якої 1990 р. увійшли піонерські, дитячі формування держав СНД, Балтії.

При первинних осередках можуть створюватися групи-супутники, які об'єднують дітей віком 6–10 років і можуть самостійно обирати назву, символіку, правила, напрями і форми роботи. Найпоширеніше об'єднання дітей – «Країна Барвінкова», «Подоланочка», «Зорецвіт» й ін. Зокрема, дитяча громадська організація «*Країна Барвінкова*» діє з 2001 року в м. Люботині Харківської області (на базі Люботинського міського будинку дитячої та юнацької творчості). До складу організації входять учні 1–4 класів загальноосвітніх шкіл міста.

Основна мета діяльності ДГО «Країна Барвінкова» – це розвиток індивідуальних здібностей і талантів її членів, поглиблення знань з історії України через вивчення традицій, звичаїв і культури українського народу, виховання у дітей любові до природи, милосердя, віри у себе, прищеплення любові до праці.

Закони жителів «Країни Барвінкова»:

1. Будь патріотом своєї країни.
2. Зберігай і примножуй національні традиції.
3. Будь добрим, чесним, поважай старших.
4. Допомагай тим, хто потребує допомоги.
5. Поважай себе та інших людей.
6. Розвивай власні здібності й таланти.
7. Старанно вчися і наполегливо працюй.

8. Будь здоровим, сильним, спритним.

Принципи діяльності дитячої організації «Країна Барвінкова»:

- компетентність;
- своєчасність;
- об'єктивність;
- актуальність;
- природовідповідність;
- гуманізм;
- взаємодопомога;
- результативність.

«Країна Барвінкова» здійснює свою діяльність за такими основними напрямками:

- краєзнавство, народознавство;
- екологія, валеологія;
- розкриття та розвиток здібностей і талантів;
- подорож до країни «Розумників і майстрів»;
- подорож до «Котигорошка»;
- подорож до країни «Милосердя»;
- пізнання себе і налагодження взаємостосунків з усіма мешканцями «Країни Барвінкової» (додаток А).

Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта». Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта» (засновано 22.04.1999 р., зареєстровано 13.04.2000 р.) – це всеукраїнська дитяча громадська організація, яка діє на підставі спільності інтересів й керується принципами гуманізму, відкритості, добровільності, творчої ініціативи й активності.

Засновник Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта» – Всеукраїнська екологічна Ліга, яка особливу увагу приділяє вихованню зростаючої особистості. «Екологічна варта» допомагає дитині усвідомити себе частинкою світу, у якому вона живе.

Мета діяльності Спілки – виховання екологічно свідомої особистості.

Основними напрямками діяльності Спілки є:

- участь в організації та проведення природоохоронних, відновлювальних та інших заходів на захист довкілля;
- екологічна просвіта;
- проведення екологічних екскурсій;
- озеленення територій.

Осередок «Екологічної варти» формують об'єднання шкільних варт – це 6–8 учнів, які займаються спільною природоохоронною роботою, вивченням довкілля. Вони мають різні назви і напрями роботи. Кожний член варти має свої обов'язки-доручення.

ВДС «Екологічна варта» функціонує за принципом самоврядування, у ній дорослі координують роботу дітей, допомагають їм. Збори варти, заняття, ігри проводить вартовий лідер, який разом з лідерами інших шкільних варт, інструкторами належить до керівного органу – ради шкільного осередку «Екологічної варти». Рада складає план діяльності, приймає членів організації.

До роботи у Спілці залучаються батьки, учителі, громадськість. Очолює осередок вартовий лідер, який має пройти навчання у «Школі вартових лідерів». Лідер – людина, здатна повести за собою, пробудити інтерес до справи, бути порадиником дитині. У цьому дитячому об'єднанні є лідери-організатори (ділові лідери), лідери-ініціатори, лідери-ерудити, лідери-умільці. В організації постійно змінюються лідери. Кожен її член має можливість спробувати себе у ролі лідера й розвинути власні лідерські якості.

Час від часу діти зустрічаються на вартівських зборах, які проводить вартовий лідер. Збір – це зустріч членів варти для роботи чи відпочинку, планування або дослідження. Під час збору кожен член організації задіяний до колективних справ. Навчання на зборі проходить за допомогою ігор, пісень, змагань.

У роботі «Екологічної варти» використовуються такі види зборів: збір-презентація; збір-знайомство; збір-прийом до організації; збір-старт; збір-вибори; збір-планування; збір-навчання; збір-свято; збір-іспит; збір по тривозі; збір-допомога; збір-дискусія; збір-підготовка до походу; збір-похід; збір-підбиття підсумків.

Цікава форма роботи «Екологічної варти» – табори, які поєднують оздоровлення та активний відпочинок зі спостереженнями у природі, практичними природоохоронними заходами, творчою роботою дітей. Програма роботи табору передбачає: науково-дослідницьку роботу, тренінги, розвивальні екологічні ігри, експедиції, екскурсії. Життя у таборі організовано на засадах гармонійного існування людини у природі. Традиційно проводяться екологічні десанти, прибирання побутового сміття на територіях заказників.

Всеукраїнське учнівське творче об'єднання КРОКС. КРОКС – це Всеукраїнське учнівське творче об'єднання, створене задля стимулювання інтелектуального і творчого самовдосконалення учнів,

підготовки їх до самостійного життя. Аббревіатура КРОКС розшифровується так: Культурні, Розумні, Організовані, Кмітливі, Спритні.

КРОКС започаткував учитель математики Борівської школи Фастівського району Київської області Валерій Косенко. Зареєстровано об'єднання 1996 р., на сьогодні має свої осередки у різних регіонах України.

Долучаючись до діяльності КРОКСу, дитина пізнає себе, розкриває власні можливості, опановує умінням ставити мету та досягати її, долати перешкоди, працювати поруч із товаришами, радіти їхнім успіхам. Окрім того, КРОКС – одне з небагатьох досить потужних дитячих об'єднань, завдяки чому вони менше піддаються негативному впливу масової культури, яка пропагує насильство, сектанство, жадобу споживацтва.

Діяльність КРОКСу дещо нагадує предметну олімпіаду, спартакіаду, КВК, «Поле чудес». Але його мета – не разовий захід, а щоденна робота з підготовки дитини до самостійного творчого життя в суспільстві та розвитку у неї здатності зробити своє життя щасливим.

Головний осередок роботи КРОКСу (а для молодших класів – КРОКСику) є – це гуртки розвивальних ігор, що працюють при школах чи будинках дитячої творчості. Орієнтовний річний план роботи гуртка (144 год.) передбачає декілька етапів діяльності:

1. Гуртуючий (4 год.) – формування групи, адаптація дітей одне до одного, ознайомлення з основними завданнями гуртка.

2. Підготовчий (94 год.). Робота з дітьми передбачає: набуття ними навичок працювати з інформацією; ознайомлення із принципами побудови словників, енциклопедій, атласів; виконання тренувальних вправ на пошук потрібної інформації у довідковій літературі. Діти також вчаться здійснювати самооцінку та самоконтроль у процесі роботи, працювати самостійно й у команді, узгоджувати свої дії з діями товаришів. Завдання та розвивальні ігри, що пропонуються учням, стосуються найрізноманітніших галузей життєдіяльності. Члени дитячого об'єднання розв'язують завдання, спрямовані на розвиток розумових здібностей (логічні задачі, розгадування і складання кросвордів, ребусів); завдання з різних навчальних предметів; вправи на розвиток образного мислення тощо. Діти також отримують можливість поглибити й розширити знання у галузі літератури, математики, кіно, етики тощо.

3. Конкурсний (34 год.). Гуртківці ознайомлюються зі Статутом КРОКСу та «Положенням про проведення першості з КРОКСу серед гуртківців», докладно вивчають правила конкурсного етапу та беруть участь у конкурсах.

Наприкінці навчального року робота гуртка завершується, підбиваються підсумки, відзначаються переможці, переобирається Рада КРОКСу в місцевих осередках та окреслюються перспективні напрями діяльності гуртка на наступний рік.

Національна скаутська організація України «Пласт» – організація неполітична та позаконфесійна. Її мета – виховання української молоді на засадах християнської моралі на свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільнот, провідників суспільства на ідейних засадах «Пласту».

Пластова виховна система складається із таких елементів: *пластова присяга, пластовий закон, пластова метода.*

Пластова присяга: «Присягаюсь своєю честю, що робитиму все, що в моїй силі, щоб бути вірним Богові й Україні, помагати іншим, жити за Пластовим законом і слухатись пластового проводу»;

Пластовий закон:

1. Пластун словний.
2. Пластун сумлінний.
3. Пластун точний.
4. Пластун ощадний.
5. Пластун справедливий.
6. Пластун увічливий.
7. Пластун братерський і доброзичливий.
8. Пластун зрівноважений.
9. Пластун корисний.
10. Пластун слухняний пластовій старшині.
11. Пластун пильний.
12. Пластун дбає про своє здоров'я.
13. Пластун любить красу і дбає про неї.
14. Пластун завжди доброї гадки.

2. *Пластова метода.* Надзвичайно доцільна й усебічно, випробувана упродовж років, пластова метода самовиховання. Сутність її полягає у добровільності членства, систематичній програмі занять, яка здійснюється через:

а) гурткову систему, яка дає молоді можливості для вдосконалення особистих управлінських умінь та навичок;

б) систему ступеневих проб, які сприяють виробленню в молоді почуття відповідальності за себе та інших, упевненості в собі, набуття знань та умінь щодо співпраці з іншими, провідництва;

в) систему тематичних умілостей, занять і змагань на лоні природи, які розвивають у дітей та молоді спостережливість, дисциплінованість і самозарадність, виховують повагу до інших, вчать умінь та навичок, корисних для життя у громаді.

«Пласт» має випробувані засоби виховання, які входять у програму новацьких і юнацьких пластових занять. Форми занять також різноманітні – сходи рою або гуртка, збірка гнізда або куреня, новацький вогник або юнацька ватра, тереновий змаг, прогулянка, табір й ін. Велике значення у «Пласті» приділяється грі.

Один з дуже важливих засобів виховання це – пластові табори. Спільне довготривале перебування на лоні природи має великий вплив на співжиття у гурті. Табір вчить самообслуговування, зарадності, витривалості й дисципліни. Протягом року «Пласт» в Україні організовує понад 100 виховних таборів різної спеціалізації: спортивні, морські, повітроплавні, мистецькі, лижні, альпіністські, археологічні, кінні, екологічні тощо. У таборах пластуни практично закріплюють знання й уміння, здобуті упродовж року на щотижневих заняттях. Серед наймасштабніших всеукраїнських заходів – інтелектуально-мистецькі змагання «Орлікіада», спортивні змагання «Спартакіада», передача Віфлеємського вогню місцевим громадам, «Осінній рейд» та ін.

За своєю структурою «Пласт» охоплює декілька вікових категорій: новаки і новачки, юнаки і юначки, старші пластуни і пластунки, приятелі «Пласту» (батьки і друзі). Вони, відповідно, поділяються на 4 пластові улади:

1. Улад пластунів новаків та новачок (УПН) (6–11 років). Найменша організаційна складова частина УПН – рій, який має свою назву і складається з 6–12 осіб. Два-чотири рої становлять **гніздо**, за роботу якого відповідає **гніздовий** – досвідчений братчик чи сестричка, які пройшли вишкіл відповідної кваліфікації.

2. Улад пластунів юнаків та юначок (УПЮ) віком 11–18 років. Мета УПЮ – усебічне патріотичне самовиховання української молоді та членів української спільноти, формування в них пластового світогляду. Організаційна структура УПЮ схожа на новацьку, відмінність полягає у назві структурних одиниць: замість рою – **гурток**, а замість гнізда – **курінь**.

3. Улад старших пластунів (УСП). Цей підрозділ об'єднує пластунів та пластунок віком 18–35 років.

4. Улад пластунів-сеньйорів (УПС). Члени УПС – пластуни та пластунки, котрим виповнилося 35 років.

Основне завдання старших пластунів і пластунів-сеньйорів – сприяння виховному процесу, що здійснюється в пластунів-новаків та пластунів-юнаків. Члени старших пластунів та пластунів-сеньйорів виконують у «Пласті» функції вихователів, адміністраторів, проводять табори та вишколи.

Кожен пластун чи пластунка у визначений час має виконати певну програму – пластові проби. В Уладі пласового новацтва є три проби:

– ступінь новака/новачки – жовтодзьоба (присвоюють після року перебування в новацтві за умови виконання вимог проби);

– ступінь новака/новачки – юного орляти (присвоюють з дев'яти років після року перебування на ступені «жовтодзьоба» за умови виконання вимог проби);

– ступінь новака/новачки – орляти (присвоюють з десяти років після року перебування на ступені «юного орляти» за умови виконання вимог проби).

За час перебування в УПЮ пластуни також здають проби (додаток Б) та здобувають ступені:

– ступінь пластуна – прихильника (присвоюють через півроку перебування у пласовому гуртку після того як юнак/юначка засвоїть три основні обов'язки пластуна, пластовий закон та інші базові знання). Пластуни-прихильники не є членами «Пласту», а лише кандидатами на членство;

– ступінь пластуна учасника «Скобине крило» (пластун, який виконав першу пробу УПЮ: засвоїв пластову ідею, вмів правильно поводитися на природі та повсякденному житті, бере активну участь у пластових заняттях, удосконалює своє тіло та здобув три пластові вмілості);

– ступінь пластуна-розвідувача «Скобиний лет» (друга проба УПЮ, яка вимагає від пластуна поглиблених теоретичних знань і поведінки. Пластун досконало володіє ідейними засадами «Пласту», бере активну участь в організуванні різноманітних пластових акцій);

– ступінь пластуна-скоба «Скобиний хват» (третя проба УПЮ, пластун має реалізувати дев'ять тематичних проєктів, які матимуть позитивні результати для суспільства та організації).

Вмілості є у програмі діяльності і новацтва, і юнацтва з тією різницею, що в юнацтві вищі вимоги до здобуття цієї вмілості (додаток В).

«Пласт» – це велика гра. Гра у пластовій системі виконує найважливішу функцію – виховання. У добре проведеній грі, де дотримуються правил, діти вчаться дисципліни, справедливості, розвивають швидкість думки і багато інших позитивних рис доброго характеру.

Отже, «Пласт» виховує молодь як свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільноти.

Асоціація гайдів України. Офіційним початком Гайдингу можна вважати 1910 рік – рік створення Асоціації Дівчат Гайдів. Першим керівником її стала сестра Баден-Пауелла Агнес. Ця різностороння (вона була натуралістом, ботаніком й астрономом) та завжди відкрита до нового досвіду людина стала першим президентом руху дівчат-гайдів. У Баден-Пауелла була ще одна помічниця у справах Гайдингу – його дружина Олав. 1918 р. її було проголошено Головним Гайдом і нагороджено найвищою гайдівською нагородою – «Срібною рибою».

Сьогодні дівчата-гайди різних країн світу належать до найбільшої жіночої організації – Всесвітньої Асоціації Дівчат-Гайдів і Дівчат-Скаутів (ВАДГДС), яка налічує близько 10 млн. членів зі 136 країн світу. Гайд – «людина, яка йде попереду та знаходить дорогу». Таким чином, назви «піонер», «скаут», «гайд» мають дуже споріднене коріння.

В Україні розвиток гайдівського руху розпочався у 90-ті р. ХХ ст. з прийняттям рішення комітету ВАДГДС про можливість розвитку гайдівського руху на пострадянському просторі. У 1996 р. організацію офіційно зареєстрували у Міністерстві юстиції України.

Мета асоціації – сприяти розвитку та формуванню дівчини як соціально зрілої особистості, її активній участі у всіх сферах життя суспільства, зміцненню фізичного, духовного, емоційного здоров'я, вихованню впевненості в собі.

Члени організації поділяються на три вікові групи: ластівки – 6–9 років, гайди – 10–13 років, рейнджери – 14–17 років.

Основна структурна одиницею організації – *патрулі* – 4–8 дівчат. Кожний патруль має свої назву, символіку, місце збору, коробку патруля для зберігання робочих матеріалів, складає власний план дій. Патрульного лідера і його заступника обирають самі дівчата. Патруль бере участь у розв'язанні проблем загону, управлінні ним, що здійснює

рада патруля і рада лідерів патрулів. Декілька патрулів об'єднуються у *гайдівський загін*.

Структура організації дає змогу ефективно використовувати у її діяльності метод малих груп: кожен член патруля має змогу виявити власні здібності, вплинути на прийняття рішення, усвідомити себе учасником загальної справи, розвинути навички лідерства. Завдяки патрулю дівчата вчаться успішно спілкуватися з людьми, плідно співпрацювати, будувати міжособистісні стосунки; виховують у собі толерантність, співчутливість, навички лідера тощо.

Основні завдання – залучення дівчат до системи загальнолюдських цінностей; підвищення їхнього культурного рівня, знань з історії, світової та національної культури, краєзнавства, медицини; допомога у здійсненні природоохоронних проєктів. Члени асоціації беруть участь у програмах, семінарах, тренінгах, гайдівських таборах, заходах, пов'язаних з поліпшенням становища дітей та жінок в Україні.

Гайдинг реалізовує вісім програм:

«Українознавство» – ознайомити з історією, культурою, побутом, традиціями українців. Виховувати дівчат та молодих жінок у дусі національних традицій та обрядів задля бережливого ставлення до них та примноження.

«У світі Гайдингу» – ознайомити з історією розвитку та діяльності скаутського та гайдівського руху в усьому світі. Виховувати дівчаток та молодих жінок у дусі миротворчості через дружбу всіх гайдів та скаутів.

«Школа медицини» – надати дівчаткам і молодим жінкам основи медичних знань та їх застосування на практиці. Розглянути питання статевого виховання дівчаток і молодих жінок, пов'язані з фізіологічним розвитком жіночого організму. Вивчити правила особистої гігієни. Залучити дівчат до участі в акціях благодійності й милосердя.

«Вічні істини» – підвищити рівень культури спілкування у різних галузях життєдіяльності. Ознайомити дівчат із системою етичних цінностей. Сприяти формуванню духовних цінностей дівчат і молодих жінок. Допомогти в усвідомленні високої місії жінки на прикладі долі жінок у різні історичні епохи.

«Світова культура» – ознайомити дівчат і молодих жінок із шедеврами національної та світової культури.

«Господарочка» – виховати у дівчат і молодих жінок почуття берегині. Розвинути бажання створювати красу своїми руками. Сприяти набуттю практичних навичок, потрібних для майбутнього сімейного життя.

«Життя у природі» – теоретично і практично готувати дівчат до похідного й табірної життя.

«Планета – наш дім» – перетворити дівчат із пасивних любителів природи в активних, навчити їх не лише милуватися красою і навіть не просто охороняти природу, а вивчати й розкривати її таємниці.

Одна з найцікавіших форм роботи гайдів – таборування. У гайдівських таборах дівчатка не тільки набираються сили і здоров'я, а й набувають умінь і навичок, потрібних для самостійного життя.

Наведемо приклади завдань, що пропонуються для роботи у гайдівських патрулях та загонах:

1. Розшукайте людей зі свого найближчого оточення або знайомих, які могли б розповісти про своє життя 50 років тому. Обговоріть із ними їхнє ставлення до нововведень, змін, способу життя сучасного покоління тощо.

2. Назвіть промислові вироби чи продукти харчування, які продаються біля вашого дому. Де їх виготовлено, скільки коштують, хто їх купує, хто отримує вигоду від їх продажу?

3. Використовуючи імпровізований ляльковий театр або театральну виставу, відобразіть найважливіші аспекти вашої культурної спадщини, такі, як святкування Різдва, зустріч весни, підготовка до весілля та інші традиційні церемонії.

4. Складіть коротку інформацію громадської думки щодо проблеми «важких» підлітків, людей з особливими потребами, людей похилого віку, які проживають у вашому мікрорайоні, по сусідству.

5. На сьогодні найважливіші проблеми – це забруднення повітря, водного простору, ґрунту. Обговоріть ці питання із запрошеними місцевими представниками влади, відповідальними за них, розробіть план проведення заходів, спрямованих на надання допомоги під час вирішення цих проблем й у подальшому реалізуйте цей план у життя.

Отже, різні за метою, напрямками діяльності, матеріальною базою, традиціями, молодіжні організації знаходять своє місце у соціально-політичній системі суспільства, а діти і молодь мають змогу відчувати себе активним членом суспільства, приймати самостійні рішення та реалізувати свої ініціативи.

Питання і завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте доповідь на тему «Скаутський рух: історія і сьогодення».

2. Визначіть спільне та відмінне у піонерському русі третього і четвертого періоду розвитку молодіжного руху.

3. Визначіть спільне та відмінне у діяльності «Пласту» і ФДОУ.

4. Обґрунтуйте, за яких умов діяльність ФДОУ була б ефективнішою.

Тести для самоконтролю

1. Головні обов'язки пластуна: 1) бути вірним Богові й Україні; 2) допомагати іншим; 3) жити за пластовим законом і слухатись пластового проводу.

2. Улад пластунів – новаків віком : 1) 11–17 років; 2) 6–11 років; 3) 13–19 р.

3. Девіз ФДОУ: 1) Скобиний лет; 2) Берегиня; 3) За Батьківщину, добро і справедливість.

4. Програма – орієнтир «Берегиня» у СПОУ має колір: 1) синій; 2) жовтий; 3) червоний.

5. Програма – орієнтир «Повір у себе» у СПОУ має колір: 1) оранжевий; 2) жовтий; 3) блакитний.

6. Програма – орієнтир «Котигорошко» у СПОУ має колір: 1) фіолетовий; 2) жовтий; 3) червоний.

7. Коли було прийнято у СПОУ сім програм-орієнтирів: 1) 1996 р.; 2) 2000 р.; 3) 1992 р.

8. Офіційним початком Гайдингу вважають: 1) 1910 р.; 2) 1912 р.; 3) 1999 р.

9. Програма «У світі Гайдингу» спрямована на: 1) ознайомлення з історією розвитку та діяльності скаутського та гайдівського руху в усьому світі; 2) виховання дівчаток та молодих жінок у дусі миротворчості через дружбу всіх гайдів та скаутів; 3) виховати у дівчат і молодих жінок почуття берегині.

10. Мета діяльності Спілки «Екологічна варта»: 1) виховання лідера; 2) виховання екологічно свідомої особистості; 3) налагодити дружні стосунки між членами Спілки.

11. Основні напрями діяльності Спілки: 1) участь в організації та проведення природоохоронних, відновлювальних та інших заходів на захист довкілля; 2) екологічна просвіта; 3) проведення екологічних екскурсій; 4) озеленення територій.

Джерела та література

1. Веселкова республіка : зб. програм.-метод. матеріалів. – К. : СПОУ. – 1993. – 96 с.

2. Головенько В. А. Життя в Пласті / В. А. Головенько // Рідна шк. – 1993. – № 10. – С. 38–43.
3. Диба С. Г. Ціннісно-нормативна основа соціалізуючої діяльності у скаутській організації / С. Г. Диба // Рідна шк. – 2003. – № 1. – С. 25–27.
4. Диба С. Основні тенденції скаутського руху в сучасному світі / С. Диба // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 24–28.
5. Жданович Ю. М. Методи виховання в Пласті / Ю. М. Жданович // Рідна шк. – 2002. – № 4 (867). – квітень. – С. 21–24.
6. Заліпська О. Тому, хто біля тебе, руку дай / О. Заліпська // Шкільний світ. – 2004. – С. 8–11.
7. Корпач Н. І. Теорія і практика соціально-педагогічної діяльності дитячих та молодіжних організацій : навч. метод. посіб. / Н. І. Корпач. – Луцьк : Волин. мистецька агенція «Терен», 2011. – 108 с.
8. Методичні випуски – збірки дитячого центру «Молода гвардія». – № 1–10. 1991–1996.
9. Охрімчук Р. Дитячі об'єднання України / Р. Охрімчук., А. Зайченко, Л. Шелестова // Шкільний світ. – 2004. – черв. (№ 21–23). – 128 с.
10. Положення про всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура») [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1094-12>

2.2. Неформальний молодіжний рух як система молодіжних субкультур

На сьогодні ювенологи розрізняють дві форми молодіжного руху: організований молодіжний рух та неформальні молодіжні ініціативи (неформальний молодіжний рух). Неформальний молодіжний рух – система молодіжних субкультур і широкої неорганізованої молодіжної діяльності у взаємозв'язку між собою і з суспільством загалом.

Поняття «субкультура» увів, на початку 30-х рр. ХХ ст. американський соціолог Т. Роззак, котрий означив її як «систему культурних координат», що створює соціальна спільнота для орієнтації в складному й суперечливому світі. У вітчизняній науковій літературі термін «субкультура» почали вживати з 90-х рр. ХХ ст. із виходом словника західної соціології та словника «нового» мислення –

50/50 для порівняльного аналізу понять, що ввійшли до сучасного життя [4, с. 116–117].

Поняття «субкультура» постійно перебуває в полі досліджень таких наук, як психологія, соціологія, культурологія, педагогіка. У культурології «субкультура» – одне з основних понять, яке означає систему цінностей, настанов, способів поведінки та життєвих стилів певної соціальної групи, яка відрізняється від основної, домінантної в суспільстві культури, хоча й пов'язаної з нею.

Соціально-педагогічне трактування субкультури, яке запропонував А. В. Мудрик, – це сукупність специфічних соціально-психологічних ознак (цінностей, норм, стереотипів, смаків тощо), котрі впливають на стиль життя та мислення певних номінальних і реальних груп людей, які дають змогу їм усвідомити й утвердити себе в ролі «ми», відмінного від – «вони» (інших представників соціального середовища) [3, с. 64].

Зниження соціального контролю, послаблення традиційного впливу соціального середовища на світогляд та поведінку молоді в умовах розвитку демократії в Україні та постмодернізації суспільства сприяє популяризації молодіжних субкультур у державі.

Поняття «молодіжна субкультура» також не має однозначного трактування. Охарактеризуємо окремі з них. Цей термін вперше використав К. Мангеймом у книзі «Діагноз нашого часу» (1943), описавши її характерні риси й обґрунтувавши принципи її типологізації [6, с. 496].

За Н. П. Волковою, «молодіжна субкультура» – система цінностей, установок, моделей поведінки, життєвого стилю певної соціальної групи (молоді), яка є цілісним утворенням у межах основної культури» [1, с. 202].

Інші дослідники «молодіжну субкультуру» презентують як «концентроване вираження ціннісних змін» у вузькому розумінні, а в широкому – «специфічне відображення соціальної дійсності у вигляді ідей, поглядів, уявлень, інтересів, які формують специфічні об'єднання та масові рухи, що реалізують інтереси молодіжних підгруп» [2, с. 55–56].

Загалом, поняття «молодіжна субкультура» використовують для характеристики неформальних угруповань, які відображають ставлення певної групи молоді до суспільних процесів. Угруповання мають свої цінності, які дещо відмінні від загальноприйнятих, специфічну манеру спілкування, стиль поведінки й одягу, певний спосіб мислення та світосприйняття. Саме молодіжна субкультура зумовлює появу неформальних молодіжних об'єднань і є сприятливим середовищем для їх виникнення й існування.

Загалом цінності молодіжної субкультури не означають відмови від національної культури, прийнятої більшістю, вони виявляють лише особливості сприйняття молоддю реалій сучасного світу. Іноді в групі панують норми або цінності, які вочевидь протистоять панівній культурі, її змісту й формам. На основі таких норм та цінностей формується контркультура.

Молодіжна контркультура – об'єднання молоді, яке має усі ті елементи культури, що й субкультура, проте їхні норми та цінності перебувають в активній чи пасивній опозиції до панівних у суспільстві норм і цінностей. До таких субкультур належать *гонники* (орієнтація на систему цінностей кримінальної субкультури), *скінхеди*. Скінхеди схильні до насилля, підтримують ідеї фашизму й расизму, ведуть пасивний бездіяльний спосіб життя. Цей рух приховує в собі величезну небезпеку для будь-якого суспільства.

Основні функції молодіжних субкультур:

1. Соціалізаційна. Соціалізація за змістом може бути і позитивною, і негативною. Молодіжні субкультури можуть виступати чинником соціалізації (набуття соціального досвіду в малій групі), десоціалізації (втеча від життя, яке не радує, усамітнення) або асоціалізації (орієнтація на кримінальний спосіб життя та ін.).

2. Комунікативна (забезпечення спілкування всередині групи).

3. Компенсаторна (забезпечення високого чи достатньо високого ступеня самооцінки члена угруповання).

4. Охоронна (підтримка рівня ідентичності та захист своєї специфічності).

5. Солідаризаційна – (екзистенційна й соціальна підтримка членів групи).

Сучасні молодіжні субкультури. Молодіжні субкультури – явище, яке має світову географію. Проаналізуємо найбільш поширені світові молодіжні субкультури, які сьогодні існують в Україні та впливають на формування світогляду молоді.

Готи. Субкультура готів виникла 1979 р. в Англії, пізніше поширилася в усій Європі. Перша особливість готів – їх зовнішній вигляд. Саме він зумовлює негативне ставлення суспільства й викликає несприйняття їх. Для готів характерний чорний колір одягу та взуття на високій «платформі», на шиї – символ готів – анк (єгипетський хрест, що символізує безсмертя), незасмагла шкіра, у деяких готів – пірсинг, шкіряні плащі, сітчастий одяг, у дівчат – чорна помада на губах тощо. Існує декілька типів готів: готи-андроїди (використовують багато

гриму, любляють корсети, шкіряні нашійники, взуття на високих підборах); готи-язичники (одягають на себе довгі плащі, балахони, капюшони, не фарбують волосся); кібер-готи (најекстравагантніші з готів: волосся червоного, зеленого, фіолетового, блакитного кольору, носять одяг із різними гайками, гвинтами, мікросхемами); готи-романтики (єдині з готів, які не дотримуються правила чорного кольору, одягаються у середньовічний одяг, дивують своїми нелегкими зачісками, вважаються одними з најкрасивіших готів); готи-фетишисти (надають перевагу облягаючому одягу з латексу і дуже яскравому макіяжу).

Отже, зовнішній вигляд готів кардинально відрізняється від загальноприйнятих норм. Проте їхнє духовне життя не є соціально негативним. Представники цієї субкультури захоплюються класичною літературою, кінематографом, прагнуть самовдосконалюватися. Готи завжди роздумують про життя та смерть, черпають життєву енергію і з позитивних, і з негативних емоцій. Специфіка готів у тому, що вони нагадують про смерть, страждання, намагаючись знайти в цьому свою естетику. Соціальна комунікація готичної субкультури досить налагоджена й не має гостро виражених антисоціальних настроїв.

Емо. Термін «емо» походить від англійського слова «emotional» – емоційний. Традиційна зачіска – криве, рване пасмо волосся до кінчика носа, що закриває одне око, а на потилиці – коротке волосся, що стирчить урізнобіч. Емо носять одяг у рожево-чорних відтінках із двокольоровими візерунками й стилізованими значками, взуття – кеди. Чорний колір, який переважає в образі емо символізує депресію, нещастя, відкинутість, рожевий (яскравий колір) – радісні життєві моменти.

Емоційність емо виражається через часті прояви крайнощів: горя і щастя, смутку й радості. Емо – часто психічно вразлива й депресивна людина. Її психологічний стан характеризують відчуття самотності, схильності до самогубства чи до заподіяння собі болю.

Існують декілька видів емо, серед яких варто виділити *тру-емо*. Тру-емо – це ідеал емокіда, який сповідує здоровий спосіб життя (відмова від цигарок, наркотиків, алкоголю, безладних сексуальних зв'язків, а іноді й вегетаріанство). Дуже часто в цій субкультурі молодь приваблює зовнішній вигляд, а не їхній духовний світ.

Байкери. Для байкерів характерна насолода свободою та швидкістю. Байкери – це водії мотоцикла, серед яких трапляються люди різних професій і релігій. Їх об'єднує віра в одного «кумира» –

швидкість. Для них мотоцикли – не просто спосіб пересування, а спосіб життя.

Репери (хіп – хоп). Як музичний напрям реп виник у середині 80-х рр. у США. В Україні поширився у 90-х рр. ХХ ст. Репери слухають і пишуть музику в стилі реп. Улюблений вид спорту – баскетбол. Носять широкий та завеликий одяг, серед прикрас – значки та сережки. Для них характерна підвищена корпоративність та психологічна потреба у спілкуванні з однолітками. Репери не агресивні.

Рейвери. Як музичний напрям рейв потрапив в Україну в середині 90-х рр. Рейв («кислотна тусовка») – музика диск-жокеїв. Зовнішня атрибутика відрізняється синтетичністю і яскравістю кольорів одягу, наявністю пірсингу та ін. Учасники проводять час у нічних дискотеках і клубах, заперечують буденність. Цю субкультуру пропагують нині як «модну» і «нову», що дає змогу порівняно багатьом молодим людям яскраво провести свій вільний час.

Фурі. Субкультура фурі (англ. furry) поєднує людей, які захоплюються антропоморфними тваринами в образотворчому мистецтві, анімації, художній літературі та дизайні. Відмінна риса субкультури – прагнення втілити образ антропоморфної тварини у творчості або в собі через ідентифікацію з нею. Антропоморфною твариною прийнято вважати вигадану істоту, що поєднує в собі якості людини і тварини і в анатомічному, і духовному аспектах.

Толкієністи. Шанувальники англійського автора фентезі й великого прихильника середньовічної холодної зброї Дж. Толкієна. Його послідовники живуть у вигаданому світі й наслідують своїх казкових героїв, тим самим виходячи за межі норм загальноприйнятої культури сучасного суспільства. Уніформісти віддають перевагу певній історичній епосі. В Україні представники цієї субкультури з'явилися у великих містах близько п'ятнадцяти років тому. Сьогодні стають популярними в обласних та районних центрах, де формують свої клуби, відтворюють історичні події.

Фріки. До фріків (англ. freak – дивна людина) належить молодь, яка прагне виглядати яскраво й нестандартно (незвична манера одягатися, зачіски, татуювання, пірсинг), цілком не зважаючи на загальноприйняті норми зовнішнього вигляду. Їм властиві своєрідні погляди на навколишній світ, неадекватна поведінка. Фріки не заподіюють нікому неприємностей, не проводять мітингів, не агресивні, не схильні до депресій, позитивно сприймають життя. Найчастіше фріки – це творчі особистості (художники, поети, співаки, актори, діджеї). Світогляд фріків вільний від більшості соціальних стереотипів.

Яппі – молодіжна субкультура, представники якої ведуть активний діловий спосіб життя міського професіонала. Яппі мають високооплачувану роботу, в одязі віддають перевагу діловому стилю, стежать за модою, відвідують фітнес-центри. Основний критерій приналежності до «яппі» – успішність. Вони добре вписалися у вимоги сучасного суспільства та займають у ньому досить високі шаблі соціальних сходів.

Як особливу субкультуру з властивими зразками поведінки можна розглядати культуру *гламуру* (найчастіше – це представники шоу-бізнесу). Культура гламуру – це ідеологія споживчого успіху, де цінують любов до розкоші та професійне знання найдорожчих товарних брендів.

Як опозиційну щодо молодіжних субкультур гедонічного світогляду можна розглядатися близьку до церкви молодь, яка зазвичай, регулярно відвідує богослужіння; підтримує соціальні відносини в межах своєї церковної громади.

Отже, поняття «неформальний молодіжний рух» ширше ніж поняття «молодіжні субкультури», виникнення яких закономірне й потрібне явище у сучасному світі. Неформальне молодіжне середовище постійно перебуває в пошуку нових форм самореалізації.

Питання і завдання для самостійної роботи

1. Розробити рекомендації батькам, якщо їх дитина – неформал.
2. Написати есе на тему: «Субкультура: для чого вона підлітку?».
3. Доповніть таблицю, характеризуючи найбільш популярні молодіжні субкультури на сучасному етапі розвитку суспільства:

№ з/п	Субкультура	Класифікація	Атрибутика	Цінності (декларовані/реальні)	Чинник небезпеки
1.	Металісти	Музична	Шкіряний одяг, назви гуртів на одязі, музика – метал-рок	Музика	Інфантильність, алкоголь, наркотики

Тести для самоконтролю

1. Основні функції молодіжних субкультур: 1) соціалізаційна; 2) комунікативна; 3) компенсаторна; 4) охоронна; 5) солідаризаційна.

2. Готи-андроїди: 1) використовують багато гриму, люблять корсети, шкіряні нашійники, взуття на високих підборах; 2) єдині з готів, які не дотримуються правил чорного кольору, одягаються в одяг середньовіччя, дивують своїми нелегкими зачісками, їх вважають одними з найкрасивіших готів; 3) носять лише облягаючий одяг з латексу і дуже яскравий макіяж.

3. Готи-язичники: 1) найбожевільніші з готів, волосся червоного, зеленого, фіолетового, блакитного кольору, носять одяг з різноманітними гайками, ґвинтами, мікросхемами; 2) одягають на себе довгі плащі, балахони, капюшони, не фарбують волосся 3) в одязі віддають перевагу діловому стилю.

4. Субкультура фурі поєднує людей, які захоплюються: 1) музикою; 2) стильним одягом; 3) антропоморфними тваринами в образотворчому мистецтві, анімації, художній літературі та дизайні.

5. Комунікативна функція молодіжних субкультур передбачає: 1) процес соціалізації; 2) забезпечення спілкування всередині групи; 3) забезпечення високого чи достатньо високого ступеня самооцінки члена угруповання.

6. Солідаризаційна функція молодіжних субкультур передбачає: 1) забезпечення спілкування усередині групи; 2) підтримка рівня ідентичності й захист своєї специфічності; 3) соціальна підтримка членів групи.

Джерела та література

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. – 3-тє вид., стер. / Н. П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – 616 с.

2. Молодежная субкультура : кол. моногр. / науч. ред. Н. Победа. – Одесса : Астропринт, 1999. – 284 с.

3. Мудрик А. В. Социальная педагогика : учеб. для студентов пед. вузов / А. В. Мудрик; под ред. В. А. Сластенина. – 5-е изд., доп. – М. : Изд. центр «Академия», 2005. – 200 с.

4. Підлісний М. М. Молодіжна субкультура як об'єкт соціально-філософського аналізу / М. М. Підлісний / Філософія. Культура. Життя : міжвуз. зб. наук. пр. – Вип. 35. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. фінанс. акад., 2010. – С. 128–137.

5. Романовська Л. І. Особливості підготовки соціальних педагогів до роботи з членами неформальних об'єднань та угруповань /

Л. І. Романовська // Наукові записки. Сер. «Психолого-педагогічні науки» (Ніжин. держ. ун-тет ім. М. Гоголя) / [за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко]. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – № 6. – Ч. 1. – С. 163–166.

6. Социология молодежи : энциклоп. словарь. – М. : Акад., 2008. – С. 496.

7. Череповська Н. Роль медіа-культури у формуванні молодіжних субкультур / Н. Череповська // Соціальний педагог. – № 11 (23). – 2008. – С. 51–63.

8. Шимановський М. Emokids: емоції, емоції, емоції (Про субкультуру емоکیدів) / М. Шимановський // Шкільний світ. – № 40 (408), жовт. – 2007. – С. 15–18.

9. Шимановський М. Готи (Коротка історія та ідеологічні засади руху) / М. Шимановський // Шкільний світ. – № 3 (371), січ. – 2007. – С. 15–18.

2.3. Громадські організації як чинник вирішення соціальних проблем сім'ї, дітей та молоді

Одним із об'єктів роботи громадських організацій виступає молода сім'я, різні категорії дітей та молоді, які за особливостями своєї життєдіяльності потребують соціальної підтримки, допомоги й реабілітації. Це неблагополучні, багатодітні, студентські сім'ї, сім'ї мігрантів та біженців, сім'ї з дітьми і батьками-інвалідами, нестандартними дітьми, бідні й малозабезпечені сім'ї, сім'ї неповнолітніх матерів тощо.

З огляду на це, основними напрямками діяльності громадських організацій є:

- соціальний супровід дітей та молоді, які перебувають у важкій життєвій ситуації;
- гуманітарна допомога (безкоштовний одяг, ліки, продукти харчування, подарунки до свят тощо);
- організація профілактичної роботи щодо попередження та локалізації негативних явищ у молодіжному середовищі;
- реалізація соціальних програм у партнерстві з державними організаціями;
- гурткова і культурно-масова робота з дітьми та молоддю;
- оздоровлення дітей та учнівської молоді в канікулярний період;

- підтримка дитячих і молодіжних ініціатив;
- проведення навчальних тренінгів і семінарів для фахівців соціальної сфери;

- залучення громадськості до вирішення проблем дітей та молоді з використанням різних інформаційно-рекламних технологій.

До організацій соціальної спрямованості (їх ще називають сервісними організаціями) можна віднести:

- організації, створені на підтримку дітей з функціональними обмеженнями та їх сімей (Міжнародний благодійний фонд «Глухих дітей та інвалідів»);

- організації, діяльність яких спрямовано на профілактику негативних явищ у дитячому та молодіжному середовищі (Всеукраїнська благодійна організація «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД», Міжнародний благодійний фонд «Шанс», Міжнародний благодійний фонд з проблем інфекційних захворювань та СНІДу «Надія та спасіння»);

- організації соціального спрямування, створені на підтримку сім'ї та дітей, позбавлених батьківського піклування (Всеукраїнський благодійний фонд допомоги та соціальної реабілітації дітей-сиріт «Діти Батьківщини», Міжнародний фонд «Дитинство» дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування, Міжнародна благодійна організація «Надія і житло для дітей», Міжнародна благодійна організація «Кожній дитині», Благодійна організація «Приятелі дітей» та ін.);

- громадські організації та благодійні фонди, які створені та працюють під патронатом релігійних конфесій.

Зокрема, благодійна організація «Кожній дитині» в Україні зосереджує свою діяльність на запобіганні розміщення дітей в інтернатні заклади, сприяє поверненню дітей у рідні сім'ї, влаштуванню у сімейні форми виховання (опіка й піклування, усиновлення, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу).

Благодійний фонд «Товариство «Приятелі дітей» свою діяльність спрямовує на різні аспекти життя дітей-сиріт й сирітських установ. Мета фонду – поряд із забезпеченням матеріальних потреб дітей-сиріт й установ, де вони мешкають, знаходити способи виховання у дітей-сиріт довіри до суспільства, відчуття себе повноправними громадянами своєї країни, які мають ті права та обов'язки, що й усі українські громадяни, і під час перебування цих дітей у дитячих сирітських закладах, і після виходу з них.

З іншого боку, фонд намагається привертати увагу суспільства і державних установ до потреб та недоліків, які існують в системі дитячих установ, щоб покращити стан цих установ та рівень життя дітей, які виховуються у них.

Сьогодні Благодійний фонд «Товариство «Приятелі дітей» здійснює свою діяльність за програмами, які охоплюють різні сторони життя дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, та передбачають надання допомоги працівникам дитячих сирітських закладів у їх роботі. Фонд працює за такими програмами: «Гуманітарна допомога»; «Навчальні та оздоровчі табори»; освітня програма «Стипендіат»; «Допомога дітям-сиротам, що мають фізичні вади»; «Протидія торгівлі людьми: усвідомлення проблеми вихованцями та випускниками інтернатних закладів»; «Підтримка Всеукраїнської асоціації працівників закладів для соціально-незахищених дітей»; «Світле дитинство – світле майбутнє» (сприяння культурно-естетичному та фізичному вихованню дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування).

Кожна програма фонду реалізується через низку конкретних проектів, – і довгострокових, і короткострокових. І програми, і проекти з часом змінюються відповідно до змін у суспільстві та змін у потребах дітей-сиріт та дитячих закладів України. Використовуючи свій досвід та з огляду на сучасну ситуацію в країні, працівники Фонду й волонтери сьогодні розробляють нові проекти, щоб краще забезпечити потреби дітей-сиріт сьогодні й завтра.

Варто зауважити, що більшість сервісних неурядових організацій зосереджено, переважно, у великих містах й обласних центрах. На жаль, у малих містах маємо лише поодинокі приклади активної діяльності громадських організацій, а в селищах і селах їх майже немає. Безумовно, що життєдіяльність громадської організації можлива за умови певних фінансових дотацій, які швидше можна знайти в містах з розвинутою соціально-економічною інфраструктурою, де краще наповнені місцеві бюджети та більше можливостей для пошуку спонсорів.

Зокрема, на Волині активно діють такі громадські організації як: Волинська обласна громадська організація батьків дітей з синдромом Дауна та іншими порушеннями розвитку, Волинська обласна громадська організація «Ми плюс», Волинська обласна дитяча громадська організація «Центр розвитку дитини», Волинська обласна молодіжна громадська організація «Школа мам», Волинський обласний благо-

дійний фонд «Переображення», Волинський обласний благодійний фонд «Шанс», Центр практичної психології сім'ї «Любисток» та ін.

Мета діяльності *Волинської обласної громадської організації батьків дітей з синдромом Дауна та іншими порушеннями розвитку* полягає у задоволенні та захисті законних прав та інтересів дітей і дорослих із синдромом Дауна та іншими порушеннями розвитку, всебічна допомога сім'ям із такими дітьми, сприяння процесу їхньої соціалізації та формування позитивної суспільної думки щодо дітей із обмеженими функціональними можливостями, визнання їх повноправними членами суспільства.

Організація працює в таких напрямках: консультації психолога і логопеда батькам, які виховують дітей із вадами розвитку; розвивальні ігри та методична література у пункті прокату засобів реабілітації; корекційні розвивальні заняття з дітьми; організація професійного навчання молоді з обмеженими можливостями; організація дозвілля та спортивно-оздоровчої діяльності, пошук, переклад та надання інформації щодо синдрому Дауна та інших порушень розвитку; організація тренінгів та навчальних семінарів для батьків, лобювання інтересів інвалідів на місцевому та національному рівнях; формування певних уявлень і ставлення суспільства до соціальних проблем за посередництвом засобів масової інформації.

Волинська обласна громадська організація «Ми плюс» спрямовує свою діяльність на: формування у підлітків моральних цінностей, які ґрунтуються на Біблії; допомогу у самовизначенні в житті; повноцінне заповнення позашкільного часу; матеріальну, соціальну та духовну допомогу; боротьбу за здоровий спосіб життя; підняття самооцінки підлітка через заняття у численних гуртках; самореалізацію молоді.

Щосуботи проводяться різноманітні заходи, які сприяють моральному та духовному вихованню, а також забезпечують дітей цікавими дозвіллями: музичні вечори, вечори талантів, ігрові шоу, дискусії, інтелектуальні ігри, концерти та фестивалі, знайомства з цікавими людьми. Велике значення відіграє гурткова робота. Вона дає можливість знайти себе і виявити власні здібності, підвищити самооцінку і знайти своє покликання.

При організації діють такі гуртки: драма; брейк-денс; англійська мова; дизайн; англійська розмовна; дизайн; хіп-хоп; школа графіті; польська мова; капоейра.

Центр «Ми плюс» проводить також зовнішню діяльність, а саме: щотижневі лекції у трьох школах міста Луцька (№ 1, 2, 3); щотижневі

поїздки в дитячий притулок для неповнолітніх (м. Рожище); літні оздоровчі табори.

У школах міста Луцька діє проект «Вечори альтернативи». Проект передбачає концертну та виховну програми, а саме: музичні та хореографічні виступи вихованців ВОГО «МИ плюс», ігрові шоу, а також міні-лекції на тему «Альтернатива є...». Цей проект доносить до сердець молодого покоління ідею альтернативи і самореалізації. Порушуються проблеми наркотиків, СНІДу, агресії, взаємостосунків між поколіннями, самореалізації та сприйняття себе в суспільстві, питання шлюбу, пріоритетів тощо. Організація співпрацює з центром соціальних служб, задіяна у проектах відділу освіти з виховання моралі й етикету школярів.

Мета діяльності *Волинської обласної дитячої громадської організації «Центр розвитку дитини»* полягає у захисті законних прав членів організації, реалізація їх соціальних, творчих, вікових та інших інтересів; сприянні процесу соціалізації та реабілітації дітей з особливими потребами та їхніх сімей.

Основні завдання *Волинської обласної молодіжної громадської організації «Школа мам»* полягають у: здійсненні оздоровчої, освітньої та наукової діяльності – виховання психічно і фізично здорової молоді людини, починаючи з внутрішньоутробного періоду його розвитку, формування і підтримка громадських ініціатив у сфері охорони материнства й дитинства, відродження української нації та захисту молодого покоління – майбутнього України; популяризації здорового способу життя.

Мета діяльності *Волинського обласного благодійного фонду «Переображення»* – це поліпшення матеріального становища набувачів благодійної допомоги, сприяння соціальній реабілітації малозабезпечених, безробітних, інвалідів, інших осіб, які потребують піклування, а також допомога особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів, що ґрунтується на християнській моралі і сприяє духовному відродженню.

Задля профілактики негативних явищ надруковано п'ять профілактичних брошур «Правда про наркотики», «Правда про СНІД», «Правда про алкоголь», «Правда про куріння» та «Правда про аборти», а також буклет «П'ять кроків до смерті». Відкрито кабінет фізичної реабілітації неповносправних зі спинно-мозковою травмою.

Центр практичної психології сім'ї «Любисток» спрямовує свою діяльність на: упровадження новітніх підходів до консультативно-

методичної, просвітницької і науково-дослідної роботи в галузі практичної психології та соціальної сфери, розробку і реалізацію програм, спрямованих на збереження психічного здоров'я громадян України, задоволення і захист їхніх економічних, соціальних, вікових, професійних прав та інтересів.

Діяльність Центру проводиться в інтересах людей, які належать до соціально незахищеної категорії населення, а саме: сім'ї, у яких виховуються діти з особливими потребами, багатодітні сім'ї, діти-сироти, члени родин, які страждають від домашнього насильства; діти, молодь, літні люди.

Найуспішніші проекти, які реалізовувалися Центром: «Нам не байдуже наше майбутнє» (інформаційно-просвітницька кампанія з дотримання і захисту прав жінок на безпечне материнство); «Посилення ролі соціального партнерства в попередженні гендерного насильства»; «Формування свідомого батьківства – шлях до паритетних сімейних стосунків»; «Гурбота про репродуктивне здоров'я – крок до безпечного материнства»; «Здоров'я молоді – благополуччя громади». (за підтримкою Агентства США з міжнародного розвитку (проект «Разом до здоров'я»); «Рівні права – рівні можливості: подолання стереотипу меншовартості жінок у сім'ях, в яких виховуються діти-інваліди» та ін.

Отже, неурядові організації соціального спрямування, які пріоритетом своєї діяльності визначили соціальну підтримку різних категорій дітей, сімей і молоді й активно працюють у цьому напрямі, можна вважати (разом із державними організаціями) повноправними суб'єктами соціально-педагогічної діяльності.

Питання і завдання для самостійної роботи

1. Які громадські організації діють на підтримку дітей-сиріт?
2. Які громадські організації створені під патронатом релігійних організацій?
3. На основі Реєстру громадських організацій складіть список громадських організацій, спрямованих на вирішення соціальних проблем сім'ї, дітей та молоді.

Тести для самоконтролю

1. Волинський обласний Благодійний фонд «Переображення» розробив і надрукував такі профілактичні брошури: 1) «Правда про

наркотики»; 2) «Правда про СНІД»; 3) «Правда про алкоголь»; 4) «Правда про куріння»; 5) «Правда про аборт».

2. Волинський обласний Благодійний фонд «Переображення» відкрив кабінет фізичної реабілітації неповносправних із: 1) спинно-мозковою травмою; 2) порушенням зору.

3. Організації соціального спрямування створені на підтримку сім'ї та дітей, позбавлених батьківського піклування: 1) «Школа мам»; 2) Міжнародна благодійна організація «Надія і житло для дітей»; 3) Міжнародна благодійна організація «Кожній дитині»; 4) Благодійна організація «Приятелі дітей».

4. Центр практичної психології сім'ї «Любисток» реалізовує такі програми: 1) «Формування свідомого батьківства – шлях до паритетних сімейних стосунків»; 2) «Гурбота про репродуктивне здоров'я – крок до безпечного материнства»; 3) «Здоров'я молоді – благополуччя громади».

5. Гуртки: драма, брейк-денс, англійська мова, дизайн, англійська розмовна, хіп-хоп, школа графіті, польська мова, капоейра функціонують при громадській організації: 1) «Янголята»; 2) «Особлива дитини»; 3) «МИ плюс».

6. Благодійний фонд «Товариство «Приятелі дітей» реалізовує такі програми: 1) «Гуманітарна допомога»; 2) «Навчальні та оздоровчі табори»; 3) освітня програма «Стипендіат»; 4) «Протидія торгівлі людьми: усвідомлення проблеми вихованцями та випускниками інтернатних закладів».

Джерела та література

1. Довідник громадських організацій Волинської області / Асоціація прав молоді Волині, Волинський прес- клуб. – Луцьк, 2010. – 87 с.

2. Новохацький В. Д. Неурядові організації як фактор розбудови громадянського суспільства в Україні : автореф. дис. ... канд. політ. наук / В. Д. Новохацький. – Дніпропетровськ, 2005. – 16 с.

3. Шендеровський К. С. Взаємодія соціальних служб для молоді та громадських, благодійних організацій щодо задоволення потреб дітей, молоді, різних категорій сімей в м. Києві / К. С. Шендеровський // Проблеми педагогічних технологій. зб. наук. праць. Вип. 3–4. – Луцьк, 2004. – С. 63–72.

РОЗДІЛ 3

ВЗАЄМОДІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З СУЧАСНИМ ДИТЯЧИМ ТА МОЛОДІЖНИМ РУХОМ

3.1. Особливості взаємодії соціального педагога з дитячими та молодіжними громадськими організаціями

Сьогодення показує, що школа не має контактів та зв'язків з сучасним дитячим і молодіжним рухом, від цього втративши навіть більше, ніж самі дитячі та молодіжні організації. Тому відновлення соціально-виховної роботи в загальноосвітніх закладах, орієнтованої на розвиток соціальної спрямованості особистості учнів, залучення їх у різні трудові, спортивно-оздоровчі, культурно-дозвілєві справи, формування сприятливого мікроклімату для учнів у школі, сім'ї, соціумі актуально.

Взаємодія рівних виховних суб'єктів може здійснюватися у різноманітних формах, насамперед, на основі реалізації спільних програм (освітніх, соціальних, культурологічних, природоохоронних тощо). При цьому школа добровільно вибирає партнера в особі громадської організації відповідно до принципів демократизації та гуманізації освітнього простору.

Однак налагоджувати таку взаємодію школи з громадськими організаціями мають компетентні фахівці, підготовлені до цього виду діяльності. Один із них – це соціальний педагог. З огляду на значний інтерес до діяльності сучасних молодіжних організацій та їхнього соціально-педагогічного потенціалу, науковці пропонують створити принципово нову галузь педагогічної науки – соціальну педагогіку громадських молодіжних об'єднань.

На практиці робота соціального педагога у школі концентрується на наданні допомоги проблемним дітям, жертвам несприятливих умов соціалізації або на соціально психологічному захисті. Роботі з обдарованими учнями, формуванню лідерських якостей, активної громадянської позиції приділяється значно менше уваги. Водночас у кваліфікаційній характеристиці соціального педагога зазначено, що він «координує діяльність і взаємодію усіх суб'єктів соціального виховання... залучає громадські організації, творчі спілки, до культурно-освітньої, профілактично-виховної, спортивно-оздоровчої та інших видів роботи».

Отже, до посадових обов'язків соціального педагога школи має входити і робота з дитячими та молодіжними громадськими організаціями. Адже соціальний педагог – це, передусім, посередник, з'єднувальна ланка між особистістю та державно-громадськими службами, організаціями й закладами, покликаними піклуватися про кожну людину. Педагог має усвідомлювати виховний потенціал цих об'єднань, шукати та знаходити своє місце в системі їхньої діяльності.

Соціальному педагогові варто розуміти, що дитячі та молодіжні організації, з одного боку, самі стають суб'єктом соціального захисту дітей і молоді, а з іншого – покликані підготувати їх до соціального самозахисту, до життя в нових соціально-економічних умовах.

Особливе місце в культурно-освітньому просторі дитячих громадських об'єднань займають професіоналізм і педагогічна культура соціальних педагогів. Істотні професійно значущі якості соціального педагога, координатора дитячого руху – це:

- виражена схильність до роботи з дітьми (інтерес до виховання і розвитку дітей, здатність розуміти їх, довіряти їм, доброта, гуманізм);
- здатність до організаторської діяльності (здатність «заряджати» дітей своєю енергією, вести за собою, розкривати потенціал їхньої активності, творчості, передавати їм свої знання й уміння, організовувати колективні справи, ініціативність, організованість, відповідальність);
- схильність до творчості (здатність творчо використовувати теоретичні та практичні знання своєї професії, творчо розв'язувати завдання, які виникають у процесі праці);
- уміння володіти собою (витримка, терпіння, здорове ставлення до критичних зауважень, висока вимогливість до себе, самокритичність);
- комунікабельність (інтерес до спілкування з людьми, уміння легко вступати у контакт з дітьми й дорослими, невимушеність у спілкуванні, доброзичливість, прагнення до співпраці);
- оптимізм (віра у досягнення мети, в успіх, зберігати бадьорий настрій, уселяти оптимізм у дітей, формувати в них оптимістичне ставлення до життя);
- загальна культура, мова, вихованість.

Соціальний педагог для успішного виконання своїх професійних завдань, для організації різноманітної та ефективної роботи з дітьми має володіти таким комплексом знань:

1) знання про предмет своєї діяльності – дітей, підлітків і колективи, у які вони об'єднані (клуби, секції, об'єднання за інтересами, організації);

2) знання загальних основ виховання;

3) спеціальні знання;

4) загальна ерудиція.

Отже, можна виділити такі основні напрями цієї сфери діяльності соціального педагога:

– інформування учнів, учителів про ті організації, які функціонують в Україні, у певному регіоні, населеному пункті, мікрорайоні;

– налагодження взаємодії дитячих і молодіжних громадських організацій із керівництвом та учнями школи для реалізації програм, проведення спільних заходів тощо;

– допомога у створенні шкільної організації;

– допомога у програмуванні діяльності учнівських організацій;

– навчання активу цих організацій;

– соціально-педагогічний аналіз заходів, які організуються, проводяться зусиллями організації;

– забезпечення постійної взаємодії шкільної організації з адміністрацією школи, батьківським комітетом тощо.

На сьогодні громадські організації, що реалізують подібні проекти дуже часто навіть на регіональному рівні не взаємодіють між собою, що негативно відображається і на молодіжному русі, і на ефективності вирішення самих проблем. Координувати й налагоджувати таку взаємодію належить органам місцевої влади та соціальним педагогам Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Зокрема, соціальний педагог Центру повинен:

– володіти інформацією про кількість, чисельність, напрями діяльності регіональних громадських дитячих та молодіжних організацій;

– залучати представників організацій до участі в органах молодіжного громадського самоврядування (молодіжних радах за місцем проживання молоді; студентських радах тощо);

– сприяти налагодженню відповідного двостороннього зв'язку органів державної влади з громадськими дитячими та молодіжними об'єднаннями (залучати представників молодіжних організацій у дорадчі органи при органах державної влади на місцях; організовувати виступи молодіжних лідерів у засобах масової інформації;

запрошувати керівників областей, районів, міст у заходах, які проводять громадські організації);

– реалізовувати спільні програми і проекти соціально-педагогічної спрямованості, різноманітні заходи (форуми, круглі столи, конференції тощо).

Отже, залучати молоде покоління до діяльності дитячих громадських організацій можна двома шляхами: налагодити співпрацю з уже наявними громадськими організаціями або створити свою. Каталізатором взаємодії загальноосвітньої школи, громадських дитячих і молодіжних організацій, державних інституцій може виступати соціальний педагог, професійна діяльність якого з кожним роком набуває дедалі більшої популярності й вагомості в українському суспільстві.

Питання і завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте професійно значущі якості соціального педагога – координатора дитячого руху.

2. Дослідіть, які дитячі та молодіжні організації діють у Вашому регіоні і визначіть шляхи взаємодії з ними.

3. Що Ви розумієте під «взаємодією соціального педагога з дитячими та молодіжними громадськими організаціями».

Тести для самоконтролю

1. У кваліфікаційній характеристиці соціального педагога зазначено, що він: 1) залучає громадські організації, творчі спілки, до культурно-освітньої, профілактично-виховної, спортивно-оздоровчої та інших видів роботи; 2) очолює громадські організації.

2. Професійно значущі якості соціального педагога, координатора дитячого руху – це: 1) виражена схильність до роботи з дітьми; 2) виражена схильність до організаторської діяльності; 3) схильність до творчості; 4) уміння володіти собою; 5) комунікабельність; 6) оптимізм; 7) загальна культура, мова, вихованість; 8) знання історичних аспектів розвитку молодіжного руху.

3. Для успішного виконання своїх професійних завдань, для організації ефективної роботи з дітьми соціальний педагог має володіти таким комплексом знань: 1) знання про предмет своєї праці – дітей, підлітків і колективи, у які вони об'єднані (клуби, секції, об'єднання за інтересами, організації); 2) знання загальних основ виховання; 3) спеціальні знання; 4) загальна ерудиція.

4. Сприяти налагодженню потрібного двостороннього зв'язку органів державної влади з громадськими дитячими та молодіжними об'єднаннями має: 1) соціальний педагог загальноосвітньої школи; 2) соціальний педагог Центру соціальних служб.

5. Інформувати учнів, учителів про ті організації, які функціонують в Україні, у певному регіоні, населеному пункті, мікрорайоні має: 1) директор школи; 2) соціальний педагог загальноосвітньої школи; 3) соціальний педагог Центру соціальних служб.

Джерела та література

1. Балдинюк О. Д. Взаємодія соціального педагога з дитячими громадськими об'єднаннями: Наставник очима дітей / О. Д. Балдинюк // Педагогічні науки : Зб. наук. ст. – Черкаси : Вісн. Черкас. ун-ту, 2008. – Вип. 121. – С. 21–25.

2. Лісовець О. В. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями / О. В. Лісовець // Вісн. Глухів. держ. пед. ун-ту. Сер. : Педагогічні науки. – Вип. 15. Ч. II. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. – С. 118–121.

3. Поліщук В. А. Співпраця майбутніх соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями як різновид соціально-педагогічної діяльності / В. А. Поліщук // Педагогічні науки: Зб. наук. ст. – Черкаси : Вісн. Черкас. ун-ту, 2008. – Вип. 121. – С. 106–110.

3.2. Поради щодо створення молодіжних та дитячих громадських організацій

Право дітей вільно вступати до співтовариств та організувати найрізноманітніші групи – це підґрунтя демократії. Найбільш поширеною формою участі в суспільному житті демократичних країн є членство в суспільних організаціях за місцем проживання. Це пояснюється тим, що вони вирішують конкретні життєві проблеми (чистота води, прибирання сміття, озелененням території тощо). Тому для вирішення місцевих проблем громадяни створюють організації, де можуть висловити свою думку; змінити щось на краще; узяти участь у суспільно корисній справі; відчувати себе членом колективу однодумців.

Об'єднання в громадські організації – одна з форм реалізації дитячих ініціатив. Вони створюються і діють на основі добровільності, рівноправності їхніх членів, самоврядування, законності та гласності, а також вільні у виборі напрямів своєї діяльності.

Закон України «Про об'єднання громадян» (1992 р.), який діяв до 31 грудня 2012 р. поклав початок утворенню та діяльності громадських об'єднань в Україні, молодіжних і дитячих організацій включно. Потреба прийняти новий Закон – Закон України «Про громадські організації» від 22. 03. 2012 р., який вступив в дію з 1 січня 2013 р., зумовлена рекомендацією Парламентської Асамблеї Ради Європи, що викладена у підпункті 7.5.1 Резолюції ПАРЄ 1755 (2010) «Функціонування демократичних інституцій в Україні». Відповідно до цього пункту ПАРЄ зверталася із проханням прискорити ухвалення нового закону про громадські організації в Україні для усунення недоліків чинного законодавства про недержавні організації.

На сьогодні нормативно-правовою основою молодіжних та дитячих громадських організацій є:

- Конституція України;
- Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р.;
- Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 01.12.1998 р.;
- Закон України «Про громадські організації» від 22.03.2012 р. № 4572-УІ, який вступив у дію з 1 січня 2013 р.

Задля реалізації цього закону було прийнято такі постанови Кабінету Міністрів України:

- Про затвердження зразків свідоцтв про реєстрацію громадського об'єднання як громадської організації чи громадської спілки та про акредитацію відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації (від 26 грудня 2012 р. № 1193);
- Порядок реєстрації символіки громадського об'єднання (від 19 грудня 2012 р. № 1209).

Зокрема, у ст. 36 Конституції України йдеться про те, що громадяни мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення й захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки й громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Закон «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» важливий для молодіжних організацій тим, що у статтях 14–15 він визначає правовий статус цих організацій та гарантії їхньої діяльності. Ці питання детальніше регламентуються Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».

У ст. 3 Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» зазначено принципи утворення і діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій. Молодіжні та дитячі громадські організації утворюються і діють на засадах добровільності, рівноправності їх членів, самоврядування, законності та гласності, зокрема:

- молодіжні та дитячі громадські організації зобов'язані доводити до відома громадськості відомості про свою діяльність у формах, що не суперечать законодавству;

- інформація, що міститься у статутах, про склад керівних органів, про джерела матеріальних та інших надходжень, а також пов'язана з діяльністю молодіжних і дитячих громадських організацій, не є конфіденційною або іншою інформацією, яка охороняється законом.

Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (ст. 8) передбачає участь молодіжних організацій у підготовці та прийнятті рішень щодо молоді органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування, визначено особливості організаційних та правових засад утворення і діяльності молодіжних та дитячих організацій а також державні гарантії забезпечення їхньої діяльності.

Дія Закону України «Про громадські об'єднання» поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення діяльності громадських об'єднань в Україні.

У статті 1 цього Закону дається поняття «громадської організації» та «громадського об'єднання». Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів.

Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою може утворюватися як громадська організація або громадська спілка.

Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи.

Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

Відповідно ст. 9. Закону України «Про громадські об'єднання» утворення громадського об'єднання здійснюється на установчих зборах його засновників та оформлюється протоколом (додаток Д).

Однак, ще до проведення установчого з'їзду або зборів потрібно визначитись, яким способом легалізувати громадську організацію та переконатися, що:

- всі учасники зборів мали можливість ознайомитись з проектом статуту, переглянути кандидатури керівних органів;

- ні у кого з учасників немає принципових заперечень щодо змісту Статуту, назви організації (усі принципові розходження варто узгоджувати до з'їзду);

- приміщення, у якому відбуватиметься з'їзд або збори, досить зручне та комфортне.

Провести загальні збори або установчий з'їзд (установчу конференцію) й ухвалити рішення про заснування, оформити протокол.

При проведенні зборів слід:

- обрати голову та секретаря зборів;

- оголосити порядок денний;

- фіксувати зміст виступів, результати голосування;

- створити доброзичливу атмосферу;

- дати можливість виступити усім хто бажає;

- до прийняття остаточного рішення розглядати й аналізувати альтернативні варіанти.

Протокол установчих зборів громадського об'єднання має містити відомості, зазначені у ст. 9 ч. 1 Закону України «Про громадські об'єднання»:

- 1) дату та місце проведення установчих зборів;

- 2) осіб, які брали участь в установчих зборах

- 3) рішення про утворення громадського об'єднання із зазначенням мети (цілей) його діяльності;

- 4) рішення про визначення найменування та за наявності – скороченого найменування громадського об'єднання;

- 5) рішення про затвердження статуту громадського об'єднання;

- 6) рішення про утворення (обрання) керівника, органів управління громадського об'єднання відповідно до затвердженого статуту;

7) рішення про визначення особи (осіб), яка має право представляти громадське об'єднання у правовідносинах з державою та іншими особами і вчиняти дії від імені громадського об'єднання без додаткового уповноваження, – для громадського об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність без статусу юридичної особи, якщо утворення (обрання) органів управління не передбачено рішенням про утворення такого об'єднання;

8) рішення про визначення особи (осіб), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, – для громадського об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи.

Невід'ємною частиною протоколу установчих зборів громадського об'єднання є реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах, у якому обов'язково зазначаються відомості:

1) щодо фізичних осіб – прізвище, ім'я та по батькові особи, дата народження, а для іноземців та осіб без громадянства – також дані національного паспорта або документа, що його замінює. Дані про особу засвідчуються її особистим підписом;

2) щодо юридичних осіб – повне найменування, ідентифікаційний код, юридична адреса, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка уповноважена брати участь в установчих зборах. Ці дані засвідчуються підписом особи, уповноваженої брати участь в установчих зборах.

Відповідно до ст. 10 ч. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» (2012 р.) найменування громадського об'єднання визначається рішенням установчих зборів під час його утворення.

У цій же статті зазначено, що найменування громадського об'єднання складається з двох частин – загальної та власної назв. У загальній назві зазначається організаційно-правова форма громадського об'єднання («громадська організація», «громадська спілка»).

Власна назва громадського об'єднання не може містити:

1) найменування органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, складових найменувань цих органів (міністерство, агентство, служба, інспекція, комітет, адміністрація, прокуратура, суд);

2) власну назву громадського об'єднання, діяльність якого заборонена в судовому порядку (протягом трьох років після набрання відповідним рішенням суду законної сили);

3) інші позначення, використання яких обмежено законом.

Власна назва громадського об'єднання не може містити слова «державний», «комунальний» та похідні від них. Власна назва навчального закладу, установи чи організації у власній назві громадського об'єднання може використовуватися лише за згоди відповідного навчального закладу, установи чи організації.

Забороняється використання у власній назві громадського об'єднання історичних державних найменувань, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Власна назва громадського об'єднання: має містити інформацію про статус громадського об'єднання («дитяче», «молодіжне», «всеукраїнське») та інформацію про його вид («екологічне», «правозахисне» тощо); може містити ім'я (псевдонім) фізичної особи за умови попередньої письмової згоди цієї особи або її спадкоємців, засвідченої в установленому законом порядку, якщо інше не передбачено законом.

У ч. 1 ст. 11 відображені основні позиції Статуту громадського об'єднання:

1) найменування громадського об'єднання та за наявності – скорочене найменування;

2) мету (цілі) та напрями його діяльності;

3) порядок набуття і припинення членства (участі) у громадському об'єднанні, права та обов'язки його членів (учасників);

4) повноваження керівника, вищого органу управління, інших органів управління (далі – керівні органи) громадського об'єднання, порядок їх формування та зміни складу, термін повноважень, а також порядок визначення особи, уповноваженої представляти громадське об'єднання, та її заміни (для громадських об'єднань, що не мають статусу юридичної особи);

5) періодичність засідань і процедуру прийняття рішень керівними органами громадського об'єднання, у тому числі і при використанні засобів зв'язку;

6) порядок звітування керівних органів громадського об'єднання перед його членами (учасниками);

7) порядок оскарження рішень, дій, бездіяльності керівних органів громадського об'єднання та розгляду скарг;

8) джерела надходження і порядок використання коштів та іншого майна громадського об'єднання;

9) порядок створення, діяльності та припинення діяльності відокремлених підрозділів громадського об'єднання (у разі їх створення

громадським об'єднанням, яке має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи);

10) порядок внесення змін до статуту;

11) порядок прийняття рішення щодо саморозпуску або реорганізації громадського об'єднання, а також щодо використання його коштів та іншого майна, що залишилися після саморозпуску, – для громадського об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи.

У статуті можуть передбачатися і інші положення, які потрібні для успішного функціонування організації та не суперечать цьому Закону.

Для легалізації об'єднання є два способи – реєстрація та повідомлення. При реєстрації об'єднання громадян набуває статусу юридичної особи, при легалізації через повідомлення статус юридичної особи не набувається.

Для реєстрації громадського об'єднання протягом 60 днів з дня його утворення потрібно зібрати та подати до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцезнаходженням громадського об'єднання такі документи:

1) заява за встановленою формою (додаток Е);

2) примірник протоколу установчих зборів, оформленого з дотриманням вимог ч. 2, 5, 7 ст. 9 Закону України «Про громадські об'єднання»;

3) статут (у двох примірниках);

4) відомості про керівні органи громадського об'єднання із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові (за наявності), дати народження керівника, членів інших керівних органів, посади в керівних органах, контактного номера телефону та інших засобів зв'язку, а також зазначені відомості про особу (осіб), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, до яких додається письмова згода цієї особи, передбачена ч. 6 ст. 9 Закону України «Про громадські об'єднання», якщо така особа не брала участь в установчих зборах;

5) заповнена реєстраційна картка на проведення державної реєстрації юридичної особи.

По-друге, надіслати усі зібрані документи до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцем знаходження Вашої організації.

На підставі поданих документів протягом семи робочих днів з дня їх отримання приймається рішення про реєстрацію або відмову. За відсутності підстав для відмови у реєстрі громадського об'єднання уповноважений орган з питань реєстрації:

1) приймає рішення у формі наказу про реєстрацію громадського об'єднання;

2) вносить до Реєстру громадських об'єднань відомості про зареєстроване громадське об'єднання та забезпечує внесення цих відомостей про зареєстроване громадське об'єднання як юридичну особу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

3) видає керівнику або особі (особам), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців свідоцтво про реєстрацію громадського об'єднання як громадської організації чи громадської спілки установленого Кабінетом Міністрів України зразка та один примірник статуту з позначкою про реєстрацію.

При легалізації через повідомлення до реєстраційного органу згідно із ч. 2 ст. 16 збирає і відсилає такі документи:

1) заява;

2) примірник оригіналу або нотаріально засвідчена копія протоколу установчих зборів, оформленого з дотриманням вимог ч. 2, 4, 8 ст. 9 цього Закону;

3) відомості про засновників громадського об'єднання із зазначенням прізвища, імені, по батькові (за наявності), дати народження, адреси місця проживання, а якщо засновником є юридична особа приватного права, – її найменування, місце знаходження, ідентифікаційного коду;

4) відомості про особу (осіб), уповноважену представляти громадське об'єднання, із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові (за наявності), дати народження, контактного номера телефону та інших засобів зв'язку, до яких додається письмова згода цієї особи, передбачена ч. 6 ст. 9 цього Закону.

Якщо немає підстав, зазначених у п. 1 ч. 9 ст. 12 Закону України «Про громадські об'єднання», та відповідності поданих документів вимогам ст. 7 – 10 цього Закону, уповноважений орган з питань реєстрації протягом п'яти робочих днів з дня отримання документів, передбачених ч. 2 цієї статті, приймає рішення про прийняття письмового повідомлення та вносить відомості про громадське об'єднання до Реєстру громадських об'єднань. Копія рішення про прийняття письмового повідомлення надається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) засновникам

громадського об'єднання або особі (особам), уповноваженій представляти громадське об'єднання, не пізніше наступного дня після його прийняття.

Варто зауважити, що згідно зі ст. 23 громадське об'єднання зі статусом юридичної особи, створені ним юридичні особи (товариства, підприємства) зобов'язані вести бухгалтерський облік, фінансову та статистичну звітність, бути зареєстрованими в органах державної податкової служби і сплачувати до бюджету обов'язкові платежі відповідно до закону. Громадські об'єднання зі статусом юридичної особи мають право на фінансову підтримку за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів відповідно до закону і якщо таку підтримку знаходять, то зобов'язані подавати й оприлюднювати звіти про цільове використання цих коштів відповідно до закону.

Підсумовуючи зазначене вище можна стверджувати, що в Україні існує нормативно-правова база щодо створення та діяльності громадських організацій, що є позитивним кроком для розвитку громадянського суспільства у нашій державі.

Питання і завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте Статут для створення Вашої громадської організації.
2. Підготуйте Протокол установчих зборів для створення Вашої громадської організації.
3. Назвіть основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність і створення громадських організацій.

Тести для самоконтролю

1. Відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» громадська організація – це: 1) об'єднання яке виникло на основі спільних інтересів; 2) громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи.

2. Відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» громадська спілка – це: 1) об'єднання яке виникло на основі спільних інтересів; 2) громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи; 3) громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

3. Засновниками громадських організацій можуть бути громадяни України, громадяни інших держав, особи без громадянства які досягли: 1) 17 років; 2) 18 років; 3) 15 років.

4. Громадські об'єднання реєструються або повідомляють про своє утворення упродовж: 1) 60 днів з дня проведення установчих зборів; 2) семи днів з дня проведення установчих зборів; 3) п'яти днів з дня проведення установчих зборів.

5. Членами дитячих громадських організацій можуть бути особи віком: 1) від 14 до 35 років; 2) від 6 до 18 років.

6. Закон України «Про громадські об'єднання» прийнятий у: 1) 1990 р.; 2) 2001 р.; 3) 2012 році

7. Для реєстрації громадського об'єднання до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцезнаходженням громадського об'єднання такі документи: 1) заява за встановленою формою; 2) примірник протоколу установчих зборів; 3) статут (у двох примірниках); 4) відомості про керівні органи громадського об'єднання; 5) заповнена реєстраційна картка на проведення державної реєстрації юридичної особи.

8. Власна назва громадського об'єднання не може містити слова: 1) «державний»; 2) «комунальний»; 3) дитяче; 4) екологічне.

9. Рішення про реєстрацію громадського об'єднання або відмову приймається на підставі поданих документів протягом: 1) 3 днів з дня їх отримання; 2) 60 днів з дня їх отримання; 3) 7 робочих днів з дня їх отримання.

Джерела та література

1. Закону України «Про громадські об'єднання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

2. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 грудня 2012 р. № 1209 «Про реєстрацію символіки громадського об'єднання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1209-2012-%D0%BF>

4. Порядок реєстрації символіки громадського об'єднання від 19 грудня 2012 р. № 1209 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1209-2012-%D0%BF>

РОЗДІЛ 4

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДИТЯЧИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

4.1. Екологічні ігри вартівців (членів Екологічної варту) Ігри для дітей молодшого шкільного віку

Упізнай своє дерево

Грають: «провідник» та «відвідувач».

Реквізит: Хустки та галстуки для решти гравців.

«Провідник» підводить «відвідувача», у якого зав'язані очі, до невідомого дерева. «Відвідувач» ознайомлюється з деревом, торкаючись до стовбура, приношуючись до нього, намагаючись упізнати та запам'ятати його. Потім «провідник» повертає гравця на місце, той розв'язує хустинку (галстук) з очей і має підійти до «свого» дерева.

Знайти та порівняти

З кошика, у який покладено певні рослини або їх частини (листя, квіти, насіння), дитина бере будь-що, а потім шукає схоже зображення на малюнках, картках, табличках.

Варіанти: під зображеннями можуть бути хибні назви, які гравець мусить виправити.

Полювання сови

На початку ведучий пропонує дітям відгадати загадку:

Усю ніч літає, мишей добуває,

А як день настає, у дуплі засинає.

Після того, як загадку відгадали, ведучий розповідає дітям про сов: «Ці птахи вдень сплять, а вночі полюють на мишей, жаб, комах. У сов гострий слух і зір, м'яке оперення, тому вони літають безшумно. Здобич сови схоплюють лапами з великими кігтями. Соби – корисні птахи, їх треба охороняти». Після бесіди ведучий пропонує гру «Полювання сови».

За сигналом ведучого: «Усе оживає, день настає» – діти вільно бігають, зображаючи мишок, жабок, жуків. За сигналом: «Усе завмирає, ніч наступає, сова вилітає на полювання» – діти завмирають у різних позах. Гравець-«сова» шукає, хто ворухнеться, і забирає до себе у дупло. Гра знову поновлюється і так триває доти, доки не залишається один гравець – переможець.

Зауваження: поки триває «день», «сова» спить – заплющує очі й не рухається. А коли починається «ніч» – «сова» безшумно «літає» (імітуючи політ руками).

Знайди свій дім

Кожен отримує назву певної рослини чи тварини різних природних ареалів (лісу, поля, луків, водойми тощо, які притаманні Україні). Декілька дітей, що стоять на відстані 10–12 м від усіх гравців і за декілька метрів одне від одного, за командою ведучого показують назви цих угруповань, а гравці, що стоять у ряд, наввипередки біжать туди (до тієї дитини), де їхня рослина чи тварина трапляється у природі. Виграє та команда, яка першою збереться і візьметься за руки. При повторі гри гравцям видають нові назви рослин і тварин.

Зауваження: кількість гравців у командах має бути однаковою. Під час визначення команди переможця береться до уваги не лише швидкість виконання командами завдання, а й безпомилкові дії гравців.

Добре чи погано

Діти стоять навколо ведучого на відстані близько 10 кроків. Вони уважно слухають і виконують прохання ведучого, який зауважує, що гравці мають бути відвертими, щирими і самокритичними. Зрештою, це лише гра і ніхто не засуджуватиме їхні вчинки. Ведучий, не поспішаючи, зачитує твердження, і залежно від відповіді, діти роблять крок уперед чи назад. Таким чином, до ведучого найближче підійдуть лише ті гравці, учинки яких щодо природи правильні й не шкодять довкіллю.

Твердження:

- Знайшовши у кишені непотрібний папірець, ти не кидаєш його на землю (крок уперед).
- Підготовуєш птахів узимку (крок уперед).
- Полюблюєш збирати букети дикорослих квітів (крок назад).
- Перебуваючи на природі, ходиш стежками тихо й обережно (крок уперед).
- Розвішуєш штучні гнізда для птахів навесні (крок уперед).
- Знайшовши пташеня, яке ще погано літає, забираєш його додому (крок назад).
- Не кидаєш сміття у водойми і в лісі (крок уперед).
- Залишаєш у лісі не до кінця згасле вогнище (крок назад),
- Весною саджаєш живці дерев (крок уперед).

- Полюбляєш слухати спів птахів (крок уперед).
- Навесні ти не береш свого собаку із собою в ліс (крок уперед).
- Полюбляєш улітку ловити метеликів, жуків та інших комах (крок назад).
- У лісі неїстівні гриби ти збиваєш ногами (крок назад).
- Завжди закриваєш водопровідні крани так, щоб вода не бігла (крок уперед).
- Тобі, можливо, не подобаються жаби та змії, але ти їх не вбиваєш (крок уперед).
- Ти ставишся з повагою й обережно до всіх рослин і тварин (крок уперед).

Зауваження: після гри ведучий має пояснити, чому погані ті вчинки, коли окремі гравці робили крок назад.

Жива і нежива природа

Ведучий називає об'єкти природи. Коли діти чують назву об'єкта живої природи, вони мають плеснути в долоні. А коли чують предмет неживої природи, – не плескати в долоні. Наприклад, джміль, земля, місяць, метелик, горобець, глина, кролик, пісок, лелека, камінь, бджола.

Зауваження: ведучий може змінювати тему завдань, наприклад, «Свійські та дикі тварини», «Зима та літо», «Рослини лісу й степу» тощо.

4.2. Ігри кроківців (членів КРОКСу)

Школа

Усі запитання взято з різних шкільних підручників.

1. З якої мови походить слово «боцман»?
2. Хімічна назва карболки.
3. Назва науки, яка вивчає клітину.
4. Другий за величиною океан на Землі.
5. «У скільки разів виграємо в силі, настільки ж програємо у відстані» – це золоте правило...

Відповіді. 1. З голландської. 2. Фенол. 3. Цитологія. 4. Атлантичний. 5. Механіки.

Мистецтво

Перед тим, як упродовж другого року навчання ви ознайомите гуртківців із тим, як розуміти літературу та мистецтво, пропонуємо перший рік працювати над тим, щоб запам'ятати прізвища авторів творів.

1. Детективний роман «Визит к минотавру».
2. Роман у новелах «Королі і капуста».
3. Роман «Клекотіла Україна».
4. Казка «Бридке каченя».
5. Меса сі-мінор.
6. Картина «Дождь в дубовом лесу».
7. Скульптура «Ромео і Джульєтта».
8. Опера «Війна і мир».
9. Балет «Дон Кіхот».
10. Режисер кінострічки «Олександр Невський».

Відповіді: 1. Брати Вайнери. 2. О. Генрі. 3. П. Панч.
4. Г.-К. Андерсен. 5. Й.-С. Бах. 6. І. Шишкін. 7. Роден. 8. С. Прокоф'єв.
9. Мінкус. 10. С. Ейзенштейн.

Ділова людина

Один із можливих способів: ви даєте визначення терміна, а гуртківці називають (пишуть) сам термін. Але для однозначності відповіді перед визначенням ми даємо всі букви терміна, написані безладно. Інакше можна заплутатися у визначеннях, скажімо, брокера, дилера та маклера. Та й дітям простіше, якщо мають підказки.

1. БОЛІ. Особи, які в кулуарах впливають на членів уряду для проведення своїх інтересів (лобі).
2. ААВВЕІДЬЛЯЦ. Офіційне зниження курсу валюти щодо іноземних валют (девальвація).
3. ЕЕЗІНПРТЯ. Вимога, скарга, позов (претензія).
4. ІКСФ. Державна каса (риск).
5. АВІНІНОЯЦ. Нова технологія, яка є результатом науково-технічного прогресу (інновація).

Відповіді. 1. Лобі. 2. Девальвація. 3. Претензія. 4. Фіск. 5. Інновація.

Пам'ять

1. Слухова пам'ять розвивається і досліджується так: максимально швидко читаються 10 (при потребі – більше) літер у вигляді початкових літер слів, здебільшого – імен, скажімо:

1. Є (Єгор). 2. Ф (Федір). 3. У (Уляна). 4. З (Зінаїда). 5. Ч (Чеслав).
6. Г (Григорій). 7. Б (Борис). 8. Л (Любов). 9. П (Петро). 10. Я (Ярослав).

Гуртківці слухають. Після того, як назвали усі літери, кажете: «усе», потім вони починають писати літери (не слова!), намагаючись дотримуватися того самого порядку запису. Кращим вважається той, хто написав правильно більше літер.

2. Дослідження зорової пам'яті.

Перший варіант: ви вирізаєте з картону різного кольору і величини трикутники, круги, прямокутники, ромби, по 6 – 7 одиниць кожної фігури. Безладно перемішуєте, потім максимально швидко показуєте їх у тому порядку, у якому вони випадатимуть (скажімо: трикутник, круг, трикутник, прямокутник, круг, ромб, ромб, ...). Причому показуєте не всі 24–28 виготовлених фігур, а лише наперед визначену кількість, скажімо, 15. Учні дивляться, нічого не записують, а після перегляду кажуть, скільки і яких фігур продемонстровано.

Якість оцінюємо за сумою помилок за всі фігури, а саме: якщо Володя стверджує, що покано 4 трикутники, 2 круги, 3 ромби, 6 прямокутників, а насправді кількість була іншою: 3, 2, 5, 3, то сума його помилок 6 (1 помилка за трикутники, 0 – за круги, 2 – за ромби, 3 – за прямокутники). Чим менша сума помилок, тим краще.

Практична порада: щоб забезпечити незалежність відповідей гуртківців, доцільно, щоб вони писали свої відповіді на аркуш, кожен на свій, де уже записано назви фігур і пропущено місце, щоб вказувати загальну кількість:

Круги –

Трикутники –

Ромби –

Прямокутники –

Рівновага

Стопи ніг розташовані на одній лінії, права – перед лівою. Руки – на поясі. Хто довше простоїть: а) з розплющеними очима: б) із заплющеними (зав'язаними) очима.

Спостережливість

Стандартні завдання на кшталт «Знайди певну кількість розбіжностей у двох схожих малюнках», які друкуються у книгах, газетах.

Моделювання

Чим може слугувати металевий кімнатний карниз для радіоприймача? *Відповідь. Антенною (якщо їх з'єднати дротом).*

Кмітливість

Для початку можете пропонувати такі прості завдання: повідомляєте, зі скількох літер складається слово-відповідь і даєте його нетрадиційне, гумористичне визначення. Хто перший угадає, про що йдеться?

1. Річки-плазуни в Україні.

2. Жуйний тип магнітної касети.
3. Ля-ля-...
4. Перша половина гори.
5. Не те.
6. Слово в центрі сміху.
7. Автомобільний вид руху.
8. Перед після.

Відповіді: 1. Вуж. 2. МК. 3. Фа. 4. Го. 5. Це. 6. Мі. 7. Юз. 8. До.

Практичні навички

Дівчата. За хвилину обчистити картоплину масою 100 ± 5 грамів так, щоб залишилося якомога менше лушпайок. Масу лушпайок треба визначати за допомогою терезів.

Хлопці. Забити п'ять цвяхів завдовжки 60 мм (по черзі, один за одним) молотком у спеціальний брус. Відразу домовтеся, що: 1) голівки цвяхів не мають виступати над рівнем бруса; 2) завдання тим гірше виконано, чим більше цвяхів зігнулися.

Столиці

Вивчити столиці понад двохсот країн світу – не таке вже й складне завдання. А як оцінити якість знань? А швидкість мислення, згадування? А хто буде арбітром?

Тут ми використовуємо механічного суддю – ...гумову резинку, завдовжки метрів 6–8, зв'язану в кільце.

Гуртківці, 15–20 осіб, одночасно стають по колу зовні обличчям так, щоб кожний більш-менш рівномірно розтягував ступнями «суддю» – резинку.

А тепер називаємо якусь географічну назву, скажімо – Женева. Якщо гуртківець вважає, що це столиця якоїсь країни, має якомога швидше вискочити з резинки за межі кола. Якщо це не столиця, як описано, то він має стояти. Вибуває той, хто вистрибнув останнім, почувши назву столиці (до нього найближче розміщуватиметься резинка) і всі ті, хто вистрибнув, коли названо не столицю. Далі граємо з вибуванням доти, доки не залишиться один учасник.

Наводимо можливий перелік термінів (столиці, тобто слова, на які треба вистрибувати, виділені великим шрифтом. Усі інші слова, на які треба стояти, ніяк не виділені): Антверпен, Гаага, Роттердам, Франкфурт, МАДРИД, Лозанна, РИМ, Канари, Фудзіяма, РЕЙК'ЯВІК, Осака, Джидда, Коста-Ріка, ДОХА, Сейшели, Марсель, Сенегал, Сідней, КАБУЛ, Фіорентина, Ріо-де-Жанейро, ДЖІБУТІ МАСЕРУ,

ХОНІАРА, Ямайка, Марокко, Саппоро, Куба, ХАРТУМ, КІНГСТОН, Гренада.

До речі, таку форму оцінювання, як резинка, можна використуватись й у багатьох інших завданнях: географічних, і зовсім не пов'язаних із географією.

4.3. Пластові ігри

ІГРИ ДЛЯ ЗНАЙОМСТВА

Алфавіт (курінь, гурток)

Тривалість гри: 20 хв.

Кожен юнак голосно і чітко називає своє ім'я. Після цього потрібно стати у лаву за іменами по алфавіту. При цьому не можна розмовляти, малювати у повітрі.

Обмежте юнаків часом. Наприкінці нехай усі назвуться.

Якщо виявляться помилки, гру повторіть.

Павутина (гурток, курінь)

Тривалість гри: 20 хв.

Реквізит: клубок ниток.

Усі сидять колом. Візьміть клубок і почніть гру. Ви представляєтеся юнакам: «Мене звати..., і я дуже люблю...» Затисніть вільний кінець нитки в руці, а клубок перекиньте юнакові, який сидить навпроти. Наступний гравець також представляється, бере нитку в руки, а клубок знову перекидає наступному гравцеві.

Таким чином клубок передаватиметься доти, доки всі не стануть частиною однієї великої павутини. Далі ви можете поговорити з юнаками про те, що може сприяти згуртованості вашого табору. Запитайте їх: «Чому, на вашу думку, ми створили таку павутину?»

Після цього павутину потрібно розплутати. Для цього юнаки повертають клубок попереднім гравцям, називаючи їх на ім'я. Так триває доти, доки весь клубок буде змотано.

ІГРИ НА КОМУНІКАЦІЮ

Робота в команді (гурток, курінь)

Тривалість гри: 10 хв.

Реквізит: декілька повітряних кульок.

Поділіть юнаків на команди по троє – четверо. Команди беруться за руки. Кожна отримує повітряну кульку.

Завдання: утримати кульку в повітрі без допомоги рук.

Дайте юнакам трохи часу на тренування. Після свистка називайте ту частину тіла, за допомогою якої учасники мають утримувати кульку. Через 15–20 сек. ви називаєте іншу частину тіла (голова, коліно, лікоть, ніс, ліве плече, права нога тощо).

Далі можна ускладнити завдання, наприклад: «Голова і лікоть». Це означає, що юнаки мають спочатку втримувати кулю головою, а далі – ліктем.

Наприкінці гри скомандуйте: «Утримайте кулю, не використовуючи при цьому ніяких частин тіла!» Доки гравці зметикують, що це можна зробити, тільки дмухаючи на кульку, в усіх вона, певне, упаде на землю і гра сама собою завершиться.

Скуті одним ланцюгом (гурток, міжгуртковий змаг)

Тривалість гри: 20 хв.

Реквізит: ставши у ряд так, щоб торкалися щиколотки, юнаки мають пройти зазначену відстань.

Виділіть юнакам хоча б 15 хв. на підготовку.

Інколи гравці вирішують завдання так: два гравці починають крокувати, синхронізуючи свою ходу. Коли у них починає виходити, до них приєднується третій і вони крокують уже втрійох, далі вчотирьох і так доти, доки вся команда не зможе йти синхронно.

Не розповідайте про цей метод відразу – дайте можливість юнакам самостійно знайти розв'язку. Наприкінці підбийте підсумки: саме після подібних ігор у юнаків виникає розуміння специфіки роботи у команді.

М'яч по колу (гурток)

Тривалість гри: 20 хв.

Реквізит: невеликий м'яч.

Гра приносить учасникам масу задоволення, вчить працювати у команді.

Юнаки сидять на підлозі в тісному колі. Ноги витягнуті до середини кола, руки за спиною опираються об підлогу. П'яти і руки під час гри від підлоги не відриваються.

Один з учасників тримає м'яч на колінах. Мета гри полягає у тому, щоб, не допомагаючи собі руками, передати м'яч по колу. Коли м'ячик зробить декілька кіл, можна ввести додаткові правила.

– Кожен може вигукнути: «Зміна напрямку!» Це означає, що м'яч слід передавати в іншому напрямку.

– Кожен може вплинути на швидкість гри, вигукнувши: «Повільніше!» або «Швидше!»

Коли юнаки успішно справлятимуться з одним м'ячем, можна ввести у гру іще один.

Коли юнакам вдасться контролювати два м'ячі, внесіть у гру веселу плутанину, запропонувавши передавати м'ячі в різних напрямках.

ІГРИ КОМАНДНІ

Невелика мандрівка (гурток)

Тривалість гри: 30 хв.

Скажіть приблизно таке: «На вас чекає невелика подорож. Заплющте очі. Один із вас буде у нашій мандрівці гідом. Лише у нього очі будуть відкритими».

Юнаки вишиковуються. Першим стає гід. Гравці заплющують очі і кладуть руки на плечі один одному (можна класти руки не на плечі, а на пояс).

Подорож триватиме 15 хв. Завдання гіда – зробити подорож якомога цікавішою. Він уголос описує юнакам уявні місця, через які пролягає їхній маршрут, застерігає від уявних небезпек. Гід говорить, як потрібно поводитися на уявній місцевості – іти навшпиньки, повзти на животі, стрибати через перешкоди тощо. Якщо гід веде гурток пустелею, він може говорити, наприклад, таке: «Вам важко переставляти ноги в гарячому піску... Починається піщана буря, оберніться ліворуч, щоб вітер не віяв вам в обличчя... Піщана буря посилюється... Станьте і щільно притуліться одине до одного. Тримайте руки перед обличчям, щоб пісок не потрапив у рот та ніс...»

Усі слухають гіда і виконують його вказівки, якомога реальніше уявляючи собі всі події.

Квадрат, що обертається (курінь)

Тривалість гри: 20 хв.

Гра динамічна і вимагає від учасників швидко реагувати й уміння працювати спільно.

Юнаки мають утворити квадрат, кожна зі сторін якого має складатися з однакової кількості учасників. Гравці стоять пліч-о-пліч, обличчям усередину квадрата. Виховник – у центрі квадрата і дивиться на одну з його сторін.

Кожна сторона квадрата – окрема команда.

Учасники мають запам'ятати, хто стоїть ліворуч і праворуч. Щоб запам'ятати, дається 15 сек. Далі команди мають запам'ятати, у якій позиції вони стоять щодо виховника.

Виховник у центрі квадрата обертається навколо своєї осі й дивиться тепер уже на іншу сторону квадрата. При цьому він вимовляє слова: «Квадрат обертається». Це означає, що кожна команда має стати так, щоб перебувати в тій самій позиції щодо ведучого, що й раніше. Тобто команда, яка стояла за його спиною,

знову має стояти позаду нього. Більше того, кожна команда має стати в тій самій послідовності, що й на початку гри. Кожен учасник має знову стати між двома своїми сусідами.

Якщо команда стала на своє місце і юнаки правильно вишикувалися, то повинні взятися за руки й підняти їх догори.

Коли всі команди стали на місця, виховник знову обертається навколо своєї осі й дивиться в іншому напрямку. Усе повторюється. Проведіть 6–10 турів, постійно прискорюючи темп гри.

Караван (гурток, курінь)

Тривалість гри: 15 хв.

Реквізит: повітряні кульки.

Приготуйте для кожного гравця повітряну кульку і спорудіть на галявині смугу перешкод. Із палиць побудуйте міст. Перешкода заввишки – 1,3 м. Складені певним чином колоди будуть «скелями». Можна придумати й інші перешкоди, наприклад, поставити палиці на відстані близько 1 м одна від одної, щоб гравці могли обходити їх.

Кожен надуває свою кульку. Далі гравці стають один за одним, тримаючи кулю між своїм животом і спиною того, хто стоїть попереду (без допомоги рук). Щоб ускладнити гру, поставте умову: гравці не можуть торкатися один одного, контакт можливий лише через кулі. Коли всі стали на свої місця, «караван» починає рухатися смугою перешкод. Учасники тренують злагодженість і синхронність рухів, правильний тиск на кулі і, можливо, розробляють певні особисті сигнали й умовні знаки.

Перш ніж «караван» вирушить долати перешкоди, юнаки самі встановлюють правила, якщо куля впаде на підлогу:

– Чи потрібно починати шлях спочатку?

– Куди мають стати ті гравці, у яких куля впала, – на початок чи в кінець ряду?

4.4. Приклади застосування методики колективних творчих справ (КТС)

Пізнавальні справи

Турнір знавців – пізнавальна справа-огляд, яку проводять декілька колективів, кожен з яких по черзі організує творче змагання (свій тур) між іншими учасниками.

Турнір знавців можна проводити у класі (між ланками, бригадами) або між класними колективами, а також між зведеними

командами старших і молодших груп. Кількість турів дорівнює кількості колективів, що беруть участь в турнірі (не більше 3–5).

Кожен колектив є організатором одного з турів (проводить змагання між усіма іншими колективами), а в інших турах виступає як рядовий учасник змагань. Турнір знавців може проводитися за одним профілем або бути комплексним, коли кожен тур змагань має свій профіль.

Наприклад, турнір знавців за участю чотирьох колективів може складатися з таких турів-змагань:

- знавців математики;
- знавців музики;
- знавців рідного краю;
- знавців медицини.

У змаганнях увесь колектив може брати участь або, висуваючи зі свого складу команду знавців. Головними провідними можуть бути двоє-троє дорослих або дорослий разом з одним-двома старшими школярами.

Підготовка до турніру знавців. Головні провідники скликають загальний збір-старт колективів, які бажають брати участь в турнірі. Учасники розсаджуються по колу. Обирається рада справи – штаб турніру, куди входять представники кожного колективу (командири, штурмани, застрільники та ін.) і головні ведучі. Потім загальний збір вирішує, яким способом обиратимуть профілі (а при однопрофільних турнірах – види) творчих змагань: кожен колектив водночас з іншим порадиться (5–7 хвилин) і придумав той профіль (вид), за яким буде проводити свій тур змагань між іншими колективами, чи спочатку всі колективи порадяться і запропонують можливі профілі (види) змагань.

Далі спільно (або на летючці штабу) відбиратимуться (за кількістю колективів) найвдаліші за бажанням чи за жеребкуванням розподілені між учасниками. Після того, як профілі (види) придумано й оголошено (або розподілено), кожен колектив знову радиться (15–20 хвилин) і вирішує, як він вестиме свій тур змагань: які творчі завдання повідомить усіх заздалегідь для попередньої підготовки, які оголосить тільки на самому турнірі, хто і як буде давати завдання й оцінювати виконання.

Для того, щоб зробити організацію змагань цікавішою, колектив може придумати собі загальну організаторську роль відповідно до профілю (виду) змагання («приймальна комісія», «вчена рада», «журі

фестивалю» тощо), а кожен член цього колективу вибирає для себе і свою особисту роль, може придумати псевдонім, професію, звання тощо.

На закінчення загального збору, після того, як оголосять завдання й дату проведення турніру, створюються команди знавців для тих турів, у яких колективи змагатимуться не цілком, а їхні представники. Після загального збору-старту кожний колектив готується (увесь і по командах) до виконання завдань, оголошених попередньо, до проведення свого туру змагань, придумує і готує призи для переможців.

Поради організаторам. Завдання доцільно підбирати творчого характеру (наприклад, написати коротке оповідання або нарис, виконати сценку, провести репортаж тощо). Щоб турнір не затягнувся, можна заздалегідь установити максимальний час для проведення кожного туру, скажімо, не більше 15–20 хвилин. Після того, як проведено всі тури змагання, потрібно дати час (15–20 хвилин), щоб кожен колектив міг підвести підсумки свого туру, тобто того змагання, яке організував цей колектив, і підготувати оцінки відповідно до прийнятої ролі.

Наприклад, «державна комісія» вручає командам диплом про закінчення інституту, «журі фестивалю» – призи або грамоти тощо. На закінчення турніру головні провідники надають по черзі слово кожному з колективів, які й оголошують підсумки свого туру змагань.

Спортивні справи

Спортивні справи: весела спартакіада, спартакіада народних ігор, «Таємниця» («Слідопити») тощо.

Найважливіша з виховних можливостей спортивних КТД полягає у розвитку у вихованців громадянського ставлення до спортивно-оздоровчого аспекту життя, до фізичної культури, до себе як до здорових загартованих громадян суспільства, готових до праці й оборони. Спортивні КТД допомагають виробити швидкість, спритність, витривалість, наполегливість, сміливість і мужність, колективізм і дисциплінованість. Зміцнення цих якостей, залучення до фізичної культури відбувається разом із суспільно-політичним і розумовим (зміст справ), моральним (взаємовідносини учасників) і художньо-естетичним (оформлення, характер дій) розвитком. Наприклад: весела спартакіада – декілька коротких спортивних змагань, об'єднаних у формі творчої гри. Весела спартакіада прищеплює інтерес до спорту, розвиває спритність, винахідливість, влучність,

уміння співвідносити свої дії з діями інших, орієнтуватися в ситуації і швидко приймати потрібні рішення.

Така КТД – хороший спосіб підняття тону життя колективу, згуртування хлопчиків і дівчаток, старших і молодших, дітей і дорослих.

Основні типи змагань:

1. Комбінована естафета (за участю команди, розділеної по окремих етапах).

2. Загальнокомандні виступи:

– виконання одного або декількох завдань кожним членом команди по черзі;

– виконання одного або декількох завдань (попередньо) всією командою.

3. Змагання представників команд: групові та індивідуальні поєдинки (наприклад, капітанів команд).

У спартакіаді можуть брати участь дві або більше команд, причому в окремих видах змагань команди можуть виступати або одночасно, або по черзі, або, якщо беруть участь 4 і більше команд, попарно, за олімпійською системою (хто програв – вибувають зі змагань, а переможці беруть участь в наступному турі).

Будь-яка весела спартакіада відрізняється ігровим характером кожного виду змагань, може містити елементи ексцентрики, буфонади, потрібно також використовувати можливості, які становлять для таких змагань умови наявної пори року. Наприклад, літня спартакіада – літні умови (зелений луг, вода, ліс).

Приблизний сценарій веселої спартакіади.

1. Розподіл на команди.

2. Робота у командах: вибір капітана, придумування назви команди, девізу, гімну, привітання, виготовлення форми (атрибутів) відповідно до назви.

3. Відкриття спартакіади: вихід, рапорти, парад команд, привітання суддів, підняття прапора, повідомлення порядку змагань.

4. Тренування по командах.

5. Змагання команд.

5. Фінал: нагородження команд (у тому числі і жартівливими призами), виступ команд і суддів, спускання прапора, спільна пісня, вихід кожної команди з піснею.

Тренування до змагань можна проводити й до відкриття спартакіади – після оформлення команд. Тоді суддівська колегія

оголошує заздалегідь види змагань, причому тренування може тривати довго, для відпрацювання кожного завдання-вправи.

Зразкові види змагань (для усіх пір року).

1. Комбінована естафета «Руки – ноги – голова» із приблизно такими етапами: «тачка» (один ходить на руках, інший тримає його за ноги); «страус» (біжать удвох так, що голова одного розташована під пахвою в іншого); «черепаха» (біг на четвереньках, спиною до землі); «триніжка» (біжать удвох так, що права нога одного була пов'язана з лівого ногою іншого) і т. п.

2. «Слалом». Команди з рівною кількістю учасників шикуються біля підніжжя пагорба в колону по одному. За сигналом судді команди піднімаються на гору, огинають кожна свій контрольний пост (прапорець), збігають з гори і вишиковуються перед стартовою позначкою в колону так, щоб той, хто прийшов першим, виявився ззаду, а той, хто прийшов останнім – попереду колони, піднявши руку.

3. «Змійка». Команди шикуються перед стартовою рисою в колону по одному. За командою ведучого учасники присідають, кладуть руки на плечі один одному і гусячим кроком проходять між поставленими полінами (палицями або камінням), огинаючи їх, як при слаломі. Дійшовши до протилежної лінії, «змійка» повертає і знову проходить дистанцію, огинаючи перешкоди. Час проходження командою всього маршруту визначається за останнім учасником, який перетнув лінію старту – фінішу.

4. Перетягування каната. Змагання команд з перетягування каната проводиться на майданчику завдовжки 15–20 м, розділеною поперек на рівні частини нейтральною лінією. Команди «супротивників» шикуються в колони один проти одного, причому учасники, які очолюють колони, стають уприутул до нейтральної лінії, не наступаючи на неї. Команди тримають канат так, щоб його середина, зазначена червоною тасьмою, перебувала точно над цією лінією, і за сигналом судді починають тягнути канат, прагнучи, щоб найближчий до лінії учасник команди «супротивника» переступив через неї. *Забороняється:* подавати сигнали, які координують дії учасників своєї команди; перехоплювати канат руками за тасьму на боці супротивника. У перетягуванні каната, як і в усякому командному змаганні, допомагають узгодженість, одночасність дій, фізичний розвиток і воля учасників команди до перемоги.

5. Штурм і боротьба за прапор. Прапор встановлюють на видному місці, найкраще – на пагорбі. Залежно від кількості учасників і пересіченості місцевості визначається зона захисту прапора, обнесена навколо лінією. Тут розташовується команда, мета якої в тому, щоб не допустити переміщення прапора зі своєї зони. Команда, розташована поза лінією (наприклад, біля підніжжя пагорба), за сигналом судді прагне в найкоротший відрізок часу винести прапор за межу зони захисту.

У цій грі треба зуміти намітити найбільш підходящий план дій, організувати чітко і швидко керівництво своєю командою, проявити гнучкість і оперативність, прагнучи передбачити і попередити дії «противника», вносячи зміни в намічений раніше план дій.

Гра дає змогу виявити найбільш ініціативних, здатних до керівництва учнів, підкреслює значення організованості й уміння швидко орієнтуватися в обставинах.

6. Стрілянина по мішенях. Проводиться в будь-яку пору року, причому як знаряддя можна використовувати м'ячі, шишки, сніжки тощо, а мішені краще робити «лиходійськими». Порядок стрільби також можна використовувати різний: або кожен член команди стріляє по черзі, або команда стріляє залпом, або стріляють лише снайпери. Стріляють з положення стоячи, лежачи, з коліна та ін.

Джерела та література

1. Ігри та ігрове середовище // Шкільний світ. – 2007. – № 23 – 24 (391–392). – С. 4 – 7.

2. Охрімчук Р. Дитячі обднання України / Р. Охрімчук, А. Зайченко, Л. Шелестова // Шкільний світ. – 2004. – черв. (№ 21–23). – 128 с.

3. Технологія колективної творчої діяльності (КТД) [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://teacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja/tekhnologija_kolektivnoji_tvorchoji_dijalnosti_ktd/63-1-0-5898

Розділ 5

ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ ЩОДО СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДИТЯЧИХ І МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

5.1. Закон України № 4572-VI від 22.03.2012 «Про громадські об'єднання»

(зі змінами та доповненнями – поточна редакція від 26. 05. 2015 р.)

Цей Закон визначає правові та організаційні засади реалізації права на свободу об'єднання, гарантованого Конституцією України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань.

Розділ I. Загальні засади

Стаття 1. Поняття громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

2. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка.

3. Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи.

4. Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

5. Громадське об'єднання може здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи або без такого статусу. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи є непідприємницьким товариством, основною метою якого не є одержання прибутку.

Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань в Україні.

2. Дія цього Закону не поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення:

1) політичних партій;

2) релігійних організацій;

3) непідприємницьких товариств, що утворюються актами органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

4) асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань;

5) саморегулювальних організацій, організацій, які здійснюють професійне самоврядування;

6) непідприємницьких товариств (які не є громадськими об'єднаннями), утворених на підставі інших законів.

3. Особливості регулювання суспільних відносин у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення окремих видів громадських об'єднань можуть визначатися іншими законами.

4. Неурядові організації інших держав, міжнародні неурядові організації (далі – іноземні неурядові організації) діють на території України відповідно до цього та інших законів України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 3. Принципи утворення і діяльності громадських об'єднань

1. Громадські об'єднання утворюються і діють на принципах:

1) добровільності;

2) самоврядності;

3) вільного вибору території діяльності;

4) рівності перед законом;

5) відсутності майнового інтересу їх членів (учасників);

6) прозорості, відкритості та публічності.

2. Добровільність передбачає право особи на вільну участь або неучасть у громадському об'єднанні, у тому числі в його утворенні, вступі в таке об'єднання або припиненні членства (участі) в ньому.

3. Самоврядність передбачає право членів (учасників) громадського об'єднання самостійно здійснювати управління діяльністю громадського об'єднання відповідно до його мети (цілей), визначати напрями діяльності, а також невтручання органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в діяльність громадського об'єднання, крім випадків, визначених законом.

{Зміни до частини третьої статті 3 див. в Законі № 5026-VI від 22.06.2012}

4. Вільний вибір території діяльності передбачає право громадських об'єднань самостійно визначати територію своєї діяльності, крім випадків, визначених законом.

5. Рівність перед законом передбачає, що громадські об'єднання є рівними у своїх правах та обов'язках відповідно до закону з урахуванням організаційно-правової форми, виду та/або статусу такого об'єднання.

6. Відсутність майнового інтересу передбачає, що члени (учасники) громадського об'єднання не мають права на частку майна громадського об'єднання та не відповідають за його зобов'язаннями. Доходи або майно (активи) громадського об'єднання не підлягають розподілу між його членами (учасниками) і не можуть використовуватися для вигоди будь-якого окремого члена (учасника) громадського об'єднання, його посадових осіб (крім оплати їх праці та відрахувань на соціальні заходи).

7. Прозорість, відкритість передбачає право всіх членів (учасників) громадського об'єднання мати вільний доступ до інформації про його діяльність, у тому числі про прийняті громадським об'єднанням рішення та здійснені заходи, а також обов'язок громадського об'єднання забезпечувати такий доступ. Публічність означає, що громадські об'єднання інформують громадськість про свої мету (цілі) та діяльність.

Стаття 4. Обмеження щодо утворення і діяльності громадських об'єднань

1. Утворення і діяльність громадських об'єднань, мета (цілі) або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки, забороняються.

2. Громадські об'єднання не можуть мати воєнізованих формувань.

3. Інші обмеження права на свободу об'єднання, у тому числі на утворення і діяльність громадських об'єднань, можуть бути встановлені виключно законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

4. Громадським об'єднанням не можуть надаватися владні повноваження, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 5. Гарантії права на свободу об'єднання

1. Ніхто не може бути примушений до вступу у будь-яке громадське об'єднання. Належність чи неналежність до громадського об'єднання не може бути підставою для обмеження прав і свобод особи або для надання їй органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування будь-яких пільг і переваг.

2. Кожна особа має право добровільно у будь-який час у порядку, встановленому статутом, припинити членство (участь) у громадському об'єднанні.

3. Вимога про зазначення відомостей щодо членства (участі) особи у громадському об'єднанні, якщо така вимога не пов'язана з реалізацією особою своїх прав як особи, яка має право представляти громадське об'єднання, або члена (учасника) громадського об'єднання, не допускається, крім випадків, визначених законом.

Стаття 6. Спільна реалізація громадськими об'єднаннями своєї мети (цілей)

1. Громадські об'єднання мають право реалізовувати свою мету (цілі) шляхом укладення між собою на добровільних засадах угод про співробітництво та/або взаємодопомогу, утворення відповідно до цього Закону громадських спілок, а також в інший спосіб, не заборонений законом.

2. Громадські об'єднання можуть здійснювати співробітництво з іноземними неурядовими організаціями та міжнародними урядовими організаціями з дотриманням законів України та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Розділ II. Утворення та реєстрація громадського об'єднання

Стаття 7. Засновники громадського об'єднання

1. Засновниками громадської організації можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, які досягли 18 років, а молодіжної та дитячої громадської організації – 14 років.

2. Засновниками громадської спілки можуть бути юридичні особи приватного права, у тому числі громадські об'єднання зі статусом юридичної особи. Засновниками громадської спілки не можуть бути політичні партії, а також юридичні особи, щодо яких прийнято

рішення щодо їх припинення або які перебувають у процесі припинення.

3. Кількість засновників громадського об'єднання не може бути меншою, ніж дві особи.

4. Засновниками громадської спілки не можуть бути юридичні особи приватного права, єдиним засновником яких є одна і та сама особа.

5. Засновником громадської спілки не може бути юридична особа приватного права, якщо засновник (власник істотної участі) цієї юридичної особи внесений до переліку осіб, пов'язаних зі здійсненням терористичної діяльності, або щодо яких застосовано міжнародні санкції.

6. Засновником громадської організації не може бути особа, яку визнано судом недієздатною.

7. Повноваження засновника громадського об'єднання закінчуються після прийняття рішення про реєстрацію або прийняття повідомлення про утворення громадського об'єднання в установленому цим Законом порядку.

Примітка. Під істотною участю у цьому Законі слід розуміти пряме та опосередковане, самостійне або спільно з іншими особами володіння 10 і більше відсотками статутного (складеного) капіталу або голосів за придбаними акціями (частками) юридичної особи або незалежно від формального володіння можливість значного впливу на управління чи діяльність юридичної особи.

Стаття 8. Члени (учасники) громадського об'єднання

1. Членами (учасниками) громадської організації, крім молодіжної та дитячої, можуть бути особи, визначені частиною першою статті 7 цього Закону, які досягли 14 років. Вік членів молодіжної, дитячої організації визначається її статутом у межах, встановлених законом.

2. Членами (учасниками) громадської спілки можуть бути юридичні особи приватного права, у тому числі громадські об'єднання зі статусом юридичної особи, фізичні особи, які досягли 18 років та не визнані судом недієздатними.

Стаття 9. Утворення громадського об'єднання

1. Утворення громадського об'єднання здійснюється на установчих зборах його засновників та оформлюється протоколом.

2. Протокол установчих зборів громадського об'єднання має містити відомості про:

- 1) дату та місце проведення установчих зборів;
- 2) осіб, які брали участь в установчих зборах (відповідно до частини одинадцятої цієї статті);
- 3) рішення про утворення громадського об'єднання із зазначенням мети (цілей) його діяльності;
- 4) рішення про визначення найменування та за наявності – скороченого найменування громадського об'єднання;
- 5) рішення про затвердження статуту громадського об'єднання;
- 6) рішення про утворення (обрання) керівника, органів управління громадського об'єднання відповідно до затвердженого статуту;
- 7) рішення про визначення особи (осіб), яка має право представляти громадське об'єднання у правовідносинах з державою та іншими особами і вчиняти дії від імені громадського об'єднання без додаткового уповноваження (далі – особа, уповноважена представляти громадське об'єднання), – для громадського об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність без статусу юридичної особи, якщо утворення (обрання) органів управління не передбачено рішенням про утворення такого об'єднання;
- 8) рішення про визначення особи (осіб), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, – для громадського об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи.

3. Юридична особа приватного права бере участь в утворенні громадської спілки через свого керівника або іншого уповноваженого представника, який діє на підставі довіреності на вчинення дій щодо утворення громадської спілки.

4. У разі утворення громадського об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність без статусу юридичної особи, рішення, передбачені пунктами 5 та 6 частини другої цієї статті, приймаються, якщо наявність статуту та/або утворення (обрання) органів управління передбачено рішенням про утворення такого об'єднання.

5. У протоколі установчих зборів можуть зазначатися відомості і про інші прийняті на цих зборах рішення стосовно утворення та/або діяльності громадського об'єднання.

6. Особа може бути обрана керівником, обрана до складу керівного органу громадського об'єднання, визначена особою, яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, або визначена особою, уповноваженою представляти громадське об'єднання, за наявності її особистої згоди.

7. Протокол установчих зборів підписується головуючим та секретарем зборів.

8. Громадські об'єднання реєструються або повідомляють про своє утворення у порядку, передбаченому цим Законом, протягом 60 днів з дня проведення установчих зборів.

9. Дії від імені незареєстрованого громадського об'єднання або громадського об'єднання, повідомлення якого не прийнято в установленому цим Законом порядку, крім дій, пов'язаних з реєстрацією такого об'єднання або повідомленням про його утворення, забороняються.

10. Вимоги цієї статті застосовуються також щодо рішень стосовно створення нового громадського об'єднання, які приймаються у зв'язку з реорганізацією громадського об'єднання.

11. Невід'ємною частиною протоколу установчих зборів громадського об'єднання є реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах, в якому обов'язково зазначаються відомості:

1) щодо фізичних осіб – прізвище, ім'я та по батькові особи, дата народження, а для іноземців та осіб без громадянства також дані національного паспорта або документа, що його замінює. Дані про особу засвідчуються її особистим підписом;

2) щодо юридичних осіб – повне найменування, ідентифікаційний код, юридична адреса, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка уповноважена брати участь в установчих зборах. Ці дані засвідчуються підписом особи, уповноваженої брати участь в установчих зборах.

Стаття 10. Найменування громадського об'єднання

1. Найменування громадського об'єднання визначається рішенням установчих зборів під час його утворення.

2. Найменування громадського об'єднання складається з двох частин – загальної та власної назв. У загальній назві зазначається організаційно-правова форма громадського об'єднання («громадська організація», «громадська спілка»).

3. Найменування громадського об'єднання викладається державною мовою. Громадське об'єднання може також викласти свою власну назву, поряд з державною мовою, іноземною мовою або мовою національної меншини.

4. Власна назва громадського об'єднання не повинна бути тотожною власним назвам інших зареєстрованих громадських об'єднань або громадських об'єднань, повідомлення яких прийнято в установленому цим Законом порядку.

5. Власна назва громадського об'єднання не може містити:

1) найменування органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, складових найменувань цих органів (міністерство, агентство, служба, інспекція, комітет, адміністрація, прокуратура, суд);

2) власну назву громадського об'єднання, діяльність якого заборонена в судовому порядку (протягом трьох років після набрання відповідним рішенням суду законної сили);

3) інші позначення, використання яких обмежено законом.

6. Власна назва громадського об'єднання не може містити слова «державний», «комунальний» та похідні від них. Власна назва навчального закладу, установи чи організації у власній назві громадського об'єднання може використовуватися лише за згоди відповідного навчального закладу, установи чи організації.

Забороняється використання у власній назві громадського об'єднання історичних державних найменувань, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

7. Власна назва громадського об'єднання має містити інформацію про статус громадського об'єднання («дитяче», «молодіжне», «всеукраїнське») та може містити інформацію про його вид («екологічне», «правозахисне» тощо).

8. Власна назва громадського об'єднання може містити ім'я (псевдонім) фізичної особи за умови попередньої письмової згоди цієї особи або її спадкоємців, засвідченої в установленому законом порядку, якщо інше не передбачено законом.

9. Громадське об'єднання має право на використання свого найменування з моменту реєстрації або прийняття в установленому цим Законом порядку повідомлення про його утворення. Забороняється використання найменування громадського об'єднання фізичними та юридичними особами, які не належать до цього громадського об'єднання, без згоди такого громадського об'єднання для цілей, не пов'язаних з діяльністю цього громадського об'єднання.

10. Громадське об'єднання може також мати скорочене найменування, яке визначається рішенням його установчих зборів або вищого органу управління – з'їзду, конференції, загальних зборів тощо (далі – вищий орган управління).

11. Зміна найменування громадського об'єднання здійснюється на засіданні вищого органу управління такого об'єднання з додержанням вимог цього Закону та статуту об'єднання (за наявності).

Стаття 11. Статут громадського об'єднання

1. Статут громадського об'єднання має містити відомості про:

1) найменування громадського об'єднання та за наявності – скорочене найменування;

2) мету (цілі) та напрями його діяльності;

3) порядок набуття і припинення членства (участі) у громадському об'єднанні, права та обов'язки його членів (учасників);

4) повноваження керівника, вищого органу управління, інших органів управління (далі – керівні органи) громадського об'єднання, порядок їх формування та зміни складу, термін повноважень, а також порядок визначення особи, уповноваженої представляти громадське об'єднання, та її заміни (для громадських об'єднань, що не мають статусу юридичної особи);

5) періодичність засідань і процедуру прийняття рішень керівними органами громадського об'єднання, у тому числі шляхом використання засобів зв'язку;

6) порядок звітування керівних органів громадського об'єднання перед його членами (учасниками);

7) порядок оскарження рішень, дій, бездіяльності керівних органів громадського об'єднання та розгляду скарг;

8) джерела надходження і порядок використання коштів та іншого майна громадського об'єднання;

9) порядок створення, діяльності та припинення діяльності відокремлених підрозділів громадського об'єднання (у разі їх створення громадським об'єднанням, яке має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи);

10) порядок внесення змін до статуту;

11) порядок прийняття рішення щодо саморозпуску або реорганізації громадського об'єднання, а також щодо використання його коштів та іншого майна, що залишилися після саморозпуску, – для громадського об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи.

2. У статуті громадського об'єднання можуть бути передбачені додаткові положення щодо утворення, діяльності і саморозпуску чи реорганізації громадського об'єднання, що не суперечать закону.

3. Статут громадського об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність без статусу юридичної особи (у разі, якщо наявність статуту такого об'єднання передбачена рішенням про його

утворення), може не містити положень, передбачених пунктами 5–8 частини першої цієї статті.

Стаття 12. Реєстрація громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи, підлягає реєстрації в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», з урахуванням особливостей, установлених цим Законом.

2. Реєстрація громадського об'єднання здійснюється безоплатно органами виконавчої влади, на які відповідно до законодавства покладені повноваження з питань реєстрації громадських об'єднань (далі – уповноважений орган з питань реєстрації), за місцезнаходженням громадського об'єднання.

3. Для реєстрації громадського об'єднання керівник або особа (особи), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, протягом 60 днів з дня утворення громадського об'єднання подають (надсилають поштовим відправленням) до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцезнаходженням громадського об'єднання заяву за формою, затвердженою Міністерством юстиції України, до якої додаються:

1) примірник протоколу установчих зборів, оформленого з дотриманням вимог частин другої, п'ятої, сьомої статті 9 цього Закону;

2) статут (у двох примірниках);

3) відомості про керівні органи громадського об'єднання із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові (за наявності), дати народження керівника, членів інших керівних органів, посади в керівних органах, контактного номера телефону та інших засобів зв'язку, а також зазначені відомості про особу (особи), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, до яких додається письмова згода цієї особи, передбачена частиною шостою статті 9 цього Закону, якщо така особа не була присутня на установчих зборах;

4) заповнена реєстраційна картка на проведення державної реєстрації юридичної особи.

4. Заяву та документи, зазначені в пунктах 3 і 4 частини третьої цієї статті, підписує керівник або особа (особи), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій. Справжність підпису зазначеної особи на заяві про реєстрацію громадського об'єднання засвідчується нотаріально.

5. Для реєстрації громадської спілки, крім документів, передбачених частиною третьою цієї статті, подаються документи, які містять відомості щодо структури власності засновників – юридичних осіб та фізичних осіб – власників істотної участі цих юридичних осіб.

6. У разі якщо засновником (засновниками) громадської спілки є іноземна юридична особа, крім документів, передбачених частиною третьою цієї статті, додатково подається легалізований у встановленому порядку документ про підтвердження реєстрації іноземної юридичної особи в країні її місцезнаходження – витяг із торговельного, банківського або судового реєстру, що відповідає вимогам Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців».

7. Документи, які відповідно до вимог цього Закону подаються (надсилаються) до уповноваженого органу з питань реєстрації, мають бути викладені державною мовою.

8. У разі неподання (ненадсилання) документів для реєстрації громадського об'єднання протягом 60 днів з дня утворення таке громадське об'єднання не вважається утвореним.

9. На підставі поданих документів уповноважений орган з питань реєстрації протягом семи робочих днів з дня їх отримання приймає рішення про реєстрацію або про відмову у реєстрації громадського об'єднання, про направлення документів на доопрацювання чи про залишення документів без розгляду по суті.

10. Відмова у реєстрації громадського об'єднання допускається за наявності однієї або сукупності таких підстав:

1) наявність у статуті та рішеннях, відображених у протоколі про утворення громадського об'єднання, положень, що не відповідають Конституції України, статті 4 цього Закону;

2) порушення вимог статей 7, 10 цього Закону.

11. За відсутності підстав для відмови у реєстрації громадського об'єднання, передбачених частиною десятою цієї статті, для направлення документів на доопрацювання, передбачених частиною чотирнадцятою цієї статті, або для залишення документів без розгляду по суті, передбачених частиною сімнадцятою цієї статті, уповноважений орган з питань реєстрації у межах строку, визначеного частиною дев'ятою цієї статті:

1) приймає рішення у формі наказу про реєстрацію громадського об'єднання;

2) вносить до Реєстру громадських об'єднань відомості про зареєстроване громадське об'єднання та забезпечує внесення відомостей про зареєстроване громадське об'єднання як юридичну особу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

3) видає (надсилає рекомендованим листом з повідомленням про вручення) керівнику або особі (особам), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців (далі – виписка з Єдиного державного реєстру), свідоцтво про реєстрацію громадського об'єднання як громадської організації чи громадської спілки установленого Кабінетом Міністрів України зразка (далі – свідоцтво про реєстрацію) та один примірник статуту з відміткою про реєстрацію.

12. За наявності підстав для відмови у реєстрації громадського об'єднання, передбачених частиною десятою цієї статті, уповноважений орган з питань реєстрації у межах строку, передбаченого частиною дев'ятою цієї статті, приймає рішення у формі наказу про відмову у реєстрації. Невід'ємним додатком до рішення є висновок за результатами правової експертизи, який має бути вмотивованим та містити вичерпні підстави відмови.

13. Копія рішення, передбаченого частиною дванадцятою цієї статті, видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) керівнику або особі (особам), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, не пізніше наступного дня після його прийняття. У разі прийняття рішення про відмову у реєстрації громадського об'єднання з підстав, передбачених пунктом 2 частини десятої цієї статті, копія рішення надсилається разом з одним примірником статуту та документами, що подавалися для проведення реєстрації такого об'єднання (крім документів, до яких висловлені зауваження).

14. Уповноважений орган з питань реєстрації у межах строку, передбаченого частиною дев'ятою цієї статті, приймає рішення у формі наказу про направлення документів на доопрацювання за наявності однієї або сукупності таких підстав:

1) невідповідність таких документів вимогам статей 8, 9, 11 цього Закону;

2) виявлення у статуті громадського об'єднання положень, які суперечать цьому Закону (крім статті 4) та іншим законам України;

3) порушення порядку створення громадського об'єднання як юридичної особи, встановленого законом:

а) наявність обмежень на зайняття відповідних посад, встановлених законом щодо осіб, які зазначені як керівник, посадові особи інших керівних органів громадського об'єднання;

б) невідповідність відомостей, вказаних у реєстраційній картці на проведення державної реєстрації громадського об'єднання як юридичної особи, відомостям, зазначеним у документах, що подані для проведення реєстрації громадського об'єднання.

15. Висновок за результатами правової експертизи, який є невід'ємним додатком до рішення, має містити вичерпні та вмотивовані (з посиланням на відповідні положення законів України) зауваження до поданих документів.

16. У разі прийняття рішення про направлення громадському об'єднанню поданих документів на доопрацювання копія рішення видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) керівнику або особі (особам), яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, не пізніше наступного дня після його прийняття, разом з одним примірником статуту та документами, що подавалися для проведення реєстрації такого об'єднання (крім документів, до яких висловлені зауваження у висновку).

17. Уповноважений орган з питань реєстрації приймає рішення про залишення документів без розгляду по суті за наявності однієї або сукупності таких підстав:

1) документи подані не в повному обсязі;

2) неповнота відомостей у поданих громадським об'єднанням документах, яку не можна усунути без прийняття рішення про залишення документів без розгляду по суті;

3) документи подані особою, яка не має на це повноважень;

4) документи подано з порушенням строку подання документів для реєстрації громадського об'єднання;

5) громадське об'єднання в установлений частиною дев'ятнадцятою цієї статті строк не подало до уповноваженого органу з питань реєстрації виправлених документів.

18. Уповноважений орган з питань реєстрації у межах строку, передбаченого частиною дев'ятою цієї статті, видає (надсилає рекомендованим листом з повідомленням про вручення) керівнику або особі (особам), яка має право представляти громадське об'єднання

для здійснення реєстраційних дій, копію рішення у формі наказу про залишення документів без розгляду по суті, один примірник статуту та документи, що подавалися для проведення реєстрації громадського об'єднання.

19. Громадське об'єднання протягом шести місяців з дня отримання копії рішення про відмову у реєстрації громадського об'єднання з підстав, передбачених пунктом 2 частини десятої цієї статті, про направлення документів на доопрацювання, залишення документів без розгляду по суті може усунути недоліки та подати документи уповноваженому органу з питань реєстрації в порядку, визначеному цією статтею. У разі виявлення у статуті громадського об'єднання положень, які суперечать цьому Закону та іншим законам України (крім випадків, зазначених у пункті 1 частини десятої цієї статті), рішення про внесення змін до статуту громадського об'єднання приймається в порядку, визначеному статтею 9 цього Закону.

20. Уповноважений орган з питань реєстрації зобов'язаний протягом п'яти робочих днів з дня надходження документів після усунення недоліків прийняти рішення про реєстрацію громадського об'єднання та вчинити інші дії, передбачені частиною одинадцятою цієї статті.

21. Громадське об'єднання, яке протягом шести місяців з дня отримання копії рішення про відмову у реєстрації громадського об'єднання з підстав, передбачених пунктом 2 частини десятої цієї статті, про направлення документів на доопрацювання, залишення документів без розгляду по суті не подало документи після усунення недоліків уповноваженому органу з питань реєстрації в порядку, визначеному цією статтею, не вважається утвореним.

22. Рішення, дії чи бездіяльність уповноваженого органу з питань реєстрації, прийняті (вчинені) на підставі цієї статті, можуть бути оскаржені до суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України.

Стаття 13. Відокремлені підрозділи громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи може мати відокремлені підрозділи, які утворюються за рішенням відповідного керівного органу громадського об'єднання згідно із статутом.

Відокремлені підрозділи громадського об'єднання не є юридичними особами, крім випадків, передбачених цим Законом.

Відокремлені підрозділи громадського об'єднання утворюються та здійснюють свою діяльність на основі статуту громадського об'єднання.

Відокремлені підрозділи громадського об'єднання зі статусом юридичної особи можуть мати своє положення, якщо це передбачено статутом громадського об'єднання. Положення про відокремлений підрозділ громадського об'єднання містить інформацію про найменування відокремленого підрозділу, назву керівних (та в разі потреби контролюючих) органів, порядок обрання (призначення), строк повноважень, перелік повноважень керівних (та в разі потреби контролюючих) органів. Положення про відокремлений підрозділ громадського об'єднання не може суперечити законам та статуту громадського об'єднання.

3. Відомості про утворені відокремлені підрозділи громадського об'єднання подаються до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцезнаходженням громадського об'єднання.

4. Відомості подаються у формі реєстраційної картки, яка повинна містити такі дані:

- 1) ідентифікаційний код громадського об'єднання як юридичної особи;
- 2) повне найменування відокремленого підрозділу;
- 3) місцезнаходження відокремленого підрозділу;
- 4) прізвище, ім'я та по батькові керівника відокремленого підрозділу, його реєстраційний номер облікової картки платника податку;
- 5) місцезнаходження реєстраційної справи громадського об'єднання.

До реєстраційної картки про створення відокремленого підрозділу додається рішення керівного органу громадського об'єднання про створення відокремленого підрозділу. Форму реєстраційної картки про створення відокремленого підрозділу громадського об'єднання затверджує Міністерство юстиції України.

5. Уповноважений орган з питань реєстрації, до якого подані документи про створення відокремленого підрозділу громадського об'єднання, протягом трьох робочих днів вносить до Реєстру громадських об'єднань відомості про відокремлений підрозділ громадського об'єднання та забезпечує внесення відомостей про відокремлений підрозділ громадського об'єднання до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців або

приймає рішення про відмову у внесенні до Реєстру громадських об'єднань відомостей про відокремлений підрозділ громадського об'єднання. Копія рішення надається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню не пізніше наступного дня після його прийняття.

6. Уповноважений орган з питань реєстрації, до якого подані документи про утворення відокремленого підрозділу громадського об'єднання приймає рішення про відмову у внесенні до Реєстру громадських об'єднань відомостей про відокремлений підрозділ громадського об'єднання у разі неподання документів, передбачених частиною четвертою цієї статті, наявності помилок у реєстраційній картці про утворення відокремленого підрозділу громадського об'єднання або якщо рішення про утворення відокремленого підрозділу прийнято не уповноваженим керівним органом громадського об'єднання.

7. Повідомлення про закриття відокремленого підрозділу громадського об'єднання подає до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцезнаходженням громадського об'єднання за формою, затвердженою Міністерством юстиції України.

Стаття 14. Прийняття повідомлення про зміни до статуту громадського об'єднання, зміни у складі керівних органів громадського об'єднання, зміну особи (осіб), уповноваженої представляти громадське об'єднання, зміну місцезнаходження громадського об'єднання

1. Внесення змін до відомостей про громадське об'єднання як юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, здійснюється у порядку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

2. Громадське об'єднання повідомляє уповноважений орган з питань реєстрації, в якому знаходиться реєстраційна справа громадського об'єднання (далі – реєстраційна справа) або повідомлення про утворення громадського об'єднання, про зміни до статуту громадського об'єднання, зміни у складі керівних органів громадського об'єднання, зміну особи (осіб), уповноваженої представляти громадське об'єднання, зміну місцезнаходження громадського об'єднання.

3. Зареєстроване громадське об'єднання вносить зміни до статуту громадського об'єднання, до складу керівних органів, місце-

знаходження громадського об'єднання в порядку, визначеному статутом цього об'єднання, з урахуванням норм цього Закону.

4. Зареєстроване громадське об'єднання для внесення змін до відомостей про склад керівних органів подає (надсилає) такі документи:

1) заяву довільної форми;

2) заповнену реєстраційну картку про внесення змін до відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

3) засвідчений печаткою громадського об'єднання примірник оригіналу (нотаріально засвідчену копію) рішення вищого органу управління громадського об'єднання про зміну зазначених осіб, прийнятого в порядку, визначеному статутом громадського об'єднання, та оформленого з дотриманням пунктів 1, 2, 6, 8 частини другої статті 9 цього Закону, та/або примірник оригіналу (нотаріально засвідчену копію) розпорядчого документа про їх призначення;

4) засвідчений печаткою громадського об'єднання примірник оригіналу (нотаріально засвідчену копію) протоколу засідання керівного органу громадського об'єднання, на якому відповідно до статуту було скликано засідання вищого органу управління, якщо зміни прийняті вищим органом управління;

5) відомості про керівні органи.

Документи, зазначені в пунктах 1, 2 і 5 цієї частини, підписує керівник громадського об'єднання.

5. Зареєстроване громадське об'єднання для внесення змін до відомостей про місцезнаходження подає (надсилає) такі документи:

1) заяву довільної форми;

2) заповнену реєстраційну картку про внесення змін до відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

3) свідоцтво (дублікат свідоцтва) про реєстрацію.

Документи, зазначені в пунктах 1 і 2 цієї частини, підписує керівник громадського об'єднання.

6. Зареєстроване громадське об'єднання для повідомлення про зміни до статуту подає (надсилає) такі документи:

1) заяву довільної форми;

2) заповнену реєстраційну картку про внесення змін до відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

3) примірник оригіналу (нотаріально засвідчену копію) рішення вищого органу управління громадського об'єднання про внесення змін до статуту, прийнятого в порядку, визначеному статутом громадського об'єднання, та оформленого з дотриманням частини другої статті 9 цього Закону;

4) засвідчений печаткою громадського об'єднання примірник оригіналу або нотаріально засвідчену копію протоколу засідання керівного органу громадського об'єднання, на якому відповідно до статуту було скликано засідання вищого органу управління;

5) два примірники статуту з внесеними змінами;

6) примірник оригіналу (дублікат) статуту та свідоцтво (дублікат свідоцтва) про реєстрацію.

Документи, зазначені в пунктах 1 і 2 цієї частини, підписує керівник громадського об'єднання.

7. Громадське об'єднання, утворене без статусу юридичної особи, у повідомленні про зміну особи (осіб), уповноваженої представляти громадське об'єднання, вказує відомості про особу в обсязі, визначеному у пункті 3 частини третьої статті 12 цього Закону.

8. Вимога подання інших документів про зміни у складі керівних органів, зміни особи (осіб), уповноваженої представляти громадське об'єднання, зміни місцезнаходження та зміни до статуту не допускається.

9. Уповноважений орган з питань реєстрації протягом п'яти робочих днів з дня отримання документів, зазначених у частинах четвертій-сьомій цієї статті, приймає одне з таких рішень:

1) про прийняття повідомлення про зміни у складі керівних органів, зміну особи (осіб), уповноваженої представляти громадське об'єднання, зміну місцезнаходження, зміни до статуту;

2) про відмову у прийнятті повідомлення про зміни у складі керівних органів, зміни до статуту – у разі порушення статуту громадського об'єднання;

3) про відмову у прийнятті повідомлення про зміни до статуту – за наявності підстав, передбачених частиною десятою статті 12 цього Закону (крім порушення вимог статті 7 цього Закону);

4) про направлення висновку за результатами правової експертизи – за наявності підстав, передбачених пунктами 1, 2 (крім невідповідності документів вимогам статей 8, 9 цього Закону), 3 частини чотирнадцятої статті 12 цього Закону;

5) про залишення документів без розгляду по суті – за наявності підстав, передбачених у пунктах 3 – 5 частини сімнадцятої статті 12 цього Закону.

10. Уповноважений орган з питань реєстрації у разі прийняття рішення, зазначеного в пункті 1 частини дев'ятої цієї статті:

1) вносить до Реєстру громадських об'єднань відомості про зміни у складі керівних органів, особи (осіб), уповноваженої представляти громадське об'єднання, зміну місцезнаходження та про зміни до статуту і забезпечує внесення відомостей про зазначені зміни щодо громадських об'єднань із статусом юридичної особи до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

2) видає (надсилає рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню свідоцтво про реєстрацію, виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та один примірник статуту з відміткою про прийняття повідомлення про зміни до статуту – у разі зміни назви, мети та місцезнаходження громадського об'єднання;

3) видає (надсилає рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців – у разі змін у складі керівних органів громадського об'єднання.

11. Після внесення відомостей про зміну місцезнаходження громадського об'єднання до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців реєстраційна справа такого громадського об'єднання передається до уповноваженого органу з питань реєстрації за новим місцезнаходженням громадського об'єднання.

12. У разі прийняття рішень, передбачених у пунктах 2–4 частини дев'ятої цієї статті, уповноважений орган з питань реєстрації зобов'язаний повернути громадському об'єднанню один примірник статуту з внесеними змінами та подані документи (крім документів, щодо яких висловлені зауваження у висновку) одночасно з надси- ланням копії відповідного рішення.

13. У разі прийняття рішення, передбаченого у пункті 5 частини дев'ятої цієї статті, уповноважений орган з питань реєстрації зобов'язаний повернути громадському об'єднанню усі подані документи одночасно з надси- ланням копії відповідного рішення.

14. Приведення документів про внесення громадським об'єднанням змін до статуту або змін у складі керівних органів

громадського об'єднання у відповідність із вимогами цього Закону здійснюється в порядку, передбаченому частиною дев'ятнадцятою статті 12 цього Закону та статутом громадського об'єднання.

15. У разі прийняття рішень, передбачених у пунктах 2–5 частини дев'ятої цієї статті, залишаються чинними керівні органи та статут громадського об'єднання у складі та в редакції до внесення відповідних змін. За наявності в поданих громадським об'єднанням документах заяви керівника або члена керівного органу про складення ним повноважень уповноважений орган з питань реєстрації вносить до Реєстру громадських об'єднань відповідні відомості незалежно від прийняття рішення, передбаченого в пунктах 2, 5 частини дев'ятої цієї статті.

16. За прийняття повідомлення про зміни до статуту громадського об'єднання справляється плата у розмірі, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» за проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи.

Стаття 15. Видача дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію громадського об'єднання та/або статуту

1. У разі втрати оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту керівник подає (надсилає) до уповноваженого органу з питань реєстрації, в якому знаходиться реєстраційна справа громадського об'єднання, заяву про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту, до якої додаються:

1) документ, що підтверджує внесення плати за публікацію у спеціальному друкованому засобі масової інформації повідомлення про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту у розмірі, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців»;

2) довідка, видана органом внутрішніх справ, про реєстрацію заяви про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту.

2. Уповноважений орган з питань реєстрації протягом трьох робочих днів з дня отримання документів, зазначених у частині першій цієї статті, приймає у формі наказу одне з таких рішень:

1) про видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту;

2) про залишення заяви про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту без розгляду по суті.

3. Уповноважений орган з питань реєстрації приймає рішення про залишення заяви про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту без розгляду по суті за наявності однієї або сукупності таких підстав:

1) якщо до заяви не додані документи, передбачені частиною першою цієї статті;

2) якщо заява підписана особою, не уповноваженою представляти громадське об'єднання;

3) якщо до уповноваженого органу з питань реєстрації надійшло рішення суду щодо заборони заміни та видачі дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту.

4. Уповноважений орган з питань реєстрації у межах строку, передбаченого частиною другою цієї статті, надсилає (видає) громадському об'єднанню копію рішення про залишення заяви без розгляду по суті та документи, що подавалися для отримання дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту. Висновок, який є невід'ємним додатком до рішення, має містити вичерпні та вмотивовані підстави такого рішення.

5. Уповноважений орган з питань реєстрації за відсутності підстав для залишення без розгляду по суті заяви про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту зобов'язаний у межах строку, передбаченого частиною другою цієї статті:

1) внести до Реєстру громадських об'єднань запис про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту;

2) забезпечити внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців запис про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту;

3) оформити та видати (надіслати) дублікат оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту.

6. За видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію та/або статуту громадського об'єднання справляється плата у розмірі, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» за видачу дублікату оригіналу установчих документів та змін до них, засвідчених державним реєстратором.

Стаття 16. Повідомлення про утворення громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність без статусу юридичної особи, повідомляє про своє утворення

уповноважений орган з питань реєстрації протягом 60 днів з дня його утворення.

2. Для повідомлення про утворення громадського об'єднання його засновники або особа (особи), уповноважена представляти громадське об'єднання, подають (надсилають поштовим відправленням) до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцезнаходженням громадського об'єднання заяву за формою, затвердженою Міністерством юстиції України, до якої додаються:

1) примірник оригіналу або нотаріально засвідчена копія протоколу установчих зборів, оформленого з дотриманням вимог частин другої, четвертої та восьмої статті 9 цього Закону;

2) відомості про засновників громадського об'єднання із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові (за наявності), дати народження, адреси місця проживання, а в разі якщо засновником є юридична особа приватного права, – її найменування, місцезнаходження, ідентифікаційного коду;

3) відомості про особу (осіб), уповноважену представляти громадське об'єднання, із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові (за наявності), дати народження, контактного номера телефону та інших засобів зв'язку, до яких додається письмова згода цієї особи, передбачена частиною шостою статті 9 цього Закону.

Заява підписується засновниками громадського об'єднання або особою (особами), уповноваженою представляти громадське об'єднання, а справжність їх підписів засвідчується нотаріально.

3. За відсутності підстав, зазначених у пункті 1 частини десятої статті 12 цього Закону, та відповідності поданих документів вимогам статей 7–10 цього Закону уповноважений орган з питань реєстрації протягом п'яти робочих днів з дня отримання документів, передбачених частиною другою цієї статті, приймає рішення про прийняття письмового повідомлення та вносить відомості про громадське об'єднання до Реєстру громадських об'єднань. Копія рішення про прийняття письмового повідомлення надається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) засновникам громадського об'єднання або особі (особам), уповноваженій представляти громадське об'єднання, не пізніше наступного дня після його прийняття.

4. За наявності підстав, зазначених у пункті 1 частини десятої статті 12 цього Закону, у разі невідповідності поданих документів вимогам статей 7–10 цього Закону уповноважений орган з питань

реєстрації у межах строку, передбаченого частиною третьою цієї статті, приймає рішення про неприйняття повідомлення про утворення громадського об'єднання, яке має бути вмотивованим та містити вичерпні підстави неприйняття повідомлення про утворення. Копія зазначеного рішення надається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) засновникам громадського об'єднання або особі (особам), уповноваженій представляти громадське об'єднання, не пізніше наступного дня після його прийняття.

5. У разі усунення громадським об'єднанням невідповідностей поданих документів вимогам статей 7–10 цього Закону уповноважений орган з питань реєстрації приймає рішення про прийняття повідомлення про утворення цього громадського об'єднання та вчиняє інші дії, передбачені частиною третьою цієї статті, протягом трьох робочих днів з дня отримання документів, якими усунено такі невідповідності.

6. Громадське об'єднання повідомляє уповноважений орган з питань реєстрації про зміну найменування громадського об'єднання, його мети (цілей), зміну особи (осіб), уповноваженої представляти громадське об'єднання, протягом місяця з дня прийняття відповідних змін у порядку, передбаченому статтею 14 цього Закону.

7. Рішення, дії чи бездіяльність уповноваженого органу з питань реєстрації, прийняті (вчинені) на підставі цієї статті, можуть бути оскаржені до суду у порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України.

8. Для отримання статусу юридичної особи громадське об'єднання, яке здійснює діяльність без статусу юридичної особи, за рішенням вищого органу управління може звернутися для проведення процедури реєстрації в порядку, визначеному статтею 12 цього Закону.

Стаття 17. Реєстр громадських об'єднань

1. З метою обліку громадських об'єднань та забезпечення загального доступу до інформації про громадські об'єднання уповноважений орган з питань реєстрації веде Реєстр громадських об'єднань.

2. Включення відомостей про громадські об'єднання до Реєстру громадських об'єднань здійснюється уповноваженим органом з питань реєстрації згідно з відомостями, що містяться в документах, які подаються громадськими об'єднаннями в порядку, передбаченому статтями 12, 13, 14, 16, 19 цього Закону. Обробка персональних

даних, що містяться у Реєстрі громадських об'єднань, здійснюється уповноваженим органом з питань реєстрації відповідно до законодавства у сфері захисту персональних даних.

3. Відомості Реєстру громадських об'єднань є відкритими для безоплатного доступу на офіційному веб-сайті уповноваженого органу з питань реєстрації відповідно до вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації», у тому числі у формі відкритих даних. Не підлягають оприлюдненню відомості з Реєстру громадських об'єднань про контактний номер телефону та інших засобів зв'язку, адресу місця проживання фізичної особи.

4. Для реалізації права доступу до відомостей Реєстру громадських об'єднань користувачам надається можливість пошуку, перегляду, копіювання та друкування таких відомостей.

5. Порядок ведення Реєстру громадських об'єднань визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 18. Символіка громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи може мати власну символіку (емблему, інший розпізнавальний знак, прапор), яка затверджується відповідно до його статуту та підлягає реєстрації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Символіка громадського об'єднання не повинна відтворювати:

- 1) державні символи України;
- 2) інші офіційні символи чи знаки, які використовуються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, державні та інші нагороди, печатки та інші відмітні знаки цих органів;
- 3) державні герби, прапори або офіційні назви інших держав;
- 4) зареєстровану символіку іншого громадського об'єднання;
- 5) ім'я або зображення фізичної особи без письмової згоди такої особи або її спадкоємців, засвідченої в установленому законом порядку, якщо інше не передбачено законом;
- 6) символіку комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів;
- 7) інші символи та знаки, використання яких обмежено законом.

3. Інформація про зареєстровану в установленому порядку символіку громадського об'єднання є відкритою для ознайомлення.

4. За реєстрацію символіки, заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням, видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки громадського об'єднання у

зв'язку з його втратою вноситься плата, розмір якої встановлюється Кабінетом Міністрів України і не може перевищувати десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

5. Громадське об'єднання має право на використання власної символіки з моменту її реєстрації. Забороняється використання зареєстрованої символіки громадського об'єднання фізичними та юридичними особами без згоди такого об'єднання та для цілей, не пов'язаних з діяльністю такого громадського об'єднання.

6. Громадське об'єднання, яке не має зареєстрованої символіки, може використовувати для позначення громадського об'єднання при виготовленні своїх інформаційно-презентаційних матеріалів зображення, що мають відповідати вимогам частини другої цієї статті.

Стаття 19. Всеукраїнський статус громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання, зареєстроване в установленому законом порядку, може мати всеукраїнський статус за наявності у нього відокремлених підрозділів у більшості адміністративно-територіальних одиниць, зазначених у частині другій статті 133 Конституції України, і якщо таке громадське об'єднання підтвердило такий статус у порядку, встановленому цим Законом. Спеціальними законами можуть визначатися інші вимоги щодо підтвердження всеукраїнського статусу окремих видів громадських об'єднань.

2. Підтвердження всеукраїнського статусу громадського об'єднання та відмова від такого статусу є добровільними.

3. Для підтвердження всеукраїнського статусу громадське об'єднання подає до уповноваженого органу з питань реєстрації заяву за формою, встановленою Міністерством юстиції України.

4. Уповноважений орган з питань реєстрації протягом семи робочих днів з дня надходження заяви за результатами перевірки в Реєстрі громадських об'єднань відповідності відокремлених підрозділів громадського об'єднання вимогам, передбаченим частиною першою цієї статті, приймає рішення про підтвердження всеукраїнського статусу громадського об'єднання або про відмову у підтвердженні такого статусу. Копія рішення надається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню не пізніше наступного дня після його прийняття.

5. У разі прийняття рішення про підтвердження всеукраїнського статусу громадського об'єднання уповноважений орган з питань реєстрації в межах строку, визначеного частиною шостою цієї статті, вносить відповідний запис до Реєстру громадських об'єднань.

6. Для відмови від всеукраїнського статусу громадське об'єднання подає до уповноваженого органу з питань реєстрації заяву за формою, встановленою Міністерством юстиції України. Уповноважений орган з питань реєстрації не пізніше п'яти робочих днів з дня надходження заяви вносить до Реєстру громадських об'єднань запис про відмову громадського об'єднання від всеукраїнського статусу.

7. Відомості про всеукраїнський статус громадського об'єднання перевіряються щороку уповноваженим органом з питань реєстрації з даних реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу, форма якої затверджується Міністерством юстиції України.

8. У разі якщо уповноважений орган з питань реєстрації установить наявність у громадського об'єднання, яке підтвердило свій всеукраїнський статус, меншої кількості відокремлених підрозділів, ніж передбачено частиною першою цієї статті, він надає (надсилає рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню письмове повідомлення про наявність підстав для втрати громадським об'єднанням всеукраїнського статусу і вносить до Реєстру громадських об'єднань запис про направлення такого повідомлення.

9. У разі якщо через 60 днів після отримання письмового повідомлення, передбаченого частиною восьмою цієї статті, кількість відокремлених підрозділів громадського об'єднання, за даними Реєстру громадських об'єднань, не відповідатиме вимогам частини першої цієї статті, уповноважений орган з питань реєстрації приймає рішення про втрату громадським об'єднанням всеукраїнського статусу та вносить до Реєстру громадських об'єднань відповідний запис. Копія зазначеного рішення надається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню не пізніше наступного дня після його прийняття.

Стаття 20. Акредитація відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації

1. Акредитація в Україні відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації здійснюється уповноваженим органом з питань реєстрації. Відокремлений підрозділ іноземної неурядової організації акредитується в Україні без надання статусу юридичної особи.

2. Для акредитації в Україні відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації ця організація або уповноважена нею особа

подає (надсилає рекомендованим листом з повідомленням про вручення) до уповноваженого органу з питань реєстрації:

1) заяву про акредитацію за формою, що затверджується Міністерством юстиції України;

2) копію документа уповноваженого органу іноземної держави, що підтверджує реєстрацію іноземної неурядової організації;

3) копії установчих документів іноземної неурядової організації;

4) рішення уповноваженого органу іноземної неурядової організації про утворення відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації та призначення його керівника;

5) статут (положення) відокремленого підрозділу у двох примірниках (якщо наявність статуту (положення) передбачена рішенням про утворення відокремленого підрозділу);

6) довіреність на ім'я керівника відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації, оформлену відповідно до законодавства держави, в якій видано довіреність;

7) документ про внесення плати за акредитацію в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, крім іноземних неурядових організацій, звільнених від плати за акредитацію на підставі міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Документи, зазначені у пунктах 2–6 частини другої цієї статті, мають бути перекладені державною мовою і легалізовані відповідно до законодавства України та з урахуванням порядку, передбаченого національним законодавством держави іноземної неурядової організації.

4. Заява про акредитацію в Україні відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації за наявності всіх необхідних документів розглядається протягом двадцяти робочих днів з дня її надходження.

5. За результатами розгляду заяви уповноважений орган з питань реєстрації приймає рішення про акредитацію в Україні відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації або про відмову в акредитації чи про залишення документів без розгляду.

6. У разі відсутності підстав для відмови в акредитації відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації, передбачених частиною сьомою цієї статті, уповноважений орган з питань реєстрації в межах строку, передбаченого частиною четвертою цієї статті:

1) приймає рішення про акредитацію відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації;

2) вносить до Реєстру громадських об'єднань відомості про акредитований відокремлений підрозділ іноземної неурядової організації та цю організацію;

3) видає свідоцтво про акредитацію за зразком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, та за наявності статуту (положення) відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації – один примірник такого статуту (положення) з відміткою про акредитацію.

7. У разі якщо статут (положення) відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації або установчі документи такої організації, подані на акредитацію, суперечать Конституції України чи законам України, уповноважений орган з питань реєстрації в межах строку, передбаченого частиною четвертою цієї статті, приймає рішення про відмову в акредитації відокремленого підрозділу. Копія рішення про відмову в акредитації відокремленого підрозділу надсилається заявнику рекомендованим листом з повідомленням про вручення не пізніше наступного дня після прийняття рішення.

8. У разі якщо подані документи не відповідають вимогам частин другої і третьої цієї статті, уповноважений орган з питань реєстрації у межах строку, передбаченого частиною четвертою цієї статті, приймає рішення про залишення документів без розгляду та надсилає заявнику рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію зазначеного рішення разом з документами, що подавалися для акредитації відокремленого підрозділу.

9. У разі внесення змін до статуту (положення) відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації, зміни його керівника, зміни представника іноземної неурядової організації чи продовження строку його повноважень іноземна неурядова організація або уповноважена нею особа письмово повідомляє про такі зміни уповноважений орган з питань реєстрації протягом двадцяти днів після внесення відповідних змін або строку закінчення повноважень відповідно. У прийнятті повідомлення про зміни до статуту відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації може бути відмовлено з підстав, визначених у частині сьомій цієї статті. Копія рішення про відмову у прийнятті повідомлення про зміни до статуту надсилається заявнику рекомендованим листом з повідомленням про вручення не пізніше наступного дня після прийняття рішення.

Розділ III. Права та діяльність громадських об'єднань

Стаття 21. Права громадських об'єднань

1. Для здійснення своєї мети (цілей) громадське об'єднання має право:

1) вільно поширювати інформацію про свою діяльність, пропагувати свою мету (цілі);

2) звертатися у порядку, визначеному законом, до органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб з пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями), скаргами;

3) одержувати у порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації;

4) брати участь у порядку, визначеному законодавством, у розробленні проектів нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування і стосуються сфери діяльності громадського об'єднання та важливих питань державного і суспільного життя;

5) проводити мирні зібрання;

6) здійснювати інші права, не заборонені законом.

2. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи має право:

1) бути учасником цивільно-правових відносин, набувати майнові і немайнові права відповідно до законодавства;

2) здійснювати відповідно до закону підприємницьку діяльність безпосередньо, якщо це передбачено статутом громадського об'єднання, або через створені в порядку, передбаченому законом, юридичні особи (товариства, підприємства), якщо така діяльність відповідає меті (цілям) громадського об'єднання та сприяє її досягненню. Відомості про здійснення підприємницької діяльності громадським об'єднанням включаються до Реєстру громадських об'єднань;

3) засновувати з метою досягнення своєї статутної мети (цілей) засоби масової інформації;

4) брати участь у здійсненні державної регуляторної політики відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»;

5) брати участь у порядку, визначеному законодавством, у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, що утворюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування для проведення консультацій з громадськими об'єднаннями та підготовки рекомендацій з питань, що стосуються сфери їхньої діяльності.

3. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи, створена ним юридична особа (товариство, підприємство) може бути виконавцем державного замовлення відповідно до закону.

Стаття 22. Засади взаємодії громадських об'єднань з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування

1. Держава забезпечує додержання прав громадських об'єднань.

2. Втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб у діяльність громадських об'єднань, так само як і втручання громадських об'єднань у діяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, не допускається, крім випадків, передбачених законом.

3. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування і реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, зокрема, шляхом проведення консультацій з громадськими об'єднаннями стосовно важливих питань державного і суспільного життя, розроблення відповідних проектів нормативно-правових актів, утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, в роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань.

4. Проведення в порядку, визначеному законодавством, консультацій з громадськими об'єднаннями щодо проектів нормативно-правових актів, які стосуються правового статусу громадських об'єднань, їх фінансування та діяльності, є обов'язковим.

5. Державний нагляд та контроль за дотриманням закону громадськими об'єднаннями здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування у порядку, визначеному законом.

Стаття 23. Фінансова підтримка та звітність громадських об'єднань

1. Громадські об'єднання зі статусом юридичної особи мають право на фінансову підтримку за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів відповідно до закону.

2. Громадські об'єднання, які отримують фінансову підтримку за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, зобов'язані подавати та оприлюднювати звіти про цільове використання цих коштів відповідно до закону.

3. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи, створені ним юридичні особи (товариства, підприємства) зобов'язані вести бухгалтерський облік, фінансову та статистичну звітність, бути зареєстрованими в органах доходів і зборів та сплачувати до бюджету обов'язкові платежі відповідно до закону. Надання громадським об'єднанням, створеним ними юридичним особам (товариствам, підприємствам) пільг, у тому числі з оподаткування, здійснюється на підставах та в порядку, визначених законом.

7. Громадські об'єднання зобов'язані:

1) зберігати правоустановчі документи, документи, в яких міститься інформація про діяльність, яка здійснена відповідно до мети (цілей) та завдань; зберігати і регулярно оновлювати інформацію, достатню для ідентифікації згідно з вимогами закону кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) громадського об'єднання, а також надавати її державному реєстратору у випадках та в обсязі, передбачених законом. Ця інформація не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом;

2) готувати річні фінансові звіти із зазначенням детального аналізу доходів і витрат;

3) здійснювати заходи контролю, щоб забезпечити зарахування і витрачання повністю всіх коштів у спосіб, що узгоджується з цілями та завданнями заявленої діяльності громадського об'єднання;

4) забезпечити ведення обліку та зберігання не менше п'яти років усіх необхідних облікових документів стосовно внутрішніх та міжнародних операцій, а також інформації, зазначеної у пунктах 1 і 2 цієї частини, і надавати її компетентним державним органам на відповідний запит, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

Стаття 24. Власність громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи для виконання своєї статутної мети (цілей) має право володіти, користу-

ватися і розпоряджатися коштами та іншим майном, яке відповідно до закону передане такому громадському об'єднанню його членами (учасниками) або державою, набуте як членські внески, пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та організаціями, набуте в результаті підприємницької діяльності такого об'єднання, підприємницької діяльності створених ним юридичних осіб (товариств, підприємств), а також майном, придбаним за рахунок власних коштів, тимчасово наданим у користування (крім розпорядження) чи на інших підставах, не заборонених законом.

2. Право власності громадського об'єднання зі статусом юридичної особи реалізовує його вищий орган управління в порядку, передбаченому законом та статутом громадського об'єднання. Окремі функції щодо управління майном за рішенням вищого органу управління громадського об'єднання можуть бути покладені на створені ним відповідно до статуту керівні органи, юридичні особи (товариства, підприємства), відокремлені підрозділи таких об'єднань або передані громадським спілкам, утвореним цими громадськими об'єднаннями.

3. У разі саморозпуску громадського об'єднання його майно та кошти після задоволення вимог кредиторів передаються за рішенням такого об'єднання на статутні або благодійні цілі іншому (кільком іншим) громадському об'єднанню, а в разі неприйняття такого рішення – зараховуються відповідно до закону до державного або місцевого бюджету.

4. У разі реорганізації громадського об'єднання його майно, активи та пасиви передаються правонаступнику.

Розділ IV. Особливості припинення громадських об'єднань

Стаття 25. Способи припинення діяльності громадського об'єднання

1. Припинення діяльності громадського об'єднання здійснюється:

1) за рішенням громадського об'єднання, прийнятим вищим органом управління громадського об'єднання, шляхом саморозпуску або реорганізації шляхом приєднання до іншого громадського об'єднання такого самого статусу;

2) за рішенням суду про заборону (примусовий розпуск) громадського об'єднання.

2. Припинення діяльності громадського об'єднання зі статусом юридичної особи має наслідком припинення цієї юридичної особи у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію

юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

3. Якщо вартості майна громадського об'єднання зі статусом юридичної особи, яке безпосередньо здійснює підприємницьку діяльність і щодо якого прийнято рішення про ліквідацію, недостатньо для задоволення вимог кредиторів, ліквідатор (ліквідаційна комісія) зобов'язаний звернутися до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство такого громадського об'єднання відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Стаття 26. Добровільне припинення діяльності громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання має право у будь-який час прийняти рішення про припинення своєї діяльності (саморозпуск).

2. Діяльність громадського об'єднання без статусу юридичної особи вважається припиненою з дня отримання повідомлення про таке рішення від особи, уповноваженої представляти це об'єднання, уповноваженим органом з питань реєстрації. На підставі зазначеного повідомлення уповноважений орган з питань реєстрації вносить відомості про припинення діяльності зазначеного громадського об'єднання до Реєстру громадських об'єднань.

3. Рішення про саморозпуск громадського об'єднання приймається у порядку, встановленому статутом цього об'єднання. Вищий орган управління, який прийняв рішення про саморозпуск громадського об'єднання, створює ліквідаційну комісію або доручає керівному органу здійснювати повноваження ліквідаційної комісії для проведення припинення громадського об'єднання як юридичної особи, а також приймає рішення щодо використання коштів та майна громадського об'єднання після його ліквідації відповідно до статуту.

4. Громадське об'єднання подає (надсилає) рішення про саморозпуск громадського об'єднання до уповноваженого органу з питань реєстрації. До рішення додаються:

1) оригінал свідоцтва про реєстрацію громадського об'єднання (або його дублікату);

2) оригінал статуту громадського об'єднання (або його дублікату);

3) реєстраційна картка на проведення державної реєстрації припинення юридичної особи.

5. Уповноважений орган з питань реєстрації протягом десяти робочих днів з дня отримання документів, зазначених у частині

четвертій цієї статті, приймає рішення про визнання або відмову у визнанні рішення про саморозпуск громадського об'єднання.

6. Якщо за наслідком розгляду зазначених у частині четвертій цієї статті документів встановлено відсутність порушень вимог цього Закону, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», статуту громадського об'єднання, уповноважений орган з питань реєстрації забезпечує внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відповідного запису та вносить дані про зазначене рішення громадського об'єднання до Реєстру громадських об'єднань.

7. Якщо за наслідком розгляду зазначених у частині четвертій цієї статті документів встановлено порушення вимог цього Закону, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», статуту громадського об'єднання при прийнятті рішення про саморозпуск, уповноважений орган з питань реєстрації приймає рішення у формі наказу про відмову у визнанні рішення про саморозпуск громадського об'єднання. Невід'ємним додатком до рішення є висновок, який має бути вмотивованим та містити вичерпні підстави відмови. Копія зазначеного рішення видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню не пізніше наступного дня після його прийняття.

8. З дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців запису про рішення громадського об'єднання про саморозпуск розпочинається припинення громадського об'єднання як юридичної особи та набуває повноважень ліквідаційна комісія.

9. З дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців запису про рішення громадського об'єднання про саморозпуск таке рішення не може бути скасоване цим громадським об'єднанням.

10. Відмова у визнанні рішення про саморозпуск громадського об'єднання має наслідком втрату чинності зазначеним рішенням.

11. Припинення діяльності громадської спілки не має наслідком припинення юридичних осіб – членів цієї спілки.

Стаття 27. Реорганізація громадського об'єднання

1. Реорганізація громадського об'єднання, яке має статус юридичної особи, здійснюється шляхом його приєднання до іншого громадського об'єднання такого самого статусу. Реорганізація

здійснюється на підставі рішення громадського об'єднання, яке приєднується, про припинення діяльності з приєднанням до іншого об'єднання та рішення громадського об'єднання, до якого приєднуються, про згоду на таке приєднання.

2. Вступ громадської організації або громадської спілки до складу громадської спілки не є реорганізацією громадського об'єднання і не має наслідком припинення його діяльності.

3. Про прийнятті рішення щодо реорганізації громадського об'єднання шляхом приєднання реорганізоване громадське об'єднання повідомляє уповноважений орган з питань реєстрації. Разом з повідомленням до уповноваженого органу з питань реєстрації подаються:

1) рішення, зазначені у частині першій цієї статті;

2) документи громадського об'єднання, яке приєднується, зазначені у частині четвертій статті 26 цього Закону;

3) документи громадського об'єднання, до якого приєднуються, зазначені у статті 14 цього Закону, якщо внаслідок приєднання громадське об'єднання змінює свій статут та/або найменування.

4. Якщо за наслідками розгляду зазначених у частині третій цієї статті документів не встановлено порушень вимог цього Закону, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», статутів громадських об'єднань, уповноважений орган з питань реєстрації забезпечує внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відповідних записів та вносить дані про рішення громадських об'єднань, зазначені у частині першій цієї статті, до Реєстру громадських об'єднань.

5. Якщо за наслідком розгляду зазначених у частині третій цієї статті документів встановлено порушення вимог цього Закону, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», статутів громадських об'єднань при прийнятті рішень щодо реорганізації шляхом приєднання, уповноважений орган з питань реєстрації приймає рішення у формі наказу про відмову у визнанні рішення щодо реорганізації громадського об'єднання. Невід'ємним додатком до рішення уповноваженого органу є висновок, який має бути вмотивованим та містити вичерпні підстави відмови. Копія зазначеного рішення видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадським об'єднанням не пізніше наступного дня після його прийняття.

6. З дня вчинення уповноваженим органом з питань реєстрації дій, зазначених у частині четвертій цієї статті, розпочинається припинення

громадського об'єднання. З цього часу керівний орган громадського об'єднання може здійснювати лише повноваження комісії з реорганізації, якщо такі повноваження покладені на нього вищим органом управління громадського об'єднання.

7. З дня прийняття уповноваженим органом з питань реєстрації рішення, зазначеного у частині четвертій цієї статті, рішення щодо реорганізації громадського об'єднання не можуть бути скасовані відповідними громадськими об'єднаннями.

8. Відмова у визнанні рішення щодо реорганізації громадського об'єднання має наслідком втрату чинності зазначеним рішенням та продовження самостійної діяльності відповідних громадських об'єднань.

Стаття 28. Заборона громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання може бути заборонено судом за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації в разі виявлення ознак порушення громадським об'єднанням вимог статей 36, 37 Конституції України, статті 4 цього Закону. Заборона громадського об'єднання має наслідком припинення його діяльності у порядку, встановленому цим Законом, та виключення з Реєстру громадських об'єднань.

2. Справа про заборону громадського об'єднання розглядається у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

3. У разі прийняття рішення про заборону громадського об'єднання майно, кошти та інші активи громадського об'єднання за рішенням суду спрямовуються до державного бюджету.

4. На виконання рішення суду про заборону громадського об'єднання уповноважений орган з питань реєстрації вносить відповідний запис до Реєстру громадських об'єднань. Припинення діяльності громадського об'єднання, щодо якого прийнято рішення про заборону, здійснюється у порядку, визначеному статтею 29 цього Закону.

5. Інші підстави для заборони діяльності громадського об'єднання, крім зазначених у частині першій цієї статті, не допускаються.

Стаття 29. Порядок припинення громадського об'єднання

1. Припинення громадського об'єднання включає:

1) припинення внутрішньоорганізаційної діяльності громадського об'єднання;

2) припинення громадського об'єднання як юридичної особи.

2. Припинення діяльності громадського об'єднання розпочинається з дня, зазначеного у частині восьмій статті 26, частині шостій статті 27 цього Закону, з дня набрання законної сили рішенням суду про заборону цього громадського об'єднання. З цього ж дня припиняється членство (участь) у громадському об'єднанні.

3. Припинення внутрішньоорганізаційної діяльності громадського об'єднання, у тому числі передання до відповідних архівних установ документації громадського об'єднання, здійснюється протягом 60 днів з дня, зазначеного у частині другій цієї статті. Протягом встановленого часу управління поточними справами громадського об'єднання, спрямованими на припинення його діяльності, здійснює керівний орган громадського об'єднання. Після завершення зазначених дій діяльність керівного органу громадського об'єднання припиняється (за винятком покладених на нього повноважень ліквідаційної комісії, комісії з реорганізації).

4. Припинення громадського об'єднання як юридичної особи не може бути зупинено або скасовано цим об'єднанням після дня, зазначеного у частині другій цієї статті.

5. У разі прийняття судом рішення про припинення юридичної особи громадського об'єднання з підстав, зазначених у Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», громадське об'єднання протягом шести місяців в довільній формі повідомляє уповноважений орган з питань реєстрації про продовження діяльності без статусу юридичної особи та надає відомості про особу (осіб), уповноважену представляти громадське об'єднання, в обсязі, визначеному пунктом 3 частини другої статті 16 цього Закону.

6. У разі неотримання уповноваженим органом з питань реєстрації протягом шести місяців повідомлення громадського об'єднання про продовження діяльності без статусу юридичної особи уповноважений орган з питань реєстрації вносить до Реєстру громадських об'єднань запис про припинення діяльності громадського об'єднання.

Стаття 30. Припинення діяльності відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації

1. Діяльність відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації припиняється на підставі:

1) рішення іноземної неурядової організації, відокремлений підрозділ якої акредитовано в Україні;

2) рішення уповноваженого органу з питань реєстрації у разі закінчення терміну дії довіреності на ім'я керівника відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації, оформленої відповідно до законодавства держави, в якій видано довіреність;

3) рішення суду про заборону відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації.

2. Уповноважений орган з питань реєстрації вносить до Реєстру громадських об'єднань запис про припинення діяльності відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації на підставі письмового повідомлення іноземної неурядової організації протягом трьох робочих днів з дня його отримання.

3. Уповноважений орган з питань реєстрації вносить до Реєстру громадських об'єднань запис про припинення діяльності відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації у разі, якщо довіреність не продовжена або не видана на новий строк після спливу тридцятиденного строку з дня закінчення строку довіреності.

4. Діяльність відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації може бути заборонена в судовому порядку у разі порушення таким відокремленим підрозділом положень статей 36, 37 Конституції України, статті 4 цього Закону, положень інших законів, якими встановлюються обмеження щодо утворення і діяльності громадських об'єднань в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей, за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації.

5. Справа про заборону відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації розглядається у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

6. У разі припинення акредитації відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації уповноважений орган з питань реєстрації приймає рішення про скасування відповідного запису в Реєстрі громадських об'єднань.

Стаття 31. Відповідальність за порушення законодавства

1. Посадові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, громадяни, іноземці, особи без громадянства за порушення законодавства про громадські об'єднання несуть відповідальність у порядку, встановленому законом.

2. Громадські об'єднання, відокремлені підрозділи іноземних неурядових організацій за порушення законодавства несуть відповідальність, передбачену цим та іншими законами України.

3. Участь у діяльності громадського об'єднання, відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації, діяльність яких заборонена в судовому порядку, тягне за собою адміністративну відповідальність, якщо законом не передбачено інший вид юридичної відповідальності.

Розділ V. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію з 1 січня 2013 року.

2. Визнати такими, що втратили чинність з дня введення цього Закону в дію:

Закон України «Про об'єднання громадян» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 34, ст. 504; 1993 р., № 46, ст. 427; 1998 р., № 10, ст. 36; 1999 р., № 26, ст. 220; 2001 р., № 9, ст. 38, № 44, ст. 232; 2003 р., № 27, ст. 209, № 30, ст. 247; 2005 р., № 11, ст. 205, № 51, ст. 550; 2006 р., № 26, ст. 215; 2008 р., № 25, ст. 240; 2009 р., № 32–33, ст. 485; 2010 р., № 37, ст. 496; 2011 р., № 6, ст. 41);

Постанову Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України «Про об'єднання громадян» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 34, ст. 505).

3. Права та обов'язки, встановлені законами України для громадських організацій, поширюються на всі громадські об'єднання.

4. Громадські організації, їх спілки (союзи, асоціації, інші об'єднання громадських організацій), легалізовані на день введення цього Закону в дію шляхом реєстрації або повідомлення про заснування, не потребують відповідно перереєстрації або повторного подання документів для повідомлення. Статути (положення) громадських організацій, спілок громадських організацій мають бути приведені у відповідність із цим Законом протягом п'яти років з дня введення його в дію. Реєстрація змін до статуту (положення), пов'язаних з введенням цього Закону в дію, здійснюється без справляння плати за реєстраційні дії протягом п'яти років з дня введення цього Закону в дію.

5. Вимоги статті 10 цього Закону не поширюються на громадські організації, їх спілки (союзи, асоціації, інші об'єднання громадських організацій), легалізовані на день введення цього Закону в дію шляхом:

1) реєстрації – до прийняття такими організаціями, спілками рішень щодо зміни їх назви;

2) повідомлення про заснування – до прийняття такими організаціями, спілками рішень щодо зміни їх назви або щодо їх реєстрації як юридичних осіб.

6. При застосуванні положення частини четвертої статті 10 цього Закону в частині вимоги відмінності власної назви громадського об'єднання від власних назв інших громадських об'єднань враховуються власні назви громадських об'єднань, які повідомили про своє заснування або внесли зміни до найменування з дня введення цього Закону в дію, та усіх зареєстрованих громадських об'єднань.

7. Всеукраїнські та міжнародні громадські організації, зареєстровані на день введення цього Закону в дію, вважаються громадськими організаціями, що підтвердили свій всеукраїнський статус. Місцеві осередки таких громадських організацій можуть враховуватися для цілей частин сьомої – дев'ятої статті 19 цього Закону як їх відокремлені підрозділи протягом строку, визначеного пунктом 8 цього розділу.

8. Місцеві осередки всеукраїнських (міжнародних) громадських організацій, які діяли зі статусом юридичної особи на день введення цього Закону в дію, за рішенням вищого органу управління всеукраїнської (міжнародної) громадської організації зберігають за собою статус юридичної особи після введення цього Закону в дію.

Статути (положення) місцевих осередків всеукраїнських (міжнародних) громадських організацій, які діяли зі статусом юридичної особи на день введення цього Закону в дію, мають бути приведені у відповідність із цим Законом протягом п'яти років з дня введення його в дію.

Рішення про зміну до складу керівних органів, статутів (положень) та місцезнаходження місцевих осередків всеукраїнських (міжнародних) громадських організацій, а також рішення про припинення діяльності місцевих осередків всеукраїнських (міжнародних) громадських організацій приймаються в порядку, визначеному цим Законом для громадських об'єднань.

Уповноваженим органом з питань реєстрації місцевих осередків всеукраїнських (міжнародних) громадських організацій, які діяли зі статусом юридичної особи на день введення цього Закону в дію, є відповідний орган, в якому зберігається реєстраційна справа місцевого осередку на день введення в дію цього Закону.

У разі прийняття вищим органом управління всеукраїнської (міжнародної) громадської організації рішення про припинення своїх місцевих осередків як юридичних осіб правонаступником майна, активів та пасивів таких осередків є відповідна громадська організація.

{Пункт 8 розділу V в редакції Закону № 1593-VII від 04.07.2014}

9. З дня введення цього Закону в дію спілки громадських організацій (союзи, асоціації, інші об'єднання громадських організацій), легалізовані на день введення цього Закону в дію, визнаються громадськими спілками, утвореними на підставі цього Закону, за якими зберігаються всі права та обов'язки, які вони мали на день введення цього Закону в дію, якщо вони не суперечать цьому Закону.

10. Громадські організації, їх спілки (союзи, асоціації, інші об'єднання громадських організацій), крім громадських організацій та спілок, зареєстрованих виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, мають право протягом двох років з дня введення цього Закону в дію звернутися до органу, який здійснював їх реєстрацію до дня введення цього Закону в дію, із заявою про передачу їхніх справ до уповноваженого органу з питань реєстрації за своїм місцезнаходженням з метою проведення реєстраційних дій. Така справа передається відповідному органу протягом трьох робочих днів з дня надходження заяви. Після закінчення дворічного строку органи, які здійснювали реєстрацію громадських організацій та спілок до введення в дію цього Закону, забезпечують пересилання реєстраційних справ громадських організацій та спілок до уповноважених органів з питань реєстрації за місцезнаходженням громадських організацій та спілок.

11. Громадські організації, їх спілки (союзи, асоціації, інші об'єднання громадських організацій), легалізовані на день введення цього Закону в дію, подають (надсилають поштовим відправленням) документи для вчинення реєстраційних дій до уповноваженого органу з питань реєстрації за своїм місцезнаходженням. Строк розгляду повідомлення про зміни до статуту, зміну у складі керівних органів, зміну місцезнаходження громадських організацій та спілок, зазначених у цьому пункті, продовжується на час пересилання реєстраційних справ громадських організацій та спілок. Для формування реєстраційних справ громадських організацій та спілок, зареєстрованих виконавчими органами сільських, селищних, міських

рад, документи подаються разом з копіями статутів (положень) та свідоцтв про реєстрацію громадської організації, спілки, засвідченими печаткою такої організації, спілки.

12. Виконавчим органам сільських, селищних, міських рад, які здійснювали делеговані повноваження щодо реєстрації громадських організацій, до дня введення цього Закону в дію забезпечити передачу уповноваженому органу з питань реєстрації відомостей щодо громадських організацій, зареєстрованих (легалізованих) відповідними виконавчими органами на день набрання чинності цим Законом, та щодо реєстраційних дій, які вчинятимуться відповідними виконавчими органами з дня набрання цим Законом чинності до дня введення його в дію. У разі наявності розбіжностей між відомостями, переданими виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, та відомостями, наданими громадськими організаціями та спілками відповідно до пункту 11 цього розділу, уповноважений орган з питань реєстрації бере до уваги відомості, надані виконавчими органами сільських, селищних, міських рад.

13. Громадські організації, легалізовані на день введення цього Закону в дію шляхом повідомлення про заснування, протягом шести місяців з дня введення цього Закону в дію визначають особу (осіб), уповноважену представляти громадське об'єднання, з дотриманням вимог частини шостої статті 9 цього Закону та подають відомості щодо цієї особи (осіб), передбачені пунктом 3 частини другої статті 16 цього Закону, до уповноваженого органу з питань реєстрації.

14. Кабінету Міністрів України з метою створення належних умов для реалізації цього Закону:

1) у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям цього Закону;

2) вжити заходів до приведення у відповідність із цим Законом підзаконних нормативно-правових актів, забезпечивши набрання ними чинності одночасно з введенням у дію цього Закону, шляхом:

а) приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом, прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

б) забезпечення приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у відпо-

відність із цим Законом та прийняття ними нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

в) визначення порядку ведення Реєстру громадських об'єднань та обміну відомостями між цим Реєстром і Єдиним державним реєстром юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

3) забезпечити на момент введення в дію цього Закону функціонування Реєстру громадських об'єднань на основі Єдиного реєстру громадських формувань;

4) вжити інших заходів до реалізації цього Закону.

Президент України

В. Янукович

м. Київ, 22 березня 2012 року № 4572-VI

5.2. Закон України від 01. 12. 1998 р. № 281-XIV

Про молодіжні та дитячі громадські організації

(зі змінами та доповненнями – поточна редакція від 26.10.2014 р.)

Цей Закон визначає особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій та державні гарантії забезпечення їх діяльності.

Стаття 1. Законодавство України про молодіжні та дитячі громадські організації

Законодавство України про молодіжні та дитячі громадські організації складається з Конституції України, Закону України «Про об'єднання громадян», цього Закону та інших нормативно-правових актів, прийнятих на їх виконання.

Стаття 2. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

– молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів;

– дитячі громадські організації – об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства;

Український національний комітет молодіжних організацій – спілка, об'єднує більшість легалізованих всеукраїнських молодіжних

та дитячих організацій, а також обласних, Автономної Республіки Крим, київських та севастопольських міських об'єднань молодіжних та дитячих громадських організацій.

Стаття 3. Принципи утворення і діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій

Молодіжні та дитячі громадські організації утворюються і діють на засадах добровільності, рівноправності їх членів, самоврядування, законності та гласності, зокрема:

– молодіжні та дитячі громадські організації зобов'язані доводити до відома громадськості відомості про свою діяльність у формах, що не суперечать законодавству;

– інформація, що міститься у статутах, про склад керівних органів, про джерела матеріальних та інших надходжень, а також пов'язана з діяльністю молодіжних та дитячих громадських організацій, не є конфіденційною або іншою інформацією, яка охороняється законом.

Стаття 4. Засновники молодіжних та дитячих громадських організацій та їх спілок

Засновниками молодіжних та дитячих громадських організацій можуть бути громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, які досягли 15-річного віку.

Засновниками спілок молодіжних та дитячих громадських організацій є молодіжні та дитячі громадські організації.

Стаття 5. Членство в молодіжних та дитячих громадських організаціях

Членство в молодіжних та дитячих громадських організаціях може бути індивідуальним і колективним.

Членство в молодіжних та дитячих громадських організаціях може бути фіксованим і нефіксованим.

Індивідуальними членами молодіжних та дитячих громадських організацій можуть бути громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Індивідуальними членами молодіжних громадських організацій можуть бути особи віком від 14 до 35 років, індивідуальними членами дитячих громадських організацій – особи віком від 6 до 18 років. Вступ неповнолітніх віком до 10 років до дитячих громадських організацій здійснюється за письмовою згодою батьків, усиновителів, опікунів або піклувальників. Особи старшого віку

можуть бути членами молодіжних та дитячих громадських організацій за умови, якщо їх кількість у цих організаціях не перевищує 10 відсотків загальної кількості членів; у складі виборних органів молодіжних та дитячих громадських організацій кількість осіб старшого віку не може перевищувати третину членів виборних органів.

Колективними членами молодіжних та дитячих громадських організацій можуть бути колективи інших молодіжних та дитячих громадських організацій.

Колективні члени молодіжних та дитячих організацій можуть брати участь у діяльності таких організацій у випадках, передбачених їх статутами.

Стаття 6. Статус молодіжних та дитячих громадських організацій

Статус молодіжних та дитячих громадських організацій і їх спілок визначається відповідно до цього Закону та Закону України «Про об'єднання громадян».

Молодіжний рух в Україні координується Українським національним комітетом молодіжних організацій, який є незалежною неурядовою організацією і має статус всеукраїнської спілки молодіжних та дитячих громадських організацій.

У своїй діяльності Український національний комітет молодіжних організацій керується законодавством України та власним статутом.

Вступ Українського національного комітету молодіжних організацій до міжнародних молодіжних організацій (асоціацій, союзів тощо) не є підставою для його реєстрації як міжнародного.

Стаття 7. Права молодіжних та дитячих громадських організацій

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки користуються правами, наданими їм Законом України «Про об'єднання громадян», цим Законом, іншими законодавчими актами.

Молодіжні та дитячі громадські організації та їх спілки не можуть утворювати та вступати у виборчі блоки.

Членські внески і добровільні пожертвування, отримані від юридичних чи фізичних осіб, що спрямовуються на здійснення статутної діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій та їх спілок, не є об'єктом оподаткування.

Стаття 8. Участь молодіжних та дитячих громадських організацій у підготовці та прийнятті рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді

Молодіжні та дитячі громадські організації залучаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування до

розроблення і обговорення проектів рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування – ініціатори розроблення державної цільової програми розміщують на своєму офіційному веб-сайті проекти концепцій державних цільових програм, які стосуються дітей та молоді, а також розглядають пропозиції до них від молодіжних та дитячих громадських організацій у порядку, визначеному законом.

Стаття 9. Форми державної підтримки молодіжних та дитячих громадських організацій

Державна підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій здійснюється в таких формах:

- надання молодіжним та дитячим громадським організаціям інформації про державну політику щодо дітей та молоді;
- подання методичної та організаційної допомоги з питань соціального становлення та розвитку молоді і дітей;
- сприяння створенню підприємств, установ і організацій, які надають послуги молоді та дітям або сприяють зайнятості молоді.

Молодіжні та дитячі громадські організації звільняються від сплати за державну реєстрацію та збору за реєстрацію їх символіки.

Держава здійснює підтримку і в інших формах, що не суперечать законодавству України.

Стаття 10. Фінансова підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування надають фінансову підтримку діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій і їх спілок у межах повноважень, визначених законом.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування залучають в установленому порядку молодіжні та дитячі громадські організації і їх спілки до виконання замовлень для державних та місцевих потреб.

При затвердженні місцевих бюджетів передбачаються видатки на реалізацію програм молодіжних та дитячих громадських організацій.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування можуть делегувати молодіжним та дитячим громадським організаціям повноваження щодо реалізації відповідних програм (проектів, заходів). У цьому випадку вони подають молодіжним та дитячим громадським організаціям фінансову та матеріальну допомогу і здійснюють контроль за реалізацією наданих повноважень, у тому числі за цільовим використанням виділених коштів.

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки, які одержують фінансову або іншу матеріальну підтримку, зобов'язані подавати звіти про цільове використання фінансів і матеріальних цінностей органам, що їх надавали, у терміни, встановлені цими органами.

Стаття 11. Відповідальність молодіжних та дитячих громадських організацій за порушення законодавства

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки несуть відповідальність за порушення ними законодавства.

За неподання звіту про використання бюджетних коштів, інших матеріальних цінностей, наданих молодіжним, дитячим громадським організаціям та їх спілкам або нецільове використання таких цінностей, отримання їх з порушенням законодавства винні особи несуть відповідальність, передбачену законодавством України.

Стаття 12. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. До приведення законодавства у відповідність із Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» нормативно-правові акти України застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Кабінету Міністрів України у двомісячний термін:

внести до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»;

привести свої рішення у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів, що не відповідають цьому Закону;

відповідно до компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом.

4. Статутні документи молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок, зареєстрованих до набрання чинності цим Законом, протягом року після його опублікування мають бути приведені у відповідність із цим Законом. За поданням легалізуючого органу або прокурора діяльність молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок, статутні документи яких суперечать цьому Закону, може бути заборонена в судовому порядку.

Президент України

м. Київ, 1 грудня 1998 року № 281-XIV

Л. Кучма

5.3. Постанова Кабінет Міністрів України від 19 грудня 2012 р. № 1209 «Про реєстрацію символіки громадського об'єднання»

Відповідно до статті 18 Закону України «Про громадські об'єднання» Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок реєстрації символіки громадського об'єднання, що додається.

2. Установити, що:

1) розмір плати за реєстрацію символіки становить:

– чотири неоподатковуваних мінімуми доходів громадян – для громадських об'єднань, крім громадських об'єднань інвалідів та осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;

– два неоподатковуваних мінімуми доходів громадян – для громадських об'єднань інвалідів та осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;

2) розмір плати за видачу громадському об'єднанню дублікату свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою, заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням становить 50 відсотків плати за реєстрацію символіки громадського об'єднання.

Молодіжні та дитячі громадські об'єднання від плати за реєстрацію символіки звільняються;

3) плата за реєстрацію символіки громадського об'єднання, а також за видачу громадському об'єднанню дублікату свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою, заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням зараховується до державного бюджету.

3. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком, що додається.

4. Ця постанова набирає чинності з 1 січня 2013 року.

Прем'єр-міністр України

М. Азаров

5.4. Порядок реєстрації символіки громадського об'єднання

1. Громадське об'єднання із статусом юридичної особи може мати власну символіку (емблему, інший розпізнавальний знак, прапор), яка підлягає реєстрації відповідно до цього Порядку.

2. Реєстрація символіки зареєстрованих громадських об'єднань здійснюється Укрдержреєстром.

3. Для реєстрації символіки громадського об'єднання (далі – символіка) Укрдержреєстру подається заява за формою (додаток Є).

До заяви додаються:

– рішення про затвердження символіки, прийняте відповідно до статуту громадського об'єднання. У рішенні повинно бути затверджено вид (емблема, інший розпізнавальний знак, прапор) символіки, її зображення та опис, визначено порядок надання дозволу на використання символіки та порядок її зберігання;

– зображення символіки у вигляді графічного файлу у форматі .jpg (.gif, .tif), вписане у квадрат розміром 8 x 8 сантиметрів (на паперовому та електронному носіях);

– опис символіки (на паперовому та електронному носіях);

– копія статуту громадського об'єднання, завірена підписом його керівника та скріплена печаткою (у разі її наявності).

Опис символіки повинен містити інформацію про кольори, масштаби та пропорції елементів символіки.

Зображення символіки повинно містити повне або скорочене найменування громадського об'єднання.

Документи, зазначені у підпунктах 1–3 цього пункту, що подаються на паперових носіях, подаються у двох примірниках.

4. Заява про реєстрацію символіки розглядається протягом семи робочих днів з дня її надходження до Укрдержреєстру.

У межах зазначеного строку Укрдержреєстр приймає у формі наказу одне з таких рішень:

– про реєстрацію символіки;

– про відмову у реєстрації символіки;

– про залишення без розгляду по суті заяви про реєстрацію символіки.

5. Копія рішення про реєстрацію символіки із супровідним листом видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) відповідному громадському об'єднанню.

6. Документ, що підтверджує внесення плати за реєстрацію символіки, подається протягом трьох місяців з дня отримання громадським об'єднанням копії рішення Укрдержреєстру про реєстрацію символіки громадського об'єднання.

На наступний робочий день після отримання документа, що підтверджує внесення плати за реєстрацію символіки:

– громадському об'єднанню видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) свідоцтво про реєстрацію символіки за зразком згідно з додатком 2, а також прошитий, пронумерований та оформлений Укрдержреєстром один примірник рішення органу управління громадського об'єднання разом із зображенням та описом символіки;

– дані про реєстрацію вносяться до Реєстру символіки громадських об'єднань, у якому зазначається:

– найменування громадського об'єднання;

– дата реєстрації і номер свідоцтва про реєстрацію громадського об'єднання;

– вид (емблема, інший розпізнавальний знак, прапор) символіки;

– опис символіки;

– дата реєстрації і номер свідоцтва про реєстрацію символіки.

Укрдержреєстр розміщує на своєму офіційному веб-сайті опис та зображення символіки зареєстрованих громадських об'єднань.

7. У разі неподання в установлений строк громадським об'єднанням документа про оплату реєстраційного збору рішення Укрдержреєстру про реєстрацію символіки такого громадського об'єднання визнається таким, що втратило чинність, про що розміщується відповідна інформація на офіційному веб-сайті Укрдержреєстру та письмово повідомляється громадському об'єднанню рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

8. У реєстрації символіки громадського об'єднання відмовляється у разі, коли вона відтворює:

1) державні символи України;

2) інші офіційні символи чи знаки, які використовуються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, державні та інші нагороди, печатки та інші відмітні знаки зазначених органів;

3) державні герби, прапори або офіційні назви інших держав;

4) зареєстровану символіку іншого громадського об'єднання;

5) ім'я або зображення фізичної особи без письмової згоди такої особи або її спадкоємців, засвідченої в установленому законом порядку, якщо інше не передбачено законом;

6) інші символи та знаки, використання яких обмежено законом.

9. Копія рішення про відмову у реєстрації символіки разом з документами, що подавалися для реєстрації (крім документів, до яких висловлені зауваження), на наступний робочий день із супровідним

листом видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню. Невід'ємним додатком до рішення є правовий висновок, який повинен бути обґрунтованим та містити вичерпні підстави для такої відмови.

Після усунення причин, що були підставою для прийняття рішення про відмову у реєстрації символіки, громадське об'єднання може повторно подати заяву про реєстрацію символіки.

10. Заява про реєстрацію символіки залишається без розгляду по суті у разі, коли:

1) не подано усіх документів, визначених пунктом 3 цього Порядку;

2) подані документи оформлені без додержання вимог пункту 3 цього Порядку;

3) опис символіки не відповідає зображенню символіки;

4) заява підписана особою, яка не наділена повноваженнями представляти громадське об'єднання.

Копія рішення про залишення без розгляду по суті заяви про реєстрацію символіки разом з документами, що подавалися для реєстрації (крім документів, до яких висловлені зауваження), на наступний робочий день після його прийняття із супровідним листом видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню. Невід'ємним додатком до рішення є правовий висновок, який повинен бути обґрунтованим та містити вичерпні підстави для прийняття такого рішення.

Після усунення причин, що були підставою для прийняття рішення про залишення без розгляду по суті заяви про реєстрацію символіки, громадське об'єднання може повторно подати заяву про реєстрацію символіки.

11. Для отримання дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою громадське об'єднання подає Укрдержреєстру заяву у довільній формі.

До заяви додаються:

– примірник загальнодержавного друкованого засобу масової інформації, в якому опубліковано повідомлення про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки;

– документ, що підтверджує внесення плати за видачу громадському об'єднанню дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки;

– довідка, видана органом внутрішніх справ, про реєстрацію заяви про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки.

12. Укрдержреєстр протягом п'яти робочих днів з дня отримання заяви приймає у формі наказу одне з таких рішень:

– про видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою;

– про залишення без розгляду по суті заяви про видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою.

13. Укрдержреєстр приймає рішення про залишення без розгляду по суті заяви про видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою у разі, коли:

1) до заяви не додані документи, передбачені пунктом 11 цього Порядку;

2) заява підписана особою, яка не наділена повноваженнями представляти громадське об'єднання;

3) Укрдержреєстру надійшло рішення суду щодо заборони видачі дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою.

14. Копія рішення про залишення без розгляду по суті заяви про видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою разом з документами, що подавалися із заявою (крім документів, до яких висловлені зауваження), на наступний робочий день із супровідним листом видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню. Невід'ємним додатком до рішення є правовий висновок, який повинен бути обґрунтованим та містити вичерпні підстави для прийняття такого рішення.

Після усунення причин, що були підставою для прийняття рішення про залишення без розгляду по суті заяви про видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою, громадське об'єднання може повторно подати заяву про видачу такого дублікату.

15. Укрдержреєстр за відсутності підстав для залишення без розгляду по суті заяви про видачу дублікату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з його втратою у межах строку, передбаченого пунктом 12 цього Порядку, зобов'язаний:

1) внести до Реєстру символіки громадських об'єднань запис про втрату оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки;

2) оформити та видати (надіслати рекомендованим листом з повідомленням про вручення) дублікат оригіналу свідоцтва про реєстрацію символіки.

16. Для заміни свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням громадське об'єднання подає Укрдержреєстру заяву у довільній формі.

До заяви додаються:

- оригінал свідоцтва про реєстрацію символіки (пошкоджений);
- документ, що підтверджує внесення плати за заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням.

17. Укрдержреєстр протягом п'яти робочих днів з дня отримання заяви приймає у формі наказу одне з таких рішень:

- про заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням;

- про залишення без розгляду по суті заяви про заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням.

18. Укрдержреєстр приймає рішення про залишення без розгляду по суті заяви про заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням у разі, коли:

- 1) до заяви не додані документи, передбачені пунктом 16 цього Порядку;

- 2) заява підписана особою, яка не наділена повноваженнями представляти громадське об'єднання.

19. Копія рішення про залишення без розгляду по суті заяви про заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням разом з документами, які подавалися із заявою (крім документів, до яких висловлені зауваження), на наступний робочий день із супровідним листом видається (надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню. Невід'ємним додатком до рішення є правовий висновок, який повинен бути обґрунтованим та містити вичерпні підстави для прийняття такого рішення.

Після усунення причин, що були підставою для прийняття рішення про залишення без розгляду по суті заяви про заміну свідоцтва про реєстрацію символіки у зв'язку з пошкодженням, громадське об'єднання може повторно подати заяву про заміну свідоцтва.

20. Укрдержреєстр за відсутності підстав для залишення без розгляду по суті заяви про заміну свідоцтва про реєстрацію символіки

у зв'язку з пошкодженням зобов'язаний у межах строку, передбаченого пунктом 17 цього Порядку, видати (надіслати рекомендованим листом з повідомленням про вручення) свідоцтво про реєстрацію символіки.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ Й ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Кожному студентові потрібно виконати індивідуально-дослідне завдання – написати реферат за обраною темою. Реферат передбачає виклад матеріалу із запропонованої теми в обсязі 15 сторінок з обов'язковим висвітленням індивідуальної позиції автора щодо проблеми. Обов'язковими структурними компонентами реферату є: титульна сторінка (з вказівкою кафедри, теми, групи, прізвища та імені студента, року виконання), план, висновки, використана література.

Тематика індивідуально-дослідних завдань:

1. Молодіжні організації Волині на сучасному етапі розвитку суспільства.
2. Особливості «тимурівського руху» та його сучасні тенденції.
3. Роль сучасних дитячих організацій релігійного спрямування у вихованні особистості.
4. Основні проекти і програми Федерації дитячих організацій України.
5. Періодичні видання сучасних дитячих та молодіжних організацій.
6. Основні програми діяльності у міжнародному скаутському русі.
7. Особливості соціалізації молоді в дитячих та молодіжних організаціях.
8. Діяльність комсомолу в радянській Україні.
9. Участь громадських молодіжних об'єднань Європи в процесі соціального виховання молодого покоління.
10. Діяльність дитячих організацій Німеччини.
11. Виховна діяльність дитячих організацій в посткомуністичних країнах.
12. Діяльність дитячих та молодіжних організацій США.
13. Сучасний молодіжний рух діаспори *(на прикладі декількох країн)*.
14. Форми і методи виховання дітей в дитячих організаціях козацького спрямування.
15. Історія розвитку неформальних молодіжних об'єднань.

16. Специфіка соціально-педагогічної роботи з неформальними групами неповнолітніх.
17. Неформальний рух «стиляг» в радянській Україні.
18. Вплив неформальних організацій на становлення особистості.
19. Неформальний молодіжний рух за кордоном.
20. Особливості взаємодії соціального педагога з дитячими та молодіжними організаціями.
21. Формування здорового способу життя в дитячих та молодіжних організаціях.
22. Особливості діяльності дитячих організацій екологічного спрямування.
23. Вплив пластової виховної методи на виховання особистості.
24. Виховання лідерських якостей у дитячих та молодіжних організаціях

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сучасні дослідники молодіжного руху виділяють такі підходи до поняття молодіжний рух:
2. Молодіжний рух Є. І. Косенко визначає як
3. Пріоритетні напрями досліджень дитячого руху: ...
4. Соціокінетика дитинства – це ...
5. Соціокінетика дитинства як наука передбачає такі аспекти: ...
6. Педагогіка вивчає дитячий рух як:
7. Сутність соціалізації полягає в тому, що
8. Мета діяльності дитячої організації передбачає такі аспекти:
9. Вкажіть пріоритетні педагогічні задачі, які вирішують дорослі і діти в процесі соціалізації:
10. Педагогічно-регульовані впливи в діяльності дитячих організацій передбачають:
11. Мета діяльності дитячих організацій –
12. Найбільш значимі функції гри для діяльності ДО: ...
13. Гра в дитячій організації – це
14. Співробітництво дітей і дорослих в ДО – це
15. Для забезпечення співробітницьких відносин між дорослими і дітьми в дитячих організаціях доцільно:
16. В основі КТД, яку запропонував І.Іванов, лежить:
17. Показниками рівня розвитку колективного мислення є:
18. Сутність методики колективного творчого виховання полягає у:
19. Основні етапи організації колективної творчої діяльності:
20. Виховна система скаутингу спрямована на те, щоб:
21. Основні обов'язки пластуна:
22. Значення скаутської та пластової виховної методики полягає у:
23. Найважливішими підсистемами молодіжного руху є:
24. Першими громадськими молодіжними структурами у XVI–XVIII ст. були....
25. Братство у Луцьку при церкві Воздвиження виникло у
26. «Земляцтва» – це
27. період розвитку молодіжного руху характеризується такими особливостями: рух був ще досить малочисельним, його соціальну основу складала переважно студенти та учнівська молодь, не було вироблено відповідної нормативної бази, українська молодь усе

більше втягувалася у політичну боротьбу, ставила питання вирішення своїх соціальних проблем саме з допомогою молодіжних організованих громадських структур.

28. Значну увагу патріотичному вихованню приділяли такі молодіжні організації, що діяли на Західній Україні наприкінці XIX – поч. XX ст.:.....

29. Перший період розвитку молодіжного руху тривав:..

30. Другий період розвитку молодіжного руху у Західній Україні тривав:...

31. Другий період розвитку молодіжного руху в Радянській Україні тривав:..

32. Третій період розвитку молодіжного руху в Радянській Україні тривав:

33. Третій період розвитку молодіжного руху на Західній Україні, Буковині тривав: ...

34. Четвертий період розвитку молодіжного руху в Україні й українській діаспорі тривав: ...

35. У третьому періоді розвитку молодіжного руху діяли такі дитячі та молодіжні організації: ...

36. Спілку піонерських організацій України було утворено ур.

37. Девіз ФДОУ:

38. До організаційно-інституційної підсистеми молодіжного руху належать: ...

39. Роджерс Харт пропонує такі рівні участі дітей: ...

40. До регулятивної підсистеми молодіжного руху належать: ...

41. До інформаційної підсистеми молодіжного руху належать: ...

42. Поняття «український молодіжний рух» потрібно вживати, коли ми йдеться про: ...

43. Принципи діяльності дитячих громадських об'єднань:

44. Основними джерелами змісту діяльності дитячих об'єднань є: ...

45. В основі методики колективної творчої діяльності лежить: ...

46. Основні функції дорослого в дитячому об'єднанні: ...

47. Дитяче громадське об'єднання реалізує такі функції: ...

48. Основні принципи державної політики у відносинах з дитячими громадськими об'єднаннями: ...

49. Назвіть моделі взаємодії дорослих з дитячим об'єднанням: ...

50. Пласт – це ...

51. Скаутська емблема – це ...

52. Федерація дитячих організацій України утворена у р.

53. Програму ФДО було прийнято назльоті піонерів.
54. В. Волохов, М. Рожков пропонують такі напрями у змісті діяльності дитячих організацій: ...
55. Хустина у пластунів-новаків має колір
56. Хустина у старших пластунів має колір
57. Улад Пластунів – новаків віком ...
58. Елементами пластової виховної методи є: ...
59. Неформальні об'єднання – це ...
60. До неформальної групи агресивної самодіяльності підлітків належать: ...
61. До неформальної групи епатажної самодіяльності належать: ...
62. До неформальної групи культурної самодіяльності належать: ...
63. До неформальної групи соціальної самодіяльності належать: ...
64. До неформальної групи політичної самодіяльності належать: ...
65. Об'єктивні причини виникнення асоціальних груп неповнолітніх такі: ...
66. Суб'єктивні передумови виникнення асоціальних груп неповнолітніх такі: ...
67. Українське дитяче об'єднання КРОС було засноване у
68. «Просвіту» засновано у
69. Програма – орієнтир «Берегиня» у ФДОУ має колір
70. Програма – орієнтир «Повір у себе» у ФДОУ має колір
71. Програма – орієнтир «Котигорошко» у ФДОУ має колір .
72. Дитячі організації реалізують такі функції:
73. Дослідники виділяють такі критерії ефективності соціалізації дитини в дитячих організаціях:
74. Виділяють декілька типів готів:
75. Готи-андроїди – це ...
76. Готи-язичники – це ...
77. Субкультура фурі поєднує людей, які захоплюються
78. Діагностика підліткових і юнацьких груп має на меті визначення:
79. До кількісних показників, що діагностуються в неформальній групі, належать:
80. До якісних показників, що діагностуються в неформальній групі, належать: ...

ГЛОСАРІЙ

Виховники – це повнолітні волонтери, які забезпечують проведення виховного процесу для дітей і юнацтва у «Пласті».

Гайд – людина, яка йде попереду та знаходить дорогу.

Господар – пластун, що складає списки майнових потреб та закупає їх.

Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи.

Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

Гурток – це основна виховна одиниця «ПЛАСТу», що об'єднує спільною діяльністю від 6 до 10 дітей і дорослого виховника.

Дитячі громадські організації – об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства.

Курінь – організаційна одиниця «Пласту», яка складається з декількох гуртків.

Лідер – людина, здатна повести за собою, пробудити інтерес до справи, бути порадником дитині.

Лінійка – загальне шикування загону, дружини перед початком важливої справи, для підбиття підсумків, з нагоди святкування важливої для колективу дати, державного свята чи події у житті організації.

Молодіжна контркультура – об'єднання молоді, що має всі ті елементи культури, що й субкультура, але чії норми та цінності перебувають в активній чи пасивній опозиції до панівних у суспільстві норм і цінностей.

Молодіжна субкультура – система цінностей, установок, моделей поведінки, життєвого стилю певної соціальної групи (молоді), яка є цілісним утворенням у межах основної культури.

Молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших суспільних інтересів.

Писар – пластун, котрий пише протоколи, відповідає на листи.

Пластова проба – це система пластових та загальних знань, умінь і навичок, осягнення яких веде до розвитку духовних, моральних, розумових, патріотичних, соціальних, фізичних, трудових якостей вихованців, збагачує їхню естетичну та екологічну культуру, допомагає формувати характер згідно з Пластовим Законом.

Принципи діяльності дитячих організацій – це основні вимоги, які забезпечують формування у дітей та підлітків соціального досвіду й готовності до його розвитку.

Ритуали – основні моменти у житті загону дружини, що супроводжуються прийомом у члени організації, збором-прощанням з первинною організацією, піонерським вогнищем, лінійкою тощо.

Скарбник – пластун, котрий збирає членські внески, інші надходження, зберігає рахунки.

Скоб – пластун, який досяг третього ступеню (етапу) розвитку в юнацтві (пройшов третю пробу).

СКОБ – гасло «Пласту», що використовується як вітання. Розшифровується як: «Сильно, красно, обережно, бистро».

Субкультура – це сукупність специфічних соціально-психологічних ознак (цінностей, норм, стереотипів, смаків тощо), які впливають на стиль життя та мислення певних номінальних і реальних груп людей, що дають змогу їм усвідомити й утвердити себе в ролі «ми», відмінного від – «вони» (інших представників соціального середовища).

Улад Пластового Сеньйорату – дорослі віком від 30 років.

Улад Пластунів-новаків – діти віком 6–11 років.

Улад Пластунів-юнаків – діти віком 12–18 років.

Улад Старшого Пластунства – дорослі віком 18–30 років.

Хронікар – пластун, котрий веде хроніку гуртка з моменту заснування.

Шкільна варта – це 6–8 учнів, які займаються спільною природоохоронною роботою, вивченням довкілля.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Балдинюк О. Д. Взаємодія соціального педагога з дитячими громадськими об'єднаннями: Наставник очима дітей / О. Д. Балдинюк // Педагогічні науки : Зб. наук. ст. – Черкаси : Вісн. Черкас. ун-ту, 2008. – Вип. 121. – С. 21–25.
2. Башкатов И. П. Психология неформальных подростково-молодежных групп / И. П. Башкатов. – М. : Информпечать, 2000. – 336 с.
3. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна // Шкільний світ. – 2007. – № 13. – С. 2–14.
4. Бодалев А. А. Концепция воспитания учащейся молодежи в современном обществе / А. А. Бодалев, З. А. Малькова, Л. И. Новикова, В. А. Караковский. – М. : [б. и.], 1991.
5. Василів К. Роля українського «Пласту» у формуванні еліти України / К. Василів // Визвольний шлях. – 1999. – К. 9. – С. 1094–1097.
6. Вахнянин О. Пласт / О. Вахнянин. – Ужгород : Тиса, 1923. – 16 с.
7. Веселкова республіка : зб. програм.-метод. матеріалів. – К. : СПОУ. – 1993. – 96 с.
8. Галлагер К. Демократичні цінності в навчанні та вихованні / К. Галлагер // Шлях освіти. – 1997. – № 2. – С. 27–28.
9. Головатый М. Ф. Социология молодежи / М. Ф. Головатый. – К. : МАУП, 1999. – 223 с.
10. Головенько В. А. Український молодіжний рух : історія та сьогодення / В. А. Головенько, О. А. Корнієвський. – К. : Наук. думка, 1994. – 112 с.
11. Головенько В. А. Життя в Пласті / В. А. Головенько // Рідна шк. – 1993. – № 10. – С. 38–43.
12. Гончарова Т. Дитячі громадські організації України – на захисті прав та інтересів дітей / Т. Гончарова // Почат. шк. – 2000. – № 8. – С. 11–16.
13. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття : Нариси політичної історії / Т. Гунчак. – К. : [б. в.], 1993. – С. 26.
14. Державна національна програма «Освіта» / Україна ХХІ століття. – К. : Райдуга, 1994.
15. Дибя С. Г. Педагогічні умови соціалізації учнівської молоді в скаутських організаціях (вітчизняний і зарубіжний досвід) : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Дибя Світлана Григорівна. – К. : [б. в.], 2005. – 233 с.

16. Диба С. Г. Ціннісно-нормативна основа соціалізуючої діяльності у скаутській організації / С. Г. Диба // Рідна шк. – 2003. – № 1. – С. 25–27.
17. Диба С. Основні тенденції скаутського руху в сучасному світі / С. Диба // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 24–28.
18. Жадан І. В. Психологічні засади побудови змісту політичної освіти молоді / І. В. Жадан // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 3. – С. 25–34.
19. Жданович Ю. М. Методи виховання в Пласті / Ю. М. Жданович // Рідна шк. – 2002. – № 4 (867). – кв. – С. 21–24.
20. Жданович Ю. М. Організаційно-педагогічні засади виховного процесу у скаутській організації Пласт : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / Жданович Юлія Миколаївна. – К. : [б. в.], 2004. – 306 с.
21. Заверико Н. В. Особливості соціалізації підлітків і молоді в умовах сучасності / Н. В. Заверико // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2005. – № 1. – С. 30–35.
22. Заліпська О. Тому, хто біля тебе, руку дай / О. Заліпська // Шкільний світ. – 2004. – С. 8–11.
23. Зверева И. Д. Социальная работа с молодежью / И. Д. Зверева. – К. : Академпресс, 1994. – 101 с.
24. Иванов И. П. Методика комунарского воспитания / И. П. Иванов. – М. : Просвещение, 1990. – 144 с.
25. Іващенко Г. М. Дитячий рух: реалії і можливості / Г. М. Іващенко, М. Е. Кульпедінова // Педагогіка. – 1989. – № 6. – С. 34–40.
26. Ігнатенко П. Р. Громадянське виховання учнів в умовах українського державотворення / П. Р. Ігнатенко, Н. І. Косарева, В. Л. Поплужний // Рідна шк. – 1996. – № 3. – С. 31–50.
27. Ігри та ігрове середовище // Шкільний світ. – 2007. – № 23–24 (391–392). – С. 4–7.
28. Капська А. Й. Виховання громадянина України / А. Й. Капська // Професійна підготовка студентів педагогічних інститутів до виховної діяльності / за ред. А. Й. Капської. – К. : ІЗМН, 1996. – С. 20–29.
29. Кирпичник А. Г. Социальная работа в сфере детского движения / А. Г. Кирпичник // ТИМ. – М. : [б. и.], 1995. – Спецвып. – 104 с.
30. Корпач Н. І. Діяльність неурядових організацій в Україні як чинник розв'язання соціальних проблем сім'ї, дітей та молоді /

Н. І. Корпач // *Sciention Bulletin of Chelm. Sestion of Pedagogy.* – Chelm. –N.1. – 2012. С. 181–188.

31. Корпач Н. І. Зміст діяльності молодіжних організацій в умовах демократії / Н. І. Корпач // *Педагогічні науки : зб. наук. ст.* – Черкаси : Вісн. Черкас. ун-ту., 2008. – Вип. 121. – С. 65–70.

32. Корпач Н. І. Молодіжна субкультура в сучасній Україні / Н. І. Корпач // *Науковий вісник Вол. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Педагогічні науки.* – 2009. – № 21. – С. 93–97.

33. Корпач Н. І. Офіційні та неформальні об'єднання дітей та підлітків / Н. І. Корпач // *Соціальна педагогіка: теорія, технології та історія : навч.-метод. посіб. для підгот. до держ. атест. студ. за освіт.-кваліф. рівнем «бакалавр» / за ред. П. М. Гусака, І. Є. Остапйовського – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 324 с. – С. 151–156.*

34. Корпач Н. І. Роль громадських організацій Волині у формуванні здорового способу життя підростаючого покоління / Н. І. Корпач // *Сприяння здоров'ю дітей та молоді : теоретико-методичні аспекти : зб. наук. ст. за матеріалами IV міжнар. соц.-пед. конф. (29–30 вересня 2009 р., м. Луцьк).*– Луцьк [б. в.], 2009. – С. 523–529.

35. Корпач Н. І. Роль скаутингу у вихованні громадянина / Н. І. Корпач // *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 5-7 квітня 2007 р., м. Ялта.* – Зб.ст. – Ялта, 2007. – Вип. 3. Ч. 1. – С. 170–176.

36. Корпач Н. І. Теорія і практика соціально-педагогічної діяльності дитячих та молодіжних організацій : навч.-метод. посіб. / Н. І. Корпач. – Луцьк : Волин. мистецька агенція «Терен», 2011. – 108 с.

37. Корпач Н. І. Формування громадянської позиції підлітків в процесі соціалізації в дитячих громадських організаціях / Н. І. Корпач // *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 11 : Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління : зб. наук. пр.* – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 5. (Ч. 1) . – С. 298–302.

38. Косарецкая С. В. О неформальных объединениях молодежи / С. В. Косарецкая, Н. Ю. Синагина. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 159 с.

39. Кошолоп О. Ф. Громадянське виховання учнівської молоді у процесі історико-краєзнавчої діяльності / О. Кошолоп, М. Сметанський. – Вінниця : [б. в.], 2007. – 271 с.

40. Кравчук В. Держава і молодіжні організації в громадянському суспільстві / В. Кравчук // Теорія держави і права. – 2003. – № 12. – С. 65–67.

41. Криворучко Ю. Молодь як суспільний чинник формування громадянського суспільства України. Громадянське суспільство як здійснення свободи: центрально-східноєвропейський досвід / Ю. Криворучко; за ред. А. Карася. – Л. : [б. в.], 1999. – С. 309–316.

42. Кріпакевич І. Історія України / І. Кріпакевич. – Львів : Світ. – 1980.

43. Крупская Н. К. РКСМ и бойскаутизм / Н. К. Крупская // Вожатый. – 1989. – № 1/2. – С. 45–50, 40–49.

44. Ладатко А. А. Неформальные молодежные объединения / А. А. Ладатко. – М. : Высш. шк., 1991. – С. 16 – 40.

45. Литвак Р. Детское общественное объединение как фактор социализации ребенка / Р. Литвак // Соц. педагогика. – 2003. – № 1. – С. 46–51.

46. Лісовець О. В. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями / О. В. Лісовець // Вісн. Глухів. держ. пед. ун-ту. Сер. : Педагогічні науки. – Вип. 15. Ч. II. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. – С. 118–121.

47. Літня мандрівка у веселкову республіку : Зб. метод. матеріалів. – К. : СПОУ. – 1995. – 70 с.

48. Луцький Я.. Національне виховання української молоді Галичини в 20-х рр. ЧЧ ст. у Пласті / Ярослав Луцький // Людина і політика. – 2002. – № 2. – С. 29 – 35.

49. Макаренко А. С. Методика організації виховного процесу / А. С. Макаренко // Вибр. пед. тв. : В 7 т. – Т.5. – К. : Рад.шк., 1954. – С. 9–96.

50. Макаренко А. С. Мета виховання / А. С.Макаренко // Вибрані педагогічні твори: В 7 т. . – Т. 4. – К. : Рад.шк., 1954. – С. 209–230.

51. Маланчій В. Пластова метода в юнацтві / В. Маланчій // Пластовий шлях. – 1970. – № 1/2. – С. 87–91.

52. Мальковская Т. Н. Воспитание социальной активности старших школьников / Т. Н. Мальковская. – Л., 1973. – 159 с.

53. Мальцева Е. А. Педагогика детского движения : учеб. пособие / Е. А. Мальцева, Н. М. Костина. – Ижевск : [б. и.], 2000. – 516 с.

54. Марк Шимановський. Emokids: емоції, емоції, емоції (Про субкультуру емоکیدів) / М. Шимановський // Шкільний світ. – № 40 (408), жовт. – 2007. – С. 15–18.

55. Марк Шимановський. Готи (Коротка історія та ідеологічні засади руху) / М. Шимановський // Шкільний світ. – № 3 (371), січ. – 2007. – С. 15–18.

56. Молодіжний рух в Україні : Довідник. – Ч. 1.– К. : Столиця, 1998.– 252 с.

57. Охрімчук Р. Дитячі об'єднання України / Р. Охрімчук., А. Зайченко, Л. Шелестова // Шкільний світ. – 2004. – черв. (№ 21–23). – 128 с.

58. Охрімчук Р. Концепція дитячого руху в Україні / Р. Охрімчук, Л. Сніцар, Л. Шелестова, О. Кравченко, А. Зайченко // Шкільний світ. – 2006. – № 48 (368). – С. 11–17.

59. Поліщук В. А. Співпраця майбутніх соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями як різновид соціально-педагогічної діяльності / В. А. Поліщук // Педагогічні науки: Зб. наук. ст. – Черкаси : Вісн. Черкас. ун-ту, 2008. – Вип. 121. – С. 106–110.

60. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні / Ю. Й. Поліщук ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – 432 с.

61. Поліщук Ю. Й. Теорія самовиховання як фундаментальна основа соціально-педагогічної діяльності сучасних молодіжних об'єднань / Ю. Й. Поліщук // Наук. зап. Ніжин. держ. пед. ун-ту ім. М. Гоголя. – Психолого-педагогічні науки, 2004. – № 1. – С. 16–21.

62. Положення про дитячо-юнацьку військово-спортивну патріотичну гру «Джура» українського козацтва // Директор школи. – 2003. – № 29–32. – С. 101–120.

63. Поляков С. Д. О новом воспитании / С. Д. Поляков. – М. : Знание, 1990. – 80 с.

64. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : АПН, 2002. – 136 с.

65. Пометун О. Кроки до демократії: уроки громадянської освіти / О. Пометун, Т. Ремех, Е. Ламах ; за ред. О. І. Пометун. – К. : АПН, 2001. – 128 с.

66. Прилуцький В. І. Небільшовицькі молодіжні об'єднання в УСРР в 20-ті роки / В. І. Прилуцький. – К. : [б.в.], 1993. – С. 38.

67. Романовська Л. І. Особливості підготовки соціальних педагогів до роботи з членами неформальних об'єднань та угруповань /

Л. І. Романовська // Наукові записки. Сер. «Психолого-педагогічні науки» (Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя) / [за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко]. – Ніжин : Вид.-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – № 6. – Ч. 1. С. 163–166.

68. Савчук Б. П. Український Пласт, 1911–1939 / Б. П. Савчук. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1996. – 264 с.

69. Соціальна педагогіка : навч.-метод. посіб. для підготовки до держ. атестації студ. за освіт.-кваліфік. рівнем «бакалавр» / за ред. П. М. Гусака, І. Є. Остапйовського. – Луцьк : П. П. Іванюк В. П., 2009. – С. 148 – 149.

70. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / за ред. А. Й. Капської. – К. : [б. в.], 2000. – 264 с.

71. Теория и методика пионерской и комсомольской работы в школе / под ред. В. В. Лебединского. – М. : Просвещение, 1982. – 431 с.

72. Тисовський О. Життя в Пласті : посібник для пластового юнацтва / О. Тисовський. – 2-ге вид., випр. – Нью-Йорк ; Торонто : [б. в.], 1961. – 546 с.

73. Участие детей и молодежи в процессах принятия решений // А. Купцова, Е. Сакович, Т. Кондрашевская [и др.] – К. : «ИМГ «АртБат» : «Такі справи», 2002. – 112 с.

74. Франів І. Батькам про Пласт / І. Франів. – Т. : Лілея, 1994. – 47 с.

75. Фришман И. И. Разноцветный мир детства: Детские общественные организации: учебн. пособие для студ. сред. и высш. пед. заведений / И. И. Фришман, Л. В. Бойбородова, А. В. Волхов, М. И. Рожков и др. – М. : Издат. центр «Академия», 1999. – 224 с.

76. Череповська Н. Роль медіа-культури у формуванні молодіжних субкультур в Україні / Н. Череповська // Соціальний педагог. – № 11 (23) листоп. – 2008. – С. 51 – 56.

77. Четверта хвиля еміграції: регіональні особливості: довідкове видання. – К. : «Геопринт», 2002. – 38 с.

78. Чорна К. І. Особистісно зорієнтована система громадянського виховання школярів / К. І. Чорна // Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді) : зб. наук. пр. – К.: [б. в.], 2000. – Кн. 1. – С. 23–36.

79. Ширвиндт Е. Б. Система деятельности пионерской дружины / Е. Б. Ширвиндт. – М. : Просвещение, 1975. – 98 с.

80. Шквир О. Методика роботи класного керівника. Взаємодія класного керівника з дитячими громадськими формуваннями / О. Шквир // Початкова освіта. – 2003. – № 47. – С. 6–7.

81. Ярова Л. Скаутинг як педагогічна система / Л. Ярова // Трибуна. – 1998. – № 5/6. – С. 29–30.

82. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://eur-ua.org/about/history/>

83. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.info-works.com.ua/kursovi/Geographic/1732.html>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Напрями діяльності «Країни Барвінкової»

№ з/п	Напрямок діяльності	Тема заходу	Девіз заходу	Справи барвінчат у межах заходу
1	Краєзнавство, народознавство	«Моя родина – Україна»	Ти шануй свій рідний край, Його минуле добре знай, Сьогодні полюбляй І як слід про нього дбай.	– слухаємо та читаємо про історію України, її символіку; – ознайомлюємося з історичними та культурними пам'ятками, звичаями, традиціями українського народу; – відвідуємо історичні та краєзнавчі музеї; – вивчаємо українські пісні, вірші, казки, приказки, прислів'я; – беремо участь в українських святах, конкурсах; – вчимося берегти традиції українців.
2.	Екологія, валеологія	«До кришталевих криниць»	Твори красу й милуйся нею, І доглядай, як за своєю. Люби тварин, дерева – все, Що на землі твоїй росте.	– піклуємося про навколишній світ, довкілля; – вивчаємо флору і фауну рідного краю; – дбайливо ставимося до природи; – доглядаємо за кімнатними рослинами, шкільними квітами; будуємо шпаківні для пташок; – ходимо на екскурсії до лісу, парку; – спостерігаємо за явищами природи; – беремо участь в акціях «Первоцвіт», «Ялинка».
3.	Розкриття та розвиток здібностей і талантів	«Подорож у світ прекрасного»	Твори, спостерігай, шукай І світ навколо пізнавай. Будь впевненим у здібностях своїх, І кожен день їх розвивай.	– вчимося цікаво організувати свій відпочинок і справи; – організуємо у класі творчі виставки, години спілкування, ігри, вікторини;

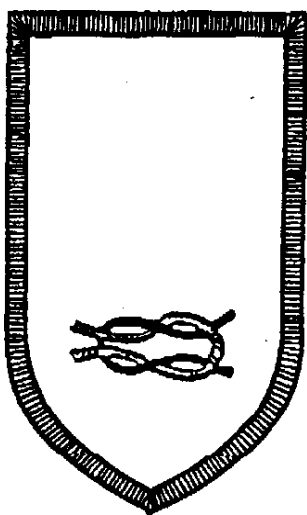
				<ul style="list-style-type: none"> – активно беремо участь у підготовці свят, концертів, конкурсів юних талантів; – відвідуємо гуртки за інтересами, музичні та художні студії; – вивчаємо основи музики, живопису; – ознайомлюємося з пам'ятками культури.
4.	Подорож до країни «Розумників і майстрів»	«Рости розумними, працелюбними»	<p>Не лінуйся, добре вчись Труднощі долай, борись. Все в порядку ти тримай, Працю інших поважай.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – вчимося планувати свій час; – беремо участь у турнірах знавців, розумників; – допомагаємо своїм товаришам у навчанні; – слідкуємо за чистотою в класі, на території школи; – вчимося чергувати і виконувати доручення; – організуємо виставки виробів «Умілі рученята».
5.	Подорож до «Котигорошка»	«Рости сильними, міцними і здоровими»	<p>Із спортом живи у мирі Матимеш багато сили. Завжди і всюди пам'ятай: Здоров'я в нормі ти тримай.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – беремо участь у спортивних змаганнях «Веселі старти», «Козачата», «Старти надії»; – ходимо у походи; – вивчаємо правила дорожнього руху та протипожежної безпеки; – відвідуємо різні спортивні секції; – слідкуємо за досягненнями спортсменів-українців.
6.	Подорож до країни «Милосердя»	«Роби добро на всій землі»	<p>Користь та добро принось, Не чекай, що зробить хтось. Будь другом вірним і надійним І при нагоді духом сильним.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – вчимося приходити на допомогу тим, хто цього потребує; – вчимося з повагою ставитися до людей, які нас оточують; – вчимося бути милосердними, уважними до літніх людей, батьків, товаришів;

				– беремо участь в акціях «Пам'ять», «Милосердя».
7.	Пізнання себе і налагодження взаємостосунків з усіма мешканцями «Країни Барвінкової»	«Я і коло моїх друзів»	Пізнай себе, повір у власні сили, Навчися жити з усіма у мирі!	– вивчаємо правила культури поведінки та спілкування; – вчимося бути чесними і справедливими у ставленні до себе й інших; – виховуємо віру в себе, у свої сили та здібності; – намагаємося бути корисними своїм друзям; – вчимося підтримувати стосунки з барвінчатами шкіл міста.

Програма Уладу Пластунів Юнаків та Пластунук Юначок

(Вимоги програми є обов'язковими з часу затвердження їх Головною Пластовою Радою і публікації у віснику Головної Пластової Булави «Пластові Вісті» з 1 листопада 1998 (72) Черга 19/98. У даних вимогах стверджено лише напрямки основної діяльності юнацтва, конкретні проекти юнаки визначають самі, виходячи із власних зацікавлень).

СТУПІНЬ ПРИХИЛЬНИКА/ПРИХИЛЬНИЦІ

Юнаки/юначки здобувають право носити відзнаку пластуна прихильника / пластунки прихильниці після того, коли успішно відповіли на такі вимоги:

1. Закінчив/ла 11 років життя.
2. Розуміє і розмовляє українською мовою. Вміє писати і читати українською мовою. Ходить до української школи або школи українознавства чи на курси українознавства (там, де такі діють).
3. Має пластовий однострій.
4. Має пластовий посібник УПЮ.
5. Знає, який є журнал УПЮ.
6. Знає Три Головні Обов'язки Пластуна.
7. Відбуває релігійну практику у своєму обряді.
8. Знає, що таке Пласт.
9. Вміє по-пластовому привітатись.
10. Знає, як виглядає пластова відзнака.
11. Знає, хто є патроном куреня, хто в проводі його/її куреня, та своїх виховників.
12. Платить членську вкладку.

Впорядник гуртка відповідає за підготовку і перевірку поданих вище вимог. Це повинно відбуватись під час початкових гурткових сходин і тривати не довше одного місяця. Після успішного закінчення цього періоду впорядник гуртка урочисто вручає відзнаку. Від цього часу юнак/юначка формально стає пластуном прихильником / пластункою прихильницею.

ПЕРШИЙ ЕТАП ПРОГРАМИ УПЮ (ПЕРША ПРОБА)

Юнаки/юначки здобувають ступінь пластуна учасника/ пластунки учасниці після того, як закінчили Перший етап Програми УПЮ і показали добру пластову поставу.

Рамова програма Першого етапу:

А. Три Головні Обов'язки Пластуна.

1. Три Головні Обов'язки Пластуна: знати, пояснити.
2. Віра в Бога: пояснить свою віру.
3. Пластовий Закон: знати, пояснити.
4. Український національний гімн, герб і прапор: знати, шанувати, заспівати.
5. Українська мова, письмо: вживати і пояснити чому.

6. Пластовий гімн і гімн Закарпатських пластунів: знати, заспівати.
7. Особисте добре діло: пояснити, практикувати.
8. Сучасна Україна і діаспора: виконати проект.
9. Школа українознавства.

Б. Пластова Ідея.

1. Заснування Пласту: хто, коли.
2. Пластова Присяга: знати, пояснити.
3. Пластовий Обіт: знати, пояснити.
4. Пластове гасло СКОБ: знати, пояснити.
5. Пластова Відзнака: намалювати, знати правила ношення.
6. Патрон Пласту: прикмети і характер.
7. Патрон куреня: прикмети і характер.

В. Пластова Організація.

1. Організація гуртка і діловоди: знати, пояснити, відзнаки.
2. Організація куреня і діловоди: знати, пояснити, відзнаки.
3. Станичний/на, зв'язковий/ва: знати, пояснити, відзнаки.
4. Відзначення та перестороги: знати, пояснити, відзнаки.

Г. Пластові заняття.

1. Українські пісні (пластові і народні): знати мінімум п'ять пісень.
2. Впоряд: у гуртку.
3. Пластові ігри - правила чесної гри: пояснити і перевести три гри.
4. Пластова преса: читати.
5. Спільні заняття з іншим гуртком: екскурсії та зустрічі.
6. Екскурсії в місті: різні види.

Г. Життя в природі.

1. Екологія: дбати про довкілля.
2. Рослини і тварини в своїй околиці: знати, небезпека, сліди.
3. Вогник, гніздо до вогника: вміти будувати, запалити, загасити, прибрати місце.
4. Наплечник на мандрівку: знати, що потрібно, вміти спакувати.
5. Особистий виряд на табір: знати, що потрібно, вміти спакуватися.
6. Вузли (три), в'язання (одне): вміти, знати як застосувати.
7. Пластовий ніж: знати, як безпечно користуватись.
8. Шатра: розставити, спакувати.
9. Мандрівка: одна в природі з нічлігом.
10. Табори: один курінний, окружний або крайовий.
11. Сторони світу (компас, сонце, зорі): знати, вміти знайти.
12. Картографія, топографічна карта: знати, орієнтація.

Д. Життєва зарадність.

1. Викликати допомогу (лікаря, поліцію, пожежників): вміти.
2. Випадки (поранення, сонячний удар, попарення, запалення одягу): знати, що робити.
3. Мапа свого міста: орієнтація.
4. Пошта (вислання листів, пакунків): вміти.

5. Засади доброї поведінки: знати.

Е. Тіловиховання.

1. Особисте тіловиховання: практикувати.
2. Плавання: вміти.
3. Відзнака Фізичної Вправності (ВФВ): здобути.

Є. Юнацькі вмілості:

1. Три пластові вмілості: здобути.

ДРУГИЙ ЕТАП ПРОГРАМИ УПЮ (Друга проба УПЮ)

Юнаки/юначки здобувають ступінь пластуна розвідувача/пластунки розвідувачки після того, коли закінчили Другий етап Програми УПЮ і виказали добру пластову поставу.

Рамова програма Другого етапу:

А. Три Головні Обов'язки Пластуна.

1. Три Головні Обов'язки Пластуна: провести дискусію.
2. Релігія свого віровизнання: знати свята.
3. Пластовий Закон: відбути дискусію.
4. Національна символіка: знати історію.
5. Українська мова, письмо: допис до пластової преси,

читання.

6. Українське народне мистецтво: створити/виконати один проект.
7. Спільне добре діло: виконати, створити/виконати один проект.
8. Сучасна Україна і діаспора.
9. Школа Українознавства.

Б. Пластова ідея і організація.

1. Пласт: пояснити свою приналежність.
2. Історія Пласту: головні події.
3. Провідництво: вести діловодство.
4. Організація станиці, краю і цілого Пласту: знати, пояснити, відзнаки.

В. Пластові заняття.

1. Українські пісні (обрядові, стрілецькі, повстанські): знати мінімум десять пісень.
2. Впоряд: у курені.
3. Пластові ігри: участь.
4. Гутірка: спосіб підготовки і переведення.
5. Сходина з гутіркою: приготувати і провести.
6. Спільні заняття з іншим гуртком: екскурсії та зустрічі.
7. Екскурсії: різні види, в місті.

Г. Життя в природі.

1. Екологія: сучасний стан країни поселення.
2. Рослини і тварини в країні поселення: знати, небезпека, сліди.
3. Ватра: роди, вміти будувати, запалити, загасити, приборати місце.
4. Куховарство: зварити обід із двох страв.

5. Вузли (шість), в'язання (два): вміти, знати коли застосовувати.
6. Піонірка: принципи відповідальної піонірки, сокира.
7. Табірництво: організація польової кухні, будова, відпадки.
9. Мандрівки (під час цього етапу): одна в природі з нічлігом.
10. Табори (під час цього етапу): один курінний, окружний або крайовий.
11. Картографія: участь у лисячому бігу.

Г. Життєва зарядність.

1. Перша допомога: на рівні державного курсу.
2. Орієнтація у своїй області, провінції, штаті: місця, дороги, шляхи.
3. Засади доброї поведінки: пояснити, практикувати.

Е. Тіловиховання.

1. Особисте тіловиховання: практикувати.
2. Відзнака Фізичної Вправності (ВФВ): здобути до свого віку.

Є. Юнацькі Вмілості.

- I. Три пластові вмілості (під час цього етапу): здобути.

ТРЕТІЙ ЕТАП ПРОГРАМИ УПЮ (Третя проба УПЮ)

Юнаки/юначки здобувають ступінь пластуна скоба/вірлиці після того, коли закінчили Третій етап Програми УПЮ і виказали добру пластову поставу.

Рамова програма Третього етапу:

А. Три Головні Обов'язки Пластуна.

Виконати мінімум три проекти з поданих нижче тем:

1. Пластовий Закон.
2. Релігія свого віровизнання.
3. Українська мова, письмо.
4. Українська громада, студентські молодечі організації.
5. Українські звичаї та традиції. Українське мистецтво.
7. Спільне добре діло.
8. Сучасна Україна і діаспора.

Б. Пластова Ідея і Організація.

Виконати мінімум три проекти з поданих нижче тем:

1. Історія Пласту.
2. Провідництво.
3. Виховна праця.
4. Пластова організація та провід.
5. Світовий скавтінг.

В. Громадська діяльність

Виконати мінімум один проект з поданих нижче тем:

1. Амбасадорство.
2. Поширення відомостей про Україну та діаспору.
3. Суспільна служба.

Г. Пластові заняття.

Виконати мінімум один проект з поданих нижче тем:

1. Українські пісні і музика.
2. Пластові ігри (теренові, спортивні, змаги і т.д.)
3. Дружність.
4. Пластова преса.

Г. Життя в природі.

Виконати мінімум один проект з поданих нижче тем:

1. Екологія.
2. Пластова ватра.
3. Прогулянка або мандрівка.

Д. Табори і вмілості.

1. Взяти участь в одному пластовому таборі під час цього етапу.
2. Здобути три пластові вмілості під час цього етапу.

**Список пластових вмілостей
Уладу Пластунів Юнаків і Пластунок Юначок
*Вмілості практичного пластування***

Картографія
Куховарення
Мандрівництво
Піонерство
Сигналізація
Табірництво
Одно перо
Два пера
Три пера

Вмілості першої допомоги і рятівництва

Перша допомога I
Перша допомога II
Водне рятівництво

Вмілості домашньої зарадності

Домашня зарадність
Огородництво
Піклування дітьми
Піклування хворими
Плетіння
Самозарадність
Шиття

Природничі вмілості

Океанографія
Погодознавство
Природознавство
Приятель тварин
Рибальство

Спортивні вмілості

Альпіністика
Водне лещетарство
Їзда верхи
Їзда на велосипеді
Легкоатлетика
Лещетарство I
Лещетарство II
Плавання
Спортові ігри
Стріляння з лука
Стріляння з рушниці

Мистецькі вмілості

Акторство
Вишивання I
Вишивання II
Графіка
Кераміка
Любитель мистецтва
Музика
Народні танці
Нумізматика
Образотворче мистецтво
Писанкарство
Різьбарство
Спів
Хороводи-гагілки

Вмілості спеціального зацікавлення

Автознавство
Астрономія
Бібліотекарство
Військовик
Журналістика
Моделярство
Провідництво туристів
Скавтове побратимство
Український амбасадор
Філателія
Фільмування
Фотографування

Вмілості літунського пластування

Будівництво літаків
Літунство
Літунська навігація

Вмілості морського пластування

Бортова механіка
Будівництво суден
Вітрильництво
Водолаження
Канойкарство
Морська навігація
Пілотаж
Скіперство
Суднознавство
Якірництво

Програма багаторівневої вмілості УПЮ з практичного пластування
Вимоги до вмілості «ОДНЕ ПЕРО»

1. Пояснити правила побуту серед природи.
2. Пояснити як слід поводитися у випадку загублення серед природи, та продемонструвати як:
 - а) розпізнати сторони світу за допомогою сонця і зір;
 - б) комунікуватися з можливими шукачами;
 - в) вибирати дорогу в випадку потреби переходу на інше місце.
3. Пояснити як розпізнати отруйні рослини, гадюк та небезпечних звірів та як уникнути небезпеки від них.
4. Пояснити важливість води для людського організму та як:
 - а) розпізнати та охоронятися від гіпотермії та сонячного удару;
 - б) знаходити воду серед природи;
 - в) очищувати воду для пиття.
5. Розпалити вогонь тертям сухих паличків, сонячним промінням при допомозі скла або іншим примітивним способом. Ні в якому разі не вільно вживати сірники, запальнички або інші модерні засоби вогню.

Вимоги до вмілості «ДВА ПЕРА»

1. Здобути вмілість «Одне перо».
2. Пояснити способи самозбереження серед природи у випадку непередбаченого довшого перебування далеко від цивілізації.
3. Виконати ТРИ з наступних завдань:
 - а) вилізти на дерево з лінвою і без лінви;
 - б) перейти через вузьку кладку або балку;
 - в) спуститись і вилізти з глибокої ями;
 - г) переправитися через річку;
 - д) вилізти на скелю та злізти з неї з допомогою лінви і без неї.
4. Виконати ТРИ з наступних завдань:
 - а) зробити посуду для їжі й знаряддя для їжі;
 - б) зробити спис або вудку на рибу;
 - в) зробити ніж або сокиру;
 - г) зробити шнурок з природних матеріалів;
 - д) зробити лук і стріли.
5. Виконати кожне з наступних завдань:
 - а) розпізнати по два роди їстівних рослин, овочів та ягід;
 - б) зробити та наставити по одній пастці для ловлення птахів, звірів і риб;
 - в) збудувати простий збірник на воду;
 - г) описати та пояснити хід подій на підставі слідів;
 - д) продемонструвати способи маскування серед природи, зокрема підкрадання без шелесту і “застигнення” в русі.
6. Збудувати сховище для кількоденного перебування в природі й перебути в ньому НА САМОТІ одну ніч. Віддаль від місця інструктора, а також інших сховищ мусить бути 250–500 метрів. Дозволений виряд: пластовий однострій, куртка, ніж, коц та дощовик або пластикова плахта.

Вимоги до вмілості «ТРИ ПЕРА»

1. Здобути наступні вмілості: «Одне Перо», «Два Пера» та «Першу Допомогу».

2. Пред'явити дозвіл від батьків на письмі.

3. Після основної підготовки та виконання вищевказаних вимог, відбути ОДИНЦЕМ триденну прогулянку на підставі затвердженого інструктором плану. Прогулянку виконати за такими вказівками:

а) дозволений виряд: пластовий однострій, куртка, один коц, дощовик або пластикова плахта, ніж, олівець, записник, шнурок, менажка, три сірники та їжа на два дні (не більше, ніж 2500 калорій для дівчат, та 3000 для хлопців);

б) протягом першої доби вдержувати цілковиту мовчанку, збудувати курінь, та варити для себе. Записувати всю діяльність і враження до записника;

в) протягом другої доби замаскувати місце, варити для себе, та поводитися так, щоб не бути зазначеним. Продовжувати вписувати до записника;

г) протягом третьої доби житися тільки лісовою поживою та продовжувати записи до записника.

4. *Написати точний звіт із своїх переживань та передати його разом із записником інструкторові.*

ПРОТОКОЛ
установчих зборів засновників громадської організації ХХХ

«_____» _____ 2013

місто Київ

На Установчих зборах засновників присутні з правом голосу: 6 осіб (реєстр осіб, які брали участь в Установчих зборах засновників Громадської організації «ХХХ» Додаток 1).

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Про обрання *головуючого* та *секретаря* Установчих зборів засновників.
2. Про утворення громадського об'єднання Громадської організації «ХХХ(надалі – ГО «ХХ») та визначення найменування громадського об'єднання.
3. Про затвердження Статуту ГО «ХХ».
4. Про обрання керівника, органів управління громадської організації відповідно до затвердженого Статуту ГО «ХХ».
5. Про визначення місцезнаходження ГО «ХХ».
6. Про визначення осіб, які матимуть право представляти ГО «ХХ» для здійснення реєстраційних дій, як організації, що має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи.

Розгляд питань:

1. Про обрання Головуючого та Секретаря Установчих зборів засновників:

Слухали:

ППП, який запропонував обрати *головуючим* Установчих зборів засновників ППП, *секретарем* ППП.

Виступили:

ППП, , запропонував підтримати пропозицію ППП

Голосували:

6 – «за»;

0 – «проти»;

0 – «утримались»

рішення прийнято.

Ухвалили:

обрати *головуючим* Установчих зборів засновників ППП, *секретарем* – ППП.

2. Про утворення громадського об'єднання Громадської організації «ХХХ» та визначення найменування громадського об'єднання:

Слухали:

ПП, який запропонував утворити Громадську організацію «XXX!», основною метою _____

Виступили:

ПП, яка запропонувала крім основного найменування громадського об'єднання українською мовою мати скорочене, та так само мати повне і скорочене англійською мовою. Відповідно вона запропонувала визначити найменування громадського об'єднання українською мовою у повному варіанті: _____

Голосували:

б – «за»;

0 – «проти»;

0 – «утримались»

рішення прийнято.

Ухвалили:

утворити Громадську організацію «XXX», основною метою

Також, крім основного найменування громадського об'єднання українською мовою ухвалили скорочене, та так само ухвалили повне і скорочене англійською мовою.

Відповідно найменування громадського об'єднання українською мовою у повному варіанті: Громадська організація «XXX»; у скороченому: ГО «XXX»; а також ухвалили найменування громадського об'єднання англійською мовою у повному варіанті: _____

3. Про затвердження Статуту ГО «XXX»:

Слухали:

ПП, який запропонував взяти за основу та обговорити запропонований ним проект Статуту Громадської організації «XXX» після обговорення прийняти в цілому, надавши проекту статусу головного документа організації.

Виступили:

ПП, який зазначив, що проект Статуту ГО «XXX» на його думку цілком логічний і обґрунтований, тому його можна приймати в цілому без особливих поправок. Іншими словами, критичних зауважень до нього немає.

Голосували:

б – «за»;

0 – «проти»;

0 – «утримались»

рішення прийнято.

Ухвалили:

затвердити Статуту Громадської організації «XXX»

4. Про обрання керівника, органів управління громадського об'єднання відповідно до затвердженого Статуту ГО «XXX»

Слухали:

ПП, який запропонував обрати Головою Правління (керівником) ГО «XXX» ПП,

Виступили:

ПП, який запропонував обрати до складу Правління ГО «XXX» ПП, ПП....

Голосували:

6 – «за»;

0 – «проти»;

0 – «утримались»

рішення прийнято.

Ухвалили:

обрати у складі:

Голова Правління ГО «XXX» ПП;

членами Правління ГО «XXX» ПП, ПП, ПП ,,,

5. Про визначення місцезнаходження ГО «XXX»:

Слухали:

ПП, який запропонував визначити місцезнаходженням ГО «XXX» приміщення за адресою

Виступили:

Жодного виступу.

Голосували:

6 – «за»;

0 – «проти»;

0 – «утримались»

рішення прийнято.

Ухвалили:

визначили місцезнаходженням.

6. Про визначення осіб, які матимуть право представляти ГО «XXX» для здійснення реєстраційних дій, як організації, що має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи:

Слухали:

ПП, який запропонував обрати особою, яка матиме право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій ПП

Виступили:

ПП, який підтримав висунуту кандидатуру.

Голосували:

6 – «за»;

0 – «проти»;

0 – «утримались»

рішення прийнято.

Ухвалили:

Затвердити ПП, яка матиме право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій.

Протокол № 1 Установчих зборів засновників Громадської організації «XXX» складено у двох примірниках.

Невід'ємною частиною Протоколу № 1 Установчих зборів засновників Громадської організації «XXX» є реєстр осіб, які брали участь в Установчих зборах засновників Громадської організації «XXX» (Додаток 1)

Підписи:

Головуючий установчих зборів _____ ПБ

Секретар установчих зборів _____ ПБ.

Додаток до протоколу
установчих зборів засновників громадської організації ХХХ
від « _____ » _____ 2013

Реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові особи	Дата народження	Підпис
-------	-------------------------------------	-----------------	--------

Підписи:

Головуючий установчих зборів _____ ПІБ

Секретар установчих зборів _____ ПІБ.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства юстиції України
14 грудня 2012 року № 1842/5

(найменування уповноваженого
органу з питань реєстрації за
місцезнаходженням громадського
об'єднання)

ЗАЯВА
про реєстрацію громадського об'єднання*

(прізвище, ім'я, по батькові керівника або особи (осіб), яка (які) має(ють) право

представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій)

подає(ють) документи на реєстрацію _____

(найменування громадського об'єднання, його

місцезнаходження)

Рішення про утворення громадського об'єднання та затвердження статуту
прийнято на установчих зборах засновників _____

(число, місяць, рік)

(дата)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

* Заява подається (надсилається поштовим відправленням) керівником або особою(ами), яка (які) має(ють) право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій. Справжність підписів зазначених осіб підлягає нотаріальному засвідченню.

БЛАНК ГРОМАДСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ

Державна реєстраційна служба України

**ЗАЯВА
про реєстрацію символіки громадського об'єднання**

_____ (найменування громадського об'єднання)

подає документи для реєстрації символіки.

Рішення про затвердження символіки прийнято _____

(керівник, інші керівні

_____ органи громадського об'єднання, дата прийняття)

_____ (посада)

_____ (підпис, дата)

_____ (прізвище, ім'я та по батькові керівника або
уповноваженої особи громадського об'єднання)

М.П.

ДЛЯ НОТАТОК

Навчально-методичне видання

Корпач Надія Іванівна

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДИТЯЧИХ ТА МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Навчально-методичний посібник

Видання друге, змінене й доповнене

Рекомендовано вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Друкується в авторській редакції
Технічний редактор *І. В. Захарчук*

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 10,93 ум. друк. арк., 10,66 обл.-вид. арк.
Наклад 300 пр. Зам. 53. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Бойка, 1, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.